

Buka Rughuhoru

?Na Hava te tughunia igaa?

Na buka eni te tughunitatea na bona haba va tana Israel. Aeni ke, na rughuhoru kehara rana vure ni Israel tana kabu popongo ni Egypt. Na buka te loghoi e vati na levu - Sakai, na tatavahaleadira/rughuhoruadira rana Israel sania tana kabu popongo; eruani, didira na vinano va tana Ghotu Sinai; Toluni, nina baubahu God kolura nina vure tana Ghotu Sinai, ma gaia te hevei na lei vetena ge kara kabu taonighi; Vatini, na goniana na Vaevale tapole tabu mana lei hegohego ilokani, mana lei vetena nia na manesukaghi mana na holohabana God.

Haba va, na buka eni te tughunitatea na hava God te nea, tana bona gaia te tatavahale na vure tara kabu popongo me vuivuni geke gonira nina vure tana butonikomu te laga.

Na mane nagho tana buka eni, a Moses, na mane God te vilia ge ke hulira nina vure ge kara rughuhoru tana Egypt. Na bona ni buka rana vure udolu tara ghilala utoa ke, na Hangavulu na Vetena tana erua hangavulu na levu.

Na lei ghanaghana tara mava ilokana na gegere eni

God te tatavahalera rana Israel tana Egypt 1:1 - 15:21

Tara rughuhoru sania na Tahi Sisi va tana Ghotu Sinai 15:22 - 18:27

Na vetena ma nina baubahu God 19:1 - 24:18

Na Vaevale tapole tabu mana lei vetena ni
holohabana God 25:1-40:38

Na kabu popongo i Egypt

¹ Raini gaira na lei dalena Jacob tara tona kolua tamadira i Egypt, sopa sakai tadira kolura didira na binaboli: ² Reuben, Simeon, Levi, Judah, ³ Issachar, Zebulun, Benjamin, ⁴ Dan, Naphtali, God ma Asher. ⁵ Joseph te diki ghana mai tua i Egypt. Ma gaira udolu na binaboli ta Jacob ke, te kaekage e vitu hangavulu.

⁶ Sopa bongi, Joseph kolura hoghona tara mate, tara sokolaghinia na vinavahuhu. ⁷ Ma didira na binaboli tara sopa loghoi te subo na gari mana kukuagha. Ko righia, gaira tara sepalaghi minamina, ma gaira tara vonughia na komu i Egypt.

⁸ Mana vunaghi haba vaolu te dato mai tana malei kabuna i Egypt, te mua ghilala pilena tua a Joseph, pana hava te gonia. ⁹ Gaia te bosa vanira nina vure, “Na vure ni Israel/Jew raini ke, geva kara dikalaghita, na pukuna tara subo vaho tua. ¹⁰ Mai ghita ma ka kenea na halautu ke nera ge kara kubolu horu. Ma ka mua nea te vagha keri, geva na veitotoghoni ke puputu dato mai, ma gaira igeva kara hangara na ghada na levunimate, ge kara veitotoghoni kolughita. Vaho, ge kara sogha sanina na kema.”

¹¹ Kakeri vaho, gaira na vure ni Egypt tara nera na vure ni Israel/Jew geke didira na tinoni ni lutu. Ma gaira tara talui na lei vahaghitaili i vuvungadira, tara ghanaghana ke, ma gaighi

na lei lutu mava raini ke nera ge kara kubolu horu. Gaira tara hughutira ge kara gonighi na komu i Pithom mi Rameses te vagha i ghobu, na nina vatei hevei horu na vunaghi haba, tara holoa nia Pharaoh. ¹² Ma gaira na vure ni Egypt tara vahaghitaili ngangatara rana Israel/Jew. Hauva, gaira na Israel/Jew tara mina ngangata na sepalaghi. Keri ke, na vure ni Egypt tara mataghu, ¹³ mara ghanaghana ge kara nea na tinoni ni lutu ge ke vahaghi taili vaa ghua. ¹⁴ Gaira tara mua arovira na Israel/Jew, ra hughutira ge kara goni biriki mana mota, mara nera ge kara lutu daroni bona tana leghai.

¹⁵ Ma gaia na vunaghi haba ni Egypt te nia hevei na vetena eni vanira na vaivine ni lutu ni Israel, Shiphrah ma Puah, ¹⁶ “Tana bona koro hangara na lei vaivine ni Israel/Jew tana vahuhu ke, koro matera na lei meomeo mane kara vahu horura mai. Lubatira na lei meomeo vaivine ge kara vola.” ¹⁷ Na pukuna rogaira na vaivine ni lutu toro nia kikinima God ke, rogaira toro hove na taoniana na vunaghi haba, moro lubatira na lei mane ge kara vola ghua. ¹⁸ Ma gaia na vunaghi haba te holora na vaivine ni lutu, me bosa vanira, “E ghua geo nea te vagha eni? E ghua ge ro lubatira na mane ge kara vola?”

¹⁹ Toro tughubosa vania, “Aghe na vunaghi haba, na lei vaivine ni Israel/Jew tara laga ngangata. Ra mina ngangata na vahuadira na daledira keru ge oro mu sara topora. Ra mua kiki tana vahuhu, vaghara na lei vaivine ni Egypt.” ²⁰ Keri ke, God te vautora na vaivine ni lutu, mana rana Israel/Jew tara tona haliu

na sepalaghi, totolo dato me laga ngangata.
²¹ Mana pukuna rogaira na vaivine ni lutu toro nia kikinima God, gaia te sopa vahera rodidira sopa binaboli.

²² Ma na vunaghi haba ni Egypt te nia hevei na vetena eni vanira nina vure, “Sonira na lei meomeo mane tana beti tina Nile. Ma kau volara vasoo na meomeo vaivine.”

2

Na vahuana Moses

¹ Tana bona vaghana eni, sakai na mane ma sakai na vaivine tana kemana Levi, toro taulaghi.

² Na vaivine te bohe me vahu na meomeo mane. Ma gaia te righia te matakage na meomeo me poloa e tolu na vula. ³ Mi tana bona te mua tangomana ge ke poloa na meomeo, gaia te lavia na kei tara gonia tana ade, mara tita pungisia nia na tar kolua nia na vovongo. Gaia te lavia na meomeo me talua ilokana na kei, me va talua ighobuni na ghaghau tana kabara ni beti tina Nile. ⁴ Mana vaivinena na meomeo te tughuru sagauvia, ge ke vatogha na hava ke kalea.

⁵ Mua hau vaso imurina eni, sakai tadira dalena na vunaghi haba na vaivine te horu ni siu tana beti, ma nina lei tahula ni lutu tara sakusakutua tana lilighi ni beti tina. Mi tana bona na vinahogho te righia na kei pile kikia ighobuni na ghaghau, gaia te bosa vania sakai nina tahula ni lutu, ge ke lavia mai tatana. ⁶ Tana bona na vinahogho te hangavia, gaia te righia na meomeo mane. Nina tangi ngangaraha te taho ke hanga, te tabea nia na tobana. Gaia te

ghaghua, Sogea agaia eni, na dalena siki vaivine ni Israel/Jew.”

⁷ Kakeri, na vaivinena na meomeo te mai dutuvia na vinahogho, me nongia, Ivei tea, ku tona mu ku kenea sakai na vaivine ni Israel/Jew ke righitaonia na meomeo vanigho?”

⁸ Na vinahogho te bosa tughu, “Eo, ko nea!” Keri ge na tahula te tona tana komuna, me holoa na tinana na meomeo. ⁹ Na dalena vaivine na vunaghi haba te bosa vania, “Ko lavia na meomeo eni, mo ko righitaonia vaniu, mi nau ku pelugho ta nimua na hahanga.” Mana tinana na meomeo te lavia vaa tana komu, me righitaonia.

¹⁰ Murina eni, tana bona te sule ghalagha, tinana te laviolia vania na vinahogho te kutia vagha na dalena. Mana vinahogho te vatua nia Moses, na pukuna te ghaghua, “Inau tu lavi horua mai tana beti.”*

Moses te sogha va i Midian

¹¹ Subo na niulu te padi, Moses te sule ghalagha, gaia te rughuhoru ni kaoadira kulana na vure, na Israel/Jew. Mete vagha te righia ivei te vagha na vaholana na lutu tara hera. Ta nina na kao, gaia te righia na mane ni Egypt te labua sakai na mane ni lutu na Israel/Jew. ¹² I murina te reirei kolili, geke bei righia gea siki sakai ke bungutia, Moses te labumatea na mane nina Egypt, me pari kuvia tana saghalea. ¹³ Mi tana dani vaolu, te vagha a Moses te ghoi va kaora so kulana na vure, me righi topora erua na mane

* **2:10** Moses Tana leu ni Jew te vagha na bosa na ghanaghana ilokana ‘lavi horua.’

ni Israel/Jew toro vese. Moses te bosa vania gaia te hahi, “Na hava na totobo ia toro gonia, ge oro labughau heghemiu so te vagha keri?”

¹⁴ Na mane te bosa tughu, “Ahei to ghanaghana ahei ghoe? Ahei te viligho, ge ko vunaghimami mo ko nimami na mane ni dete? O ghanaghana ge ko mateu vagha to nea iga na mane ni Egypt i bongi?” Moses te mataghu ngangata na pukuna gaia te ghilala na lei tinoni soko, tara ghilala na hava te gonia.

¹⁵ Me manahana uto, tana bona na vunaghi haba (Pharaoh) ke rongovia eni ke, gaia ke nia hevei na bosa vanira ge kara lavia Moses ma kara labumatea. Keri ga sogha Moses tana na vunaghi haba (ta Pharaoh) me va polo i Midian. Mi tana bona Moses te sara i Midian, gaia te sopou i lilighina na teke. ¹⁶ Itaeni te kale, na mane gehegehe ni Midian te loghora ra vitu na dalena na vaivine, tara mai talau tana teke eni na holaa beti, maia na heo ghadira na beti na lei bolo nina tamadira. ¹⁷ Mana balu righitaoni sheep ghua tara mai haia ghua iga, mara ghurukehara haia na lei tahula, kolura didira na lei sheep. Hauva Moses te tapatughuru me hangara na lei tahula tana ghobudira na lei mane righitaoni sheep. Keri ge gaia te hangara na heo beti ghadira na lei sheep. ¹⁸ Mi tana bona na lei tahula tara pulohi vaa ta tamadira Reuel, gaia te huatira, “Ivei tea, ge au minamina na heo ghadira beti na sheep itaeni?”

¹⁹ Gaira tara bosa tughu, “Na mane ni Egypt te hangaghai tadira na lei mane righitaoni sheep.

Gaia te heo beti vanighai, me heo ghadira beti ghua na sheep.”

²⁰ Reuel te huatira, “Mete vagha keri ke, mi vei gaia itaeni? Ivei tea, au sani lea vamua ikakeri? Tona ma kau bosa vania me ke mai tana komu, ge kau kutia.” ²¹ Moses te nia togotogo na hoholo, me kabu kolura, me ghaha kolura tua, Mi tana kabu koluadira, Reuel te vahea Moses na dalena vaivine, Zipporah, geke tauna. ²² Murina eni rogaira toro loghoa na meomeo mane, ma Moses te vatua ni Gershom[†] na pukuna gaia te bosa, “Inau tu sinogho haghe mai tana kema vaolu.”

²³ Subo na niulu te padi, mana vunaghi haba ni Egypt te mate. Mana vure ni Israel tara vahaghitailli so isarana didira na hohola ni tinoni ni lutu. Gaira tara tangi horu nia na hahanga, ma didira na ghanaghana ni lavikehaadira te dato vania a God. ²⁴ Ma God te rongovia didira na tangi me ghanaghanaolia nina na baubahu te bahua nia Abraham, Isaac ma Jacob. ²⁵ Gaia te rei horu ivuvungadira na Israel/Jew, me righiadidira na ghanaghana te lalo me mavatira.

3

Moses mana ghai reserese te vavu

¹ Sakai na bongi, Moses te lavira nina sheep vungona Jethro,* na mane sukaghi ni Midian, me va tona haghe [ilokana na tautalu asi]/[tana bona mamaha] lilighina Sinai, na nina ghotu a God.

[†] **2:22** Gershom Tana leu ni Jew te vagha na bosa na ghanaghana ilokana “na sinogho”. * **3:1** Jethro Eruani na ahana Reuel.

² Mua hau vaso, nina angel Yahweh/Lord God te tate vania tana ghai reserese te vavu. Moses te hare na pukuna na ghai reserese te vavu, hauva me mua durake. ³ Moses te [bosa/ghanaghana] heghena, “Vatei haeharegha sughua! Ivei tea, ge mua durakea na ghai reserese? Inau ku tona mu ku righia vaa eni.” ⁴ Mi tana bona a Yahweh te righia Moses te mai lilighina na ghai reserese, gaia te holoa tana lokana na ghai, “Moses! Moses!”

Ma Moses te bosa tughu, “Iani inau”.

⁵ God te bosa vania, “Ko bei mai dutu. Ko hola keha na hahara ni tuamu na pukuna na bona tabu to tughuru iga.” ⁶ Keri ge bosa vania, “Inau God didira na kukuamu - na God nina Abraham, na God nina Isaac ma God nina Jacob.” Mi tana bona Moses te rongovia eni, gaia te poloa na matana nia na limana, na pukuna gaia te mataghu ge ke righia God.

⁷ Ma Yahweh te bosa vania, “Itaeni vaho ge ko pukua. Inau tu righia na dika itadira nigua na vure i Egypt. Inau tu rongovia didira na tangi ni hangadira ta didira na vahola tana tinoni ni lutu. Eo, inau tu ghilala didira na vahaghitaili. ⁸ Keri ge u mai mu ku lavi kehara itadira na vure ni Egypt, vaa tana puku ni komudira te uto, mete subo iga na bona tana pari. Gaia na pari te tave iga na susu ni buluka mana kokolo ni midua† - na pari tara ghahara iga rana vure ni Canaan, rana vure ni Hit, rana vure ni Amor, rana vure ni

† **3:8** tave iga na susu ni buluka mana kokolo ni midua Na ghanaghana ilokana na totoqhale eni ke, na bona na pari te uto ngangata me vangagha.

Periz, rana vure ni Hivi, ma rana vure ni Jebus.

⁹ Didira na tangi na vure ni Israel te saraviu, mi nau tu righia ivei te vagha na vure ni Egypt tara nea na vahaghitailiadiria nia na lei totobo vahola.

¹⁰ Mi taeni ko tona, inau tu vetenagho ge ko tona tana vunaghi haba (Pharaoh). Mi ghoe ko hulira nigua na vure rana Israel/Jew rughuhoru tana komu i Egypt.”

¹¹ Ma Moses te bosa vania God, “Ma hei inau, ge ku va tate i naghona Pharaoh mu ku hulira rana Israel/Jew rughuhoru tana komu i Egypt?”

¹² Ma God te bosa vania, “Inau ku kabu kolugho. Aeni ke tatea te utuni, inau tu nigho vetena, tana bona ko lavi horura rana Israel/Jew tana komu ni Egypt ke, ko ghoi oli mai so iani ighau udolu kara holohabaa God tana ghotu eni.”

¹³ Ma Moses te huatia me ghaghua, “Ge tuku tona itadiria na vure ni Israel/Jew, mu ku bosa vanira, ‘Na God didira rana kukuamiu te niu vetena vanighau mai,’ gaira kara ghoi huatiu, ‘Ma hei na ahana na god eni to nia kokokoe?’ Keri ke, mana hava ku bosa vanira?”

¹⁴ Ma God te bosa tughu vania, “Inau gaia [sakai vamua] te kabu talau ke va me va. Aeni na hava ko bosa vanira rana Israel/Jew, ‘Inau gaia keru te niu vetena vanighau mai.’ ” ¹⁵ Ma God te ghoi bosa vania so, “Ko bosa vanira, ‘A Yahweh, na God didira na kukuamiu - a God nina Abraham, ma God nina Isaac ma God nina Jacob te niu vetena vanighau mai.’ Aeni gaia na ahagu ke ghahaa talaua, ma kara nia kokoe talau na lei vavata.

¹⁶ “Ko tona mo ko holo kolura na lei mane huhuli ni Israel/Jew, mo ko bosa vanira, ‘A

Yahweh, na God didira na kukuamiau - a God nina Abraham, ma God nina Isaac, ma God nina Jacob - te tate vaniu me ghaghua, “Inau tu vatoghaghau mu righia na hava te kaleghau i Egypt. ¹⁷ Mi nau tu baubahu ge ku vavolaghau tana lei vahola itadira na Egypt. Inau ku hulighau va tana pari tara ghahara iga rana vure ni Canaan, rana vure ni Hit, rana vure ni Amor, rana vure ni Periz, rana vure ni Hivi, ma rana vure ni Jebus, na pari te tave iga na kokolo ni susu mana midua.” ’

¹⁸ “Agaira na huhuli tana vure ni Israel/Jew kara tangomana na holopangotiana a nimua na rongorongo. Keri ge ighau udolu kau tona haliu va tana vunaghi haba ni Egypt, ma kau bosa vania, ‘A Yahweh na God didira rana Israel/Jew te kabukolughai. Lubatighai ge kai tona e tolu na bongi na vinano ilokana na bona mamaha, ge kai va taludatoa na sukaghi vania a Yahweh nimami na God.’ ¹⁹ Hauva mi nau tu ghilala na vunaghi haba ni Egypt ke mua lubatighau na tona sakai vamua gaia te ghilala utoa inau tu laga vulea itatana gaia. ²⁰ Mana pukuna keru, inau ku haua na limagu, ge ku vahaghitailira rana vure ni Egypt nia na lei vata ni butuli vaughilala. Mi tana sosoko, gaia ke lubatighau. ²¹ Mi nau ku nera so, ke vagha ke goni utoghau na vure ni Egypt. Gaira kara va heghau na lei dolo ge kau mua rughuhoru kokoba. ²² Sopa na lei vaivine ni Israel/Jew kara nongighi na lei totobo ni silver/silver mana golu mana lei tivi utoutoa itadira na lei komukoludira na Egypt, maia ghua na lei hoghodira tara nongi haghe mai. Na lei tivi raini kau pupulura nia so na lei dalemiu na mane

mana vaivine. Tana halautu vaghana vaho eni, ge kau righia te vagha kau sagura rana vure ni Egypt.”

4

Na lei vaughilala ta nina maana God

¹ Ma Moses te ghoi bosa tughu ghua, “Na hava te kale, ke vagha kara mua ghoi taluutuniu tua? Ma kara mua ghoi gonia na hava ku bosa vanira, ma kara ghaghua vamua, ‘A Yahweh te mua ghoi tangomana na tate vanigho.’ ”

² Ma gaia Yahweh te huatia, “Na hava keru tana limamu?”

Moses te bosa tughu, “Na totoghonadira na vatogha sheep.”

³ A Yahweh te bosa vania, “Soni horua tana pari.” Ma Moses te soni horua, me liliu ni poli! Ma Moses te mataghu, me sama keha.

⁴ Ma gaia Yahweh te bosa vania, “Ko tabea vaa na ighuna.” Ma Moses te haua va na limana, me tabea na ighuna, me ghoi liliu ni totoghonadira na vatogha sheep.

⁵ Yahweh te bosa vania, “Ko tatea na vaughilala eni, ge kara taluutunigho. Kakeri ge kara ghilala a Yahweh, na God didira na kukuadira - na God nina Abraham, ma God nina Isaac, ma God nina Jacob - utuni sughua te tate vanigho.”

⁶ Vaho ge a Yahweh te bosa vania Moses, “Ko talua na limamu ilokana na ghamua na kabe.” Moses te nea te vagha, mi tana bona te lavikeha, na limana te pura vagha na selo kolua nia na kuhu. ⁷ Yahweh te bosa vania, “Ko talua olia na limamu ta ghamua na kabe.” Ma Moses te nea

te vagha, mi tana bona te lavi keha, e marabu vagha na lei baebase ni hulina.

⁸ Keri ke, a Yahweh te bosa vania, “Ge takara mua taluutunigho tana vuivuni ni vaughilala ke, igeva kara taluutunigho tana ruani. ⁹ Hauva ma ge takara mua taluutunigho tana rua na vaughilala ke, heotia na beti tana beti tina Nile, mo ko kovala horua tana pari mamaha. Mi tana bona ko nea te vagha eni, igeva ke liliu na ghabu.”

¹⁰ Ma Moses te bosa vania Yahweh, “Aghe Lord, u mua puku ni tinoni kokokoe inau. U mua tangomana mai tua me sar mai taeni. Sughua murina to bosa vaniu. Te vahola tailiu na lei bosaa.”

¹¹ Yahweh te huatia, “Ahei te gonia na manga? Ma hei te gonira na vure ge kara tangomana na kokokoe, pa kara mua tangomana na kokokoe, rongo pa kara mua rongo, reirei pa kara mua reirei? Inau a Yahweh tu gonia. ¹² Itaeni ko tona, mo ko gonia na hava tu bosa vanigho. Inau ku hangagho ge ko kokokoe uto, mi nau ku bosa vanigho na hava ko bosaa.”

¹³ Ma Moses te ghoi bosa tughu oli so me ghaghua, “Lord, u nongigho so, ge ko nia vetena siki sakai na keha.”

¹⁴ Ma Yahweh te rutu vania Moses, me bosa vania, “Ivei te ghaghua na hoghomu Aaron na Levite? Gaia na tinoni te kokokoe uto. Agaia te mai tana halautuna, ge ke mai topogho itaeni. Mi tana bona gaia te righigho ke, agaia ke togotogo ngangata. ¹⁵ Ighoe ko kokokoe vania, ko vahea na bosa ke bosaa. Inau ku hangaghau ge koro

bosa madalalai, mu ku bosaa vanighau na hava koro nea. ¹⁶ Aaron ke nimua na tinoni ni kokokoe vanira na vure, mi ghoe ke vagha na God vaniana, ko bosai vania na hava ke bosaa. ¹⁷ Mo ko ghanaghana kale utoa na holaana na totothonadira na vatogha sheep kolugho, ge ko gonighi nia na lei vaughilala tu tatei vanigho.”

Moses te pulohi i Egypt

¹⁸ Mi tana bona Moses te pulohi tana komu me bosa vania Jethro na vungona. Moses te ghaghua, “Eliogu ge ku pulohi i Egypt na va kaoadira a nigua na binaboli. Tu mua ghilala, ara vola so pe taho.”

Jethro te bosa tughu, “Ko tona kolua nigua na vauto.”

¹⁹ I naghona ge sania i Midian Moses, a Yahweh te bosa vania, “Ko bei mataghu gea na pulohi i Egypt, na pukuna agaira udolu tara liona ge kara mategho ka, tara mate tua.” ²⁰ Ma Moses te lavia tauna mana lei dalena, me talura ivuvungana na donkey, mara pulohi mai tana pari ni Egypt. Mi tana limana gaia te tabea na totothonana God.

²¹ Ma gaia Yahweh te ghoi bosa olia vania so, “Tana bona ko sara pulohi i Egypt ke, ko tona tana vunaghi haba tara holoa nia Pharaoh, mo ko tatea vania na butuli vaughilala tu vahegho iga na maana ge ko gonia. Mi nau ku nea ge ke toba ngasi me ke mua lubatira na vure na tona. ²² Kakeri vaho ge ko bosa vania, ‘Aeni gaia na hava te bosa Yahweh, “Rana Israel/Jew tara vagha nigua na kamanagho. ²³ Inau tu bosa vanigho ge ko lubatira, ma kara tona ma kara

holohabau. Mana pukuna to hove ke, inau ku matera na lei kamanagho mane!” ’ ’ ”

²⁴ Mi tana vinano, tana bona Moses ma nina binaboli tara beto na pukuna te bongi tua, a Yahweh te vesea Moses, me dutu ni mateana.

²⁵ Ma Zipporah, na tauna, te lavia na ivi pile, me pahevaughilalaana dalena. Gaia te lavia na ghuighuli me tabea na tuana Moses, me ghaghua, “Ighoe te vagha na tauna ni ghabu itagua!”

²⁶ (Gaia te bosa te vagha na pukuna gaia te ghanaghana vaa na pahevaughilala.) Mi murina keru, a Yahweh te lubatia Moses ge ke vola.

²⁷ Mi taeni a Yahweh te bosa vania Aaron, “Ge ke rughuhoru vaa tana bona mamaha, ge ke va topoa iga Moses.” Ma Aaron te tona tana ghotuna God, ikakeri te va topoa Moses me lavipangoti togotogoa. ²⁸ Ikakeri Moses te bosai na lei totobo soko vania Aaron na hava te bosai vania Yahweh na goniani mana bosaani. Me bosai vania ghua na lei vaughilala kara gonighi.

²⁹ Moses ma Aaron toro pulohi i Egypt moro holo kolura na lei huhuli ni Israel/Jew tana vaukolu. ³⁰ Aaron te bosai vanira na lei totobo soko a Yahweh te bosai vania Moses, ma Moses te gonia na butuli vaughilala tana bona tara bungutia. ³¹ Agaira tara huhuli tara mina mara lavipangotia te vagha a Yahweh te nia vetena Moses ma Aaron. Mi tana bona tara ghilala olia a Yahweh te righia didira na vahola me ghanaghana mavara ta nina ghanaghana, gaira udolu tara poghotao mara holohabaa God.

Moses ma Aaron toro bosa vania Pharaoh

¹ I murina toro vaukolu soko kolura rana huhuli ni Israel/Jew, Moses ma Aaron toro va righia na vunaghi haba ni Egypt tara holoa nia Pharaoh. Ro bosa vania, “Aeni gaia na hava te bosaa Yahweh, na God didira rana Israel/Jew, ‘Lubatira nigua na vure ge kara tona, na pukuna kara ruguhoru mughua tana bona mamaha, ge kara va tabea iga na vangakolu ta nigua na maana.’ ”

² Pharaoh te mina na bosa tughu, “Ma hei gaia Yahweh ge ku rongovia, mu ku taladira rana Israel/Jew na tona? U mua ghilala inau a Yahweh, mu ku mua taladira rana Israel/Jew na tona.

³ Ma Aaron ma Moses toro nia tona haliu so na tona olioliana moro bosatate, “Na God didira rana Israel/Jew te kabu kolughai. Lubatighai kai lavighi e tolu na bongi na sakutua tona tana bona mamaha ge kai taludatoa na sukaghi vania a Yahweh nimami na God. Ge takai mua tangomana ke, igeva kai mate tana vahaghi, pi tana isi.”

⁴ Ma Pharaoh te bosa vanira, “Moses ma Aaron, na hava na pukuna ge ro gonira rana vure ge kara mua lutu/[betora ta didira na lutu]? Kau pulohi ta didira na lutu! ⁵ Rana Israel/Jew tara subo ngangata iani i Egypt, mi roghau toro va betora ta didira na lutu!”

Gonighi na lei brick te taho iga na straw

⁶ Mi tana bongi vaghana so keri, Pharaoh te nia vetena na bosaa vanira na vure tara ghairau tara nighi sama na lei totobo ni lutu, maia rahei tara righitaoni te talura vanira na vure ni Israel/Jew,

⁷ “Kau bei hera gea na vure siki straw na vatei goni brick. Kau nera ge kara holai heghedira!
⁸ Kara gonighi mughua na idumiana na lei brick te vagha te padi, kau bei taluhorui gea didira na vahola ta sakai na brick. Gaira tara lugu, na pukuna keri kara huatiu ge ku lubatira na tona tana bona mamaha na vaa sukaghi vania didira na God. ⁹ Vahera na lei lutu te mavaa, ge kara lutu laga ma kara mua rongovighi na lei bosa sorisori.”

¹⁰ Keri ge na ghairau tara nighi sama na lei totobo ni lutu, maia gaira tara righitaoni tara bosa vanira na vure, “Pharaoh te bosa vanighai, ge kai mua vaheghau na straw. ¹¹ Kau tona ma kau va holaa heghemiu. Kau va kenea ivei kau topoi, hauva kau gonighi na lei brick te subo te vagha tau nea mai ga tana vauvaluni. ¹² Keri ke, na vure tara havukaghi tana lei bona, na keneana na straw. ¹³ Mana lei ghairau tara nighi sama na lei totobo ni lutu tara pisali ngangatara nia na vaholaa, mara bosa vanira, “Ko gonighi haia tua tughu bongi na suboana na lei brick te vagha tau nei iga na goniana tana vauvaluni!”
¹⁴ Ma gaira tara ramusira na vure righitaoni lutu ni Israel/Jew tara hahanga itadira, mara huatira, “Na hava na pukuna ge au mua topoa na kakage i bongi mai taeni?”

¹⁵ Ma gaira na lei mane righitaoni ni Israel/Jew tara tona ta Pharaoh mara hughuhughu kolua nia na hahanga, “Ai nongi ngangatagho ge ko bei neghai iga te vagha eni. ¹⁶ Ighai ke, ra mua heghai siki straw, hauva tea mau bosa vanighai ge kai gonighi ke subo na lei brick ke vaghaa

mai tana vauvaluni. Ra labughai nia na totobo te mua palumami! Na paludira animua na ghairau tara nighi sama na lei totobo ni lutu tara gonighi vanighai na lei vahaghitaili taho pukuna.”

¹⁷ Ma Pharaoh te bosa tughu, “Au lugu vamua mau mua liona ge kau lutu! Na pukuna keri tau huatiu haia, ‘Lubatighai ma kai tona tana bona mamaha ge kai va sukaghi vania Yahweh.

¹⁸ Itaeni, kau pulohi tana lutu! Taho siki straw kara vaheghau, ma kau gonia mughua na suboana na brick te vagha haia.”

¹⁹ Mi tana bona vaghana keri, Pharaoh te mua sanighi lei nina ghanaghana, mana lei mane righitaoni ni Israel/Jew tara ghilala agaira ilokana na lei vahaghitaili te sule. ²⁰ I murina tara sania a nina malei sopou haba ni Pharaoh, agaira tara mai topora Moses ma Aaron, toro pitura so ipari bebeta. ²¹ Mana lei mane righitaoni tara bosa vanira, “Lubatia a Yahweh ke deteghau toro lavihagheghai mai tana vahaghitaili te dika eni kolua Pharaoh ma nina ovu ni tinoni lutu. Iroghau toro vahera na kokokoe ni mateamami!”

²² Keri ge Moses te pulohi tatana Yahweh me bosa vania, “Aghe Lord, eghua geo hulihahira nimua na puku ni vure te vagha eni? Na hava na pukuna to niu vetena iani? ²³ Tana vuivuni inau tu vahea Pharaoh nimua na bosaa, agaia te nia hevei na vahaghitaili te sule haba vaa ghua, vanira nimua na vure. Mo mua tabotabo ge ko vavolara!”

Na baubahu ni ruguhoru

¹ Keri ke, a Yahweh te bosa vania Moses, “Itaeni, ighoe ko righia na hava ku gonia vania Pharaoh. Tana bona agaia ke vadangia nigua na maana ivuvungana ke, agaia ke lubatira nigua na vure ge kara tona. Na pukuna nigua na maana ivuvungana ke, gaia ke bosa laga vaa ghua, ge kara sania nina pari.

² Ma God te bosa vania Moses me ghaghua, “Inau a Yahweh. ³ Mi nau tu tate vania Abraham ma Isaac, ma Jacob te vagha na God puku ni maana, hauva tu mua tate tana ahagu, a Yahweh vanira. ⁴ Mi nau tu tughuruvaghi/kapuri na baubahu kolura. Inau tu baubahu ge ku vahera na komu i Canaan, ivei tara haghara iga te vagha rana sinogho. ⁵ Mi taeni, inau tu rongovi utoa didira na tangi na vure ni Israel/Jew na pukuna tara tinoni ni lutu vanira na vure ni Egypt. Mi nau tu ghanaghana olia nigua na baubahu vaniadiru. ⁶ Na pukuna keru ge, ko bosa vanira na vure ni Israel/Jew, ‘Inau a Yahweh, mu ku vavolaghau mu ku lavikeha maheboghau ta nimiu na vahaghitaili i Egypt. Mi nau tu huiolighau nia na puku ni maana, mana butuli vaughilala kolua nia na dete. ⁷ Mi nau ku neghau ge kau puku ni nigua na vure, mi nau ku nimiu na God. Vaho ge kau ghilala inau a Yahweh nimiu na God, tu lavihorughau ta nimiu na vahaghitaili i Egypt. ⁸ Mi nau tu lavihagheghau mai tana komu/butonikomu tu nia baubahu vania Abraham, Isaac, ma Jacob. Mi ga ikakeri ke puku ni nimiu na lologho. Inau a Yahweh!’ ”

⁹ Ma Moses te bosa vanira na vure nia na hava Yahweh te bosaa, hauva gaira tara mua ghoi liona ghua na rongoviana na pukuna gaira tara va mai tana puku ni ghanaghana ruarua tana bona tara paguhai didira na vahaghitaili ta didira na tinoni ni lutu na vure ni Egypt.

¹⁰ Ma gaia Yahweh te bosa vania Moses, ¹¹ “Ko ghoi pulohi ta Pharaoh, mo ko bosa vania ge ke lubatira na vure ni Israel/Jew ge kara sania i Egypt.”

¹² Moses te bosa tughu, “Na kulagu na vure oli kara mua tangomana ge kara rongoviu, mi vei kea, ge ke tangomana na rongoviagu a Pharaoh? Vagha keri ke, mu ku mua kokokoe tughuru inau!”

¹³ Ma Yahweh te ghoi bosa vanira so a Moses ma Aaron, “Koro bosa vanira rana Israel/Jew ma Pharaoh, na vunaghi haba ni Egypt, ge ku nighau vetena ge koro hulira na vure ni Israel/Jew na saniana i Egypt.”

Na kukuadira a Moses ma Aaron

¹⁴ Raini gaighi na balu kemadira na Israel tana kema.

Na vinavahuhu ta Reuben, na kamanagho ni Jacob, kolura nia Hanoah, Pallu, Hezron, ma Carmi. Na kukuadira tara vaa rughuhoru mai ga, na kemana Reuben.

¹⁵ Ma vinavahuhu ta Simeon kolura nia Jemuel, Jamin, Ohad, Jakin, Zohar, ma Shaul (na tinadira ke, na vaivine ni Canaan.) Na kukuadira ke, tara vaa mai tana kemana Simeon.

¹⁶ Raini gaira na vinavahuhu ta Levi, tara gere horura taonia didira na binaboli tana

vinavahuhu. Tana vuiivuni na vinavahuhu ke, a Gershon, Kohath ma Merari. Levi, a tamadira, te vola taonia so 137 na niuluna.

¹⁷ Na vinavahuhu ta Gershon kolura nia Libni ma Shimei, sopa sakai tadira toro haghe tana kemana kukuadira.

¹⁸ Na vinavahuhu ta Kohath kolura nia Amram, Izhar, Hebron ma Uzziel. Kohath te vola taonia so 133 na niuluna.

¹⁹ Na vinavahuhu Merari kolura nia Mahli ma Mushi. Raini gaira tara haghe tana kemani Levi, tara gerehorura taonia na vinavahuhu.

²⁰ Amram te tauna a vaivinena tamana Jochebed, mana vaivine te vahura vania a Aaron ma Moses. Amram te vola taonia so e 137 na niuluna.

²¹ Na vinavahuhuna Izhar kolura nia Korah, Nepheg, ma Zicri.

²² Na vinavahuhu ta Uzziel kolura nia a Mishaël, Elzaphan ma Sithri.

²³ Aaron te tauna Elisheba, na dalena na vaivine a Amminadab, na vaivinena a Nahshon, me vahura vania Nadab, Abihu, Eleazar ma Ithamar.

²⁴ Na vinavahuhuna Korah kolura nia Assir, Elkanah, ma Abiasaph. Na vinavahuhudira te mai tana kemana Korah.

²⁵ Eleazar dalena Aaron, te tauna sakai tadira na dalena vaivine Putiel, me vahura vania Phinehas.

Raini gaira na vavatadira tana kemana Levite tara gerehorura taonia didira na binaboli.

²⁶ A Aaron ma Moses na ahadira ilokana na gegere eni, ma so gaia so, a Aaron ma Moses

vaghana, te bosa vanira a Yahweh, “Hulira na vure ni Israel ge kara rughuhoru tana komu i Egypt, taonia sopa ovu.” ²⁷ Ma gaira raini na sopa ovu tara tona ta Pharaoh na vaa nongiana ge kara hulira na vure ni Israel tana rughuhoru-adira tana komu/butonikomu i Egypt.

²⁸ Mi tana bona vaghana keri, a Yahweh te bosa vania Moses, ²⁹ “Inau a Yahweh! Ko vahea a Pharaoh na rongorongo tu vaheghau.” ³⁰ Aeni gaia, Moses vaghana te hughuhughu kolua a Yahweh te ghaghua, “Ku mua tangomana na neana! Inau tu mua tinoni ni kokokoe, na hava na pukuna ge ke rongoviu a Pharaoh?”

7

Na totothonana Aaron te liliu ni poli

¹ Ma Yahweh te bosa vania Moses me ghaghua, “Inau ku negho te vaghagho a God vania Pharaoh. Ma hoghomu, Aaron, ke vagha a nimua na prophet, agaia ke kokokoe vanigho.

² Ko bosai vania Aaron na lei totoho tu bosai vanigho, mo ko nea geke bosai vania a Pharaoh. Agaia ke talua na puku ni ghanaghana, ge na lei tinoni ni Israel/Jew kara lubatira ge kara sania na komu/butonikomu Egypt. ³ Mi nau ku nea Pharaoh ge ke kutuvatu, keri ge ku vahea te subo na vaughilala mana butuli, ilokana na komu/butonikomu Egypt. ⁴ Sakai vamua te vagha keri, Pharaoh ke hove so na rongoviamu. Kakeri vaho, ge ku vahera na vure ni Egypt te subo na vahola, mi murina vaho eni, ge ku hulira na lei kemadira na vure ni Israel/Jew na rughuhoruadira tana lei

vaughilala te sule taonia na dete. ⁵ Tana bona inau ku tate vanira na vure ni Egypt a nigua na maana mana laga vanira tana lubatiadira na vure ni Israel/Jew ge kara tona ke, kakeri vaho ge kara ghilala utoa inau a Yahweh.

⁶ Ma Moses ma Aaron toro goni kalea na hava a Yahweh te bosa vanira. ⁷ Moses te alu hangavulu na niuluna, ma Aaron te alu hangavulu tolu tana bona vaghana toro gonia rodidira na kokokoe vaniana Pharaoh.

⁸ Kakeri vaho, A Yahweh te bosa vanira Moses ma Aaron, ⁹ “Pharaoh ke liona ge koro tate vania na vaughilala te tughunitatea gaia G^Od sughua te nighau vetena. Mi tana bona vaghana kerī, Moses, ighoe ko bosa vania Aaron, ‘Sonihorua nimua na totoghona ni vatogha sheep,’ ge ke liliu ni poli.”

¹⁰ Ma Moses ma Aaron toro tona ni va righia Pharaoh, ge koro gonia na vaughilala te vagha te bosa vanira. Aaron te sonihorua nina totoghona inaghona Pharaoh ma nina lei mane nagho, me liliu ni poli. ¹¹ Ma Pharaoh te holo haghera lei nina mane manaha mana lei mane goni butuli sorisori, mara gonia so te vagha taonia didira na lei gonigoni popolo. ¹² Ma didira na totoghona te liliu ni poli ghua. Hauva nina poli Aaron te sonomira didira gaira. ¹³ Sakai vamua te ghaghua iga, na tobana Pharaoh te mu tughu, me kabu ngasi, maia te tobavatu/kutuvatu. Gaia te mua liona ge ke rongovira, te vagha te bosa vanira Yahweh.

Na maemate ni ghabu te kalea Egypt

¹⁴ I murina keri, ma Yahweh te bosa vania Moses, “Pharaoh te kutuvatu so, me nia tona haliu so na hove, na lubatiadira na vure ge kara tona. ¹⁵ Keri ke, ko tona ta Pharaoh te roropo mua, tana bona ke horu tana beti tina Nile. Tughuru tana kabara ni beti tina, mo ko topoa iga. Ko hola na totoghona ni vatogha sheep te liliu ni poli. ¹⁶ Mo ko bosa vania, “A Yahweh, na God didira rana Israel/Jew, te niu vetena mai ge ku bosa vanigho, ‘Ko lubatira nigua na vure ge kara tona, na vaa holohabaagu tana bona mamaha.’ Me sara mai taeni, ighoe to hove na rongoviana. ¹⁷ Itaeni a Yahweh te ghagua, ‘Ighoe ko kene taonia te vagha inau a Lord.’ Ko righia! Inau ku labua na beti tina Nile nia na totoghona eni, mana beti ke liliu ni ghabu. ¹⁸ Na igha iga kara mate, mana beti tina ke lulumi horu, mana vure ni Egypt kara mua ghoi inuvia siki beti tana beti tina Nile.’ ”

¹⁹ Keri vaho ge a Lord te bosa vania Moses, “Ko bosa vania Aaron ge ke tuhua nia vaa na totoghonana na beti ni Egypt taonighi na lei daidari mana kilipopu ivei tua ilokana i Egypt ke ghana iga na beti ke, me ke liliu na ghabu sughua mana na beti te ghana tana lei popo mana kuki vatu tana komudira na vure.”

²⁰ Keri e a Moses ma Aaron toro goni kalea na hava a Yahweh te bosa vanira. Tana bona Pharaoh ma lei nina mane nagho tara bungutira, Aaron te talu ghalagha na totoghonana, me labua nia na beti tina Nile. Mua hau vaso, na beti udolu te liliu ni ghabu. ²¹ Na igha tana beti tina tara mate, mana beti tina te vuivunia na urumana dika ge na lei tinoni ni Egypt kara mua

tangomana ge kara inu. Na ghabu udolu tua ivei mi vei tana komu/butonikomu udolu Egypt. ²² Ma gaira na lei mane goni butuli sorisori ni Egypt, tara nighi lutu didira na gonigoni popolo, ma gaira ghua tara liliua na beti ge ke ghabu. Mana tobana Pharaoh te vahola so, ma gaia te kutuvatu so. Gaia te mua liona na rongoviadira Moses ma Aaron, tana hava a Yahweh te tughunitatea vanira. ²³ Pharaoh te pulohi tana valena me lavi keha sokoi na lei ghanaghana tana liona. ²⁴ Ma gaira na vure ni Egypt tara gheli teke tana lilighina na beti tina Nile, ge kara hola beti ni inu, na pukuna kara mua inu tana beti.

²⁵ Me padi tua sakai na week imurina a Yahweh te liliua na beti tina Nile, ge ke liliu ni ghabu.

8

Na maemate ni kulau te kale

¹ Ma Yahweh te bosa vania Moses, “Ko ghoi pulohi ghua ta Pharaoh mo ko bosa vania, ‘Aeni gaia na hava te bosaa Yahweh, “Lubatira nigua na vure ge kara tona, na vaa holohabaagu. ² Ge toko hove ko vaovarongo uto mai, inau ku nia vetena mai na kulau ke subo me ke au, me ke vonughia na komu/butonikomu. ³ Na beti tina Nile ke kilipopu/malasara kolura. Ma gaira kara dato mai tana beti, me ke mai ilokani na lei valedira, sughua ilokani na vokidira, mi vuvungani na ghimedira lei komu udolu i Egypt ke vonughira. Ke vonughighi ghua didira na bingiti mana popo vatu tara gonighi. ⁴ Ighoe

mana lei nimua mane nagho ke parikuvighau na kulau!” ’ ”

⁵ Ma gaia Yahweh te bosa vania Moses, “Ko bosa vania Aaron, ‘Ko nia tuhu nimua na to-toghona ni vatogha sheep taonighi na lei beti, kolomate, mana lei kilipopu ilokana na lei komu i Egypt, ge ke vonughia na kulau ilokani na lei piuni na komu/butonikomu.’” ⁶ Aaron te nea te vagha, mana kulau te vonughia na komu/butonikomu udolu i Egypt! ⁷ Ma gaira na lei mane goni butuli sorisori tara tangomanana so na neana te vagha nia didira na gonigoni popolo. Ma gaira ghua tara gonia, mana kulau te vonughia na [lei komu]/butonikomu udolu.

⁸ Ma Pharaoh te holora mai Moses ma Aaron te nongira, “Koro bosa vania Yahweh, ge ke hola kehai na kulau itagua mai itadira nigua na vure. Mi nau ku lubatira nimiui na vure ge kara tona ma kara va taludatoa na sukaghi vania Yahweh.

⁹ Moses te bosa tughu, “Ko talua vaniu na bona ni aho! Bosaa vaniu ingiha to liogu ge ku kokoeliulivutigho ighoe, kolura nimua na lei mane nagho/huhuli, ma nimua na vure. Mi nau ku kokoeliulivuti ge ighau mana lei vale kara tokeha iga na kulau. Mana beti tina Nile vamua ke kulagha me ke vola.”

¹⁰ Pharaoh te bosa, “Ko nea tua iropo!”

Moses te bosa tughu, “E uto so, ke tangomana na hava to bosaa. Kakeri vaho ge ko ghilala te taho siki sakai ke maana vagha a Yahweh nimami na God. ¹¹ Na lei kulau udolu kara haurakera, lolonga gaira tana beti tina Nile kara haghara.”

¹² Ma Moses ma Aaron toro sania Pharaoh, ma Moses te kokoeliulivuti vania Yahweh nia na lei kulau te nira vetena. ¹³ Ma gaia Yahweh te goni kalea na hava te nia baubahu a Moses. Na lei kulau ilokani na lei vale, mana bebeta, mi tana lei leghai tara mate udolu. ¹⁴ Ma rana vure ni Egypt tara sonikolura tana sausavula, mana mabulu te vonughia na komu/butonikomu udolu. ¹⁵ Mi tana bona a Pharaoh te righia na lei kulau tara tona soko, gaia te ghoi tobangasi/kutuvatu tana tabana. Me mua liona ge ke rongovira Moses ma Aaron tana hava Yahweh te bosatate vanira.

Na maemate ni maumanu pile kikia ta ghaghala

¹⁶ Ma Yahweh te bosa vania Moses, “Ko bosa vania Aaron ge ke labua nia na pari te pughu na totoghonana, mana pughu ni pari ke ghoi liliu ni kolodira na lei noinoi/maumanu tara ghaghala, me ke vonughia na komu/butonikomu udolu i Egypt. ¹⁷ Ma Moses ma Aaron toro nea na hava te bosa vanira a Yahweh. Tana bona Aaron te labua na pari nia na totoghonana ke, na lei pughu ni pari ilokana na komu/butonikomu udolu i Egypt te liliu ni noinoi. Mua hau vaso, na noinoi/maumanu te vonughia na komu udolu, me saopora na vure n Egypt kolura didira na lei maumanu. ¹⁸ Nina vure ni goni butuli sorisori a Pharaoh tara tabotabo ni goni popoloana, hauvaa mara mua tangomana. Mana noinoi te saopora na vure kolura na lei maumanu. ¹⁹ Na lei mane goni butuli sorisori tara bosa vania Pharaoh, “God te nea eni, nia nina maana!”

Hauva na tobana Pharaoh te vahola me kutuvatu so. Me mua liona ge ke rongovira Moses ma Aaron, tana hava te bosai vanira Yahweh.

Na maemate ni lango

²⁰ Murina raini a Lord te bosa vania Moses, “Ko tughuru minamina tana roropo, mo ko va topoa Pharaoh tana bona ke vaa horu tana beti tina. Ko bosa vania, ‘Aeni gaia na hava te bosaa Yahweh, “Lubatira nigua na vure ge kara tona, ma kara tangomana na va holohabaagu. ²¹ Ge toko hove ke, inau ku nia vetena na kolo ni lango ilokana na Egypt udolu. Na komumi kara vonughia, mo ko mua righia na pari. ²² Me ke keha ngangata itatana na komu i Goshen, ivei tara haghara iga na vure ni Israel/Jew. Ko mua topoa na lango iga. Kakeri vaho ge ko ghilala te vagha inau a Yahweh mu tu loghoa na maana, sughua ilokana na tobana animua na pari. ²³ Inau ku goni madalala na vilivoka ighobu, nimua na vure ma nigua na vure. Na vaughilala ni butuli vaghana eni ke kale iropo.” ’ ”

²⁴ Ma Yahweh te goni kalea na hava te bosaa. Mo ko righia na subona na lango te reirei vesikana te haghevia na valena Pharaoh kolura nia na lei vale nina mane nagho, kolura nia na lei vale ilokana na komu/butonikomu udolu i Egypt. Na kema udolu te sonihorua tana haeharegha na subona na lango.

²⁵ Ma Pharaoh te mina me holora Moses ma Aaron, me ghaghua, “E uto sono! Tona haliu, mo ko taludatoa na sukaghi vaniana nimiu na God. Ma kau nea so ikakeri tana komu/butonikomu eni. Bei rughuhoru tona gea tana bona mamaha.

²⁶ Ma Moses te bosa tughu, “Ke mua tango-mana keri! Na vure ni Egypt kara mua liona na sukaghi kai taludatoa vaniana a Yahweh nimami na God. Ge takai taludatoi iani tara righighai igaa ke, igeva kara petaghai. ²⁷ Kai lavighi mughua e tolu na bongi na sakutua tona tana bona mamaha ge kai taludatoa na sukaghi vania a Yahweh nimami na God, te vagha te bosa vanighai.”

²⁸ A Pharaoh te bosa tughu, “E uto so, tona haliu. Ku tangomana ge ku lubatighau na vaa taludatoana na sukaghi vaniana a Yahweh nimiu na God tana bona aroha. Ma kau bei tona hau ngangata gea mina tua itaeni, ma kau kokoeliulivutiu.”

²⁹ Ma Moses te bosa, “Na dutuna te vagha inau ku tona ke, inau ku nongia Yahweh, ge ke lavikehara na ovu ni lango, ma kara tovongo-nitaghaadira vamua itamua maia na kulamu na vure. Mi nau ku vahegho na kokoe sule, ge ko bei tughua gea na liomu, mana hove pungisiadira na vure, na tona mana taludatoana na sukaghi vaniana a Yahweh.”

³⁰ Moses te sania Pharaoh me nongia Lord geke lavikehara na lei lango. ³¹ Ma Yahweh te goni kalea na hava te nongia Moses, me haurakea na ovu ni lango ge kara taghara. Taho sakai na vavanga ke ghana olia ilokana na komu/ butonikomumu udolu. ³² Ma Pharaoh te vahola olia so na tobana, me mua lubatira na vure ni Israel/ Jew ge kara tona.

Na maemate vanira na lei maumanu te kale

¹ Keri ge a Yahweh te bosa vania Moses, “Pulohi ta Pharaoh, mo ko bosa vania, ‘Aeni na hava te bosa a Yahweh na God didira rana Israel/Jew, “Lubatira nigua na vure ge kara tona ma kara tangomana na va holohabaagu. ² Ge toko nia tona haliu na hove pungisiadira tana lubatiadira, ³ ku nia vetena mai na maemate te dika, ge ke dikalara lei nimiu na horse, donkey, camel, cattle, sheep, mana lei goat. ⁴ Mu ku gonia na vilivoka ighobudira na lologho ni Israel/Jew, mana lologho ni Egypt. Taho siki sakai ta didira na maumanu na Israel/Jew ke mate! ⁵ Mi nau, A Yahweh, tu bosa lada te vagha ku nia vetena mai na maemate tana roropoghana.” ’ ”

⁶ Mi tana roropoghana, a Yahweh te goni kalea na hava te bosaa. Na lei maumanu soko ni Egypt tara mate tua, hauvaa taho siki sakai ta didira na maumanu na Israel/Jew te mate. ⁷ Pharaoh te nira vetena nina tinoni ni lutu ge kara vaa righia, e utuni sughua te mua mate siki sakai didira na maumanu na vure ni Israel/Jew. Ma sakai vamua te vaa topoa na utuni iga, na tobana te sopou ni kutuvatu so, ma gaia te mua lubatira na vure ge kara tona.

Na maemate ni tubu te kale

⁸ Keri ke, a Yahweh te bosa vanira Moses ma Aaron, “Ko lavia na ravu ni biti, mo ko vahea Moses ge ke sonidatoa tana oka, tana bona te bubu/righia a Pharaoh. ⁹ Igeva ke kavulaha te vagha na pughu ni pari, me ke saopoa na komu/butonikomu udolu Egypt, ke nea na tubu ge ke kalera na vure mana maumanu ghua.”

¹⁰ Ma gaira toro vahikolui na ravu ni biti, ge ro vaa righia Pharaoh. Tana bona Pharaoh te bubu, Moses te sonidatoi na ravu tana oka, mana na tuba dika te vuiyuni ni kaleadira na vure mana maumanu tana komu/butonikomu udolu Egypt. ¹¹ Sughua na vure goni butuli sorisori tara mua tangomana ge kara tughuru inaghona Moses, na pukuna na tubu te kalera ghua te vaghara na vure ni Egypt udolu. ¹² Hauvaa, a Yahweh te nea Pharaoh geke tobangasi vaa ghua, me mua liona ge ke vaovarongora, te vagha na hava a Yahweh te ghanaghana.

Na maemate ni uhabololo mana kebungasi te kale

¹³ Keri ke a Yahweh te bosa vania Moses, “Ko tughuru puipungi tana roropo. Tona ta Pharaoh mo ko bosa vania, ‘A Yahweh na God didira rana Israel te ghaghua, “Lubatira nigua na vure ge kara tona, ge kara vaa holohabau. ¹⁴ Ge toko mua lubatira ke, inau ku nighi vetena na lei maemate ke dika vulea vaa te padi vaniamu ighoe heghemu, ma nimua na mane nagho, kolura nia na vure ni Egypt. Mi nau ku talutatea vanigho te taho siki God keha ke vaghau inau ilokana na maramana talighu. ¹⁵ Ku tangomana ge ku mate udolughau itaeni. Ku lubatia vanighau na maemate, ke lavikehaghau tana maramana. ¹⁶ Hauvaa mu lubatighau ge kau ghahaghau so, na pukuna eni, ge ko righia nigua na maana mana ladagu ke rongoragha tana maramana talighu. ¹⁷ Mi ghoe to hove pungisira so a nigua na vure, mo mua lubatira ge kara tona. ¹⁸ Mi ropo te vagha itaeni ke, vaho ge inau ku nia

vetena mai na uhabololo mana kebungasi ke dika vulei vaa na lei dika ilokana na tutuguna na komu/butonikomu i Egypt. ¹⁹ Keri ge ko bosa vanira nimiru na tinoni ni lutu mana lei maumanu ge kara rughuhoru mai tana leghai. Na lei tinoni pana maumanu ke ghaha so i paribebete ke mate isarana na uhabololo mana kebungasi.” ’ ”

²⁰ Balu nina mane nagho a Pharaoh tara taluutunia na hava te bosa Yahweh, mara mina lavihaghera mai didira na lei tinoni ni lutu mana lei maumanu tana leghai. ²¹ Ma rahei tara mua ghanaghana mavaa na bosana Yahweh ke, mare sanira na lei tinoni ni lutu mana lei maumanu tana leghai tana bona oka.

²² Ma Yahweh te bosa vania Moses, “Hau ghalagha na limamu tana parako, mo ko nea na uhabololo mana kebungasi ge ke horuvia na butonikomu udolu i Egypt, ivuvungadira na vure, na maumanu mana lei ghai ghania.” ²³ Keri ke, Moses te hau ghalagha na totoghonana va tana parako, ma Yahweh te nia vetena mai na viviha mana uhabololo mana kebungasi, mana viti te vitilia na maramana. [Eo,] A Yahweh te nia vetena mai ²⁴ na uhabololo mana kebungasi te sule, kolura na viti te tona haliu na vitiliana. Te taho mua tana tutuguna mai na komu/butonikomu Egypt ke vagha na uhabololo mana kebungasi keru. ²⁵ Mi tana Egypt talighu na uhabololo mana kebungasi te haurakera na lei totobo soko tana leghai, kolura na lei tinoni, na lei maumanu, mana lei totobo subasuba. Sughua na lei ghai tara dika. ²⁶ Tana Egypt talighu, na

bubulo i Goshen vamua, tara ghahara iga na vure ni Israel/Jew, te mua kalea na uhabololo mana kebungasi.

²⁷ Ma Pharaoh te mina me nia vetena na bosa vanira Moses ma Aaron, me ghaghua, “Inau tu ghilala tu hahi sughua. A Yahweh te utuni, ma nigua na vure mi nau tai hahi. ²⁸ Koro kurutia Yahweh ge ke sokolaghinia na uhabololo mana kebungasi! Ighai tai vadangitai ngangata! Mi nau ku lubatighau ge kau tona itaeni.”

²⁹ Moses te bosa tughu, “E uto so. Tana bona ku sanina na komu sule eni ke, inau ku taludatoa na limagu mu ku kokoeliulivuti vania Yahweh. Mana viviha mana uhabololo mana kebungasi ke beto. Aeni gaia na vaughilala vanigho te vagha na maramana ke, a nina Yahweh. ³⁰ Mete vaghagho ighoe ma nimiu na mane nagho, u ghilalaghau tau mua nia kikinimaa mua Yahweh [nimiu] God.

³¹ [Tana bona na uhabololo mana kebungasi,] na lei totobo tara subai tara holoa nia flax mana barley tara haurake/dika, na pukuna na barley tara mada, mana flax teara vuivuni ni sia. ³² Na wheat mana spelt tara mua dika na pukuna tara mua totolo dato mai mua tana pari.

³³ Keri ke Moses te sanina Pharaoh me ruguhoru tana komu sule. Tana bona te hau ghalagha na limana me kokoeliulivuti vania Yahweh ke, na viviha mana kebungasi mana uhabololo te beto. ³⁴ Tana bona Pharaoh ma nina mane nagho tara righia eni, gaia ma nina mane nagho tara ghoi palugha oli, na pukuna tara ghoi kutuvatu mara mua liona ge kara taonia na hava

tara nia baubahu. ³⁵ Ma Pharaoh te mua lubatira na vure ni Israel/Jew ge kara sania, te vagha na hava te liona Yahweh.

10

Na maemate ni puko te kale

¹ Ma gaia Yahweh te bosa vania Moses, “Ko pulohi ta Pharaoh, mo ko ghoi gonia animua na ghanaghana. Inau tu nea gaia ma nina mane nagho ge kara kutuvatu, vaho ge ku nia tona haliu na talutateana a nigua na maana tana lei vaughilala te haeharegha ighobudira. ² Keri ke ighau kau tutuguni na lei tutugu te haeharegha vanira na lei dalemiu mana lei kukuamiu nia na lei totoobo te haeharegha inau tu gonighi tana ghobudira na vure ni Egypt te talutate inau a Yahweh.”

³ Ma Moses ma Aaron toro tona ta Pharaoh, moro ghaghua vania, “Aeni gaia na hava te bosaa Yahweh, na God didira rana Israel/Jew, te ghaghua, ‘Ivei vaho ke vagha na hauna na hava vaghana ko nia hevei na maana vaniu? Lubatira nigua na vure ge kara tona, ma kara tangomana na holohabaagu. ⁴ Ge toko hove ke, ko righitaonigho, i ropo ke, inau ku saroa nia na kema/butonikommu udolu na puko. ⁵ Ke sepa me ke hali ge ko mua tangomana na righiana na pari. Gaira kara ghanighi na lei totoobo tara ghaha olighi tana uhabololo mana kebungasi, kolui nia na lei ghai tana leghai. ⁶ Gaira kara samahaghe ta nimua na malei haba, mana komudira animua na mane nagho, mana lei vale udolu i Egypt. Taho mua tana tutuguna, tana

vuivunina mai i Egypt, ke kalea na maemate te vagha eni!” Nia kerī, Moses te ririu pulohi, me sakutua horu.

⁷ Gaira na lei mane nagho tara mai ta Pharaoh, mara kokokoe vania, “Ivei vaho ke vagha na hauna ko lubatia na mane eni geke nea na haurake vaghana eni? Ai nongigho ge ko lubatira na lei mane ni Israel/Jew ge kara tona ni va holopangotiana Yahweh didira na God. O mua righiolia na komu/butonikomu i Egypt te koli tana haurake?”

⁸ Keri ge gaira tara lavi pulohira Moses ma Aaron mai ta Pharaoh. Gaia te bosa vanira, “E uto so, tona ma kau holopangotia Yahweh nimiu na God. Ma kau bosa vaniu mai, engiha vamua to liodira na tona?”

⁹ Moses te bosa tughu, “Ighai udolu kai tona. Kai holara na vaolu mana haulaghi, na lei dalemiu na mane mana vaivine, ma nimami na lei sheep mana goat mana buluka. Ighai udolu kai savukolu koukolu tana bongina Yahweh.”

¹⁰ Pharaoh te bosa tughu nia na rutu, “Inau tu nia papari tatana Yahweh, mi nau ku mua lubatighau ge kau holara nimiu na vaivine mana dalemiu! Inau tu ghilala vakale ighau kau talugoni dika. ¹¹ Tahō! Na lei mane vamua kara tona na taludatoana a Yahweh, gaia kerī na hava tau nongia.” Ma Pharaoh te sonihorura Moses ma Aaron ta nina malei haba.

¹² Kakeri vaho, a Yahweh te bosa vania Moses, “Talu ghalagha na limamu ivuvungana na komu/butonikomu Egypt, ge ko lavi olia mai na lei puko. Gaira kara saopoa na komu/butonikomu, ma kara ghanighi na lei totobo subasuba, mana

lei vavanga tana lei ghai tara ghaha olighi imurina na uhabololo mana kebungasi.” ¹³ Ma Moses te hau ghalagha na totoghonana, ma Yahweh te lubatia mai na ghuri i ulu geke ghuri na dani udolu me ke lavia na bongi udolu. Mi tana roropoghana, na ghuri te mai i ulu te lavira mai na lei puko. ¹⁴ Mana lei puko tara vonughia na komu/butonikomu udolu i Egypt. E dika vulea na maemate ni puko tana tutuguna mai na komu/butonikomu Egypt, ma taho mai mua ke vagha eni. ¹⁵ Na lei puko tara saopoa udolu na komu/butonikomu udolu, me nea na pari ge vaevane bili. Ma gaira tar ghanighi na lei totobo subasuba mana lei vavanga tana lei ghai tara ghaha olighi tana uhabololo mana kebungasi. Taho siki totobo vola ke ghaha olia, na ghai pana totobo subasuba ilokana na Egypt udolu.

¹⁶ Ma Pharaoh te mina me holora Moses, ma Aaron, me ghaghua, “Inau tu toghighi na palugu inaghona a Yahweh nimiu na God, maia iroghau. ¹⁷ Talukehai vaniu na palugu, vania na totobo eni, mo ko kurutia Yahweh nimiu na God, ge ke lavikeha na maemate te dika parihai eni.”

¹⁸ Ma Moses te sania Pharaoh, me kokoeli-ulivuti vania Yahweh. ¹⁹ Keri ge Yahweh te lubatia mai na ghuri i boko, mana ghuri te ghurihira na lei puka va tana na Tahī Sisi. Taho siki puko te ghaha olia ilokana na butonikomu Egypt. ²⁰ Hauva Yahweh te nea Pharaoh ge ke kutuvatu oli, me mua lubatira na vure ge kara tona.

Na maemate ni pui loloho te kale

²¹ Keri ke, Yahweh te bosa vania Moses, “Talu ghalagha na limamu vaa i kokou, mana pui loloho te mamataghugha ke horuvia ivuvungana na komu/butonikomu Egypt, [keri ge na lei tinoni tara taotavongo.]” ²² Ma Moses te haua na limana vaa ikokou, mana pui loloho te horuvia na komu/butonikomu Egypt e tolu na bongi. ²³ Mi tana lei bongi vaghani raini, rana vure ni Egypt te mua vaevanea sopa heghedira, keri ge tara mua sanighi na valedira. Hauva rana Israel/Jew tara loghoa na mararana na dani tana lei bona tara ghahara.

²⁴ Ma Pharaoh te holoa Moses me ghaghua, “Tona ma kau holohabaa Yahweh. Ma kau tangomana na holadira na lei dalemiu mana nimiu lei vaivine. Hauva kau sanighi na lei sheep, mana lei goat mana lei buluka iani.”

²⁵ Ma Moses te ghaghua, “Taho. Kai tangomana ge kai holai nimami na sheep, mana goat mana buluka na vatei sukaghi mana hevei kekere vania Yahweh nimami na God. ²⁶ Na lei nimami na totobo lologho ke tona kolughai, taho siki sakai te ghaha olia. Mi ghai kai vilia a nimami na sukaghi vaniana Yahweh nimami na God itadira na lei maumanu raini. Kai mua tangomana ge kai ghilala ivei na sukaghi ia te liona, koekobe kai sari ikakeri.”

²⁷ Ma Yahweh te vahola so na tobana Pharaoh, ge ke mua ghoi lubatira na tona. ²⁸ Pharaoh te ghuuvia Moses, “Rughuhoru keha iani taeni! Mua ghoi liona ghua ge ku rigghi matamu! Na dani ko gonia iga, na dani ko mate iga.”

²⁹ Moses te bosa tughu, “E uto so! Ku mua ghoi righi oligho ghua!”

11

Na lei kamanagho ni Egypt tara mate

¹ Ma Yahweh te bosa vania Moses me ghaghua, “Inau ku ghoi nia vetena mai ghua a sakai na maemate ivuvungana Pharaoh mana vure ni Egypt. Mi murina keru, Pharaoh ke lubatighau ge kau tona. Tana bona vaghana keru, agaia ke ghuruhorughau udolu, ma kau sanu na komu/butonikomu Egypt. ² Bosa vanira na lei tinoni ni Israel ge kara nongira na lei komukoludira na Egypt tana lei totobo te vaghai na silver mana gold.” ³ Itaeni, a Yahweh ke nera na vure ni Egypt ge kara righi arovira na vure ni Israel, ma Moses tara ghanaghanadira agaia na mane sule tana komu/butonikomu Egypt.

⁴ Ma Moses te ladavaghinia vania Pharaoh, “Aeni gaia na hava te bosaa Yahweh, ‘Siki bonana igeva tana bongi hau, inau ku tona haliu tana ghobuna na komu/butonikomu i Egypt. ⁵ Gaira udolu na lei kamanagho mane kara mate ilokana sopa binaboli tana komu/butonikomu udolu i Egypt, ke vuivuni ta nina kamanagho a Pharaoh, te sopou tana malei haba, kolua nia nina kamanagho a nina na ghairau sosoko. Sughua na lei kamanagho tana lei maumanu tara mate. ⁶ Mi murina vaso eni, na tangi ngangaraha te haeharegha ko rongovia tana Egypt udolu, taho mai mua siki totobo ke haeharegha ke vagha eni ingiha, me ke mua ghoi kale ghua. ⁷ Mi

ghobudira na vure ni Israel/Jew ke, te hodo vaovarongo, sughua na kau te mua ngoho. I murina keru, vaho ge ko ghilala inau, a Yahweh, tu gonia na vilivoka eni ighobudira na vure ni Egypt mana vure ni Israel/Jew.’ ” ⁸ Moses te bosa sosoko, “Gaira udolu na lei mane nagho ni Egypt tara sama mai tagua, mara tongaghi horu, mara ghaghua, ‘Ai nongi ngangatagho, ge kau tona! Ighoe kolura udolu arahei kara tona kolugho.’ Mi murina keru, inau ku tona!” Ma Moses te rutu ngangata, me sania a nina malei haba Pharaoh.

⁹ Keri ke, a Yahweh te bosa vania Moses, “Pharaoh ke mua tangomana ge ke varongohigho, keru ge ku gonia na butuli ke haba vaa tana komu/butonikomu Egypt.” ¹⁰ Sakai vamua Moses ma Aaron toro gonighi na lei butuli raini tana matana Pharaoh, a Yahweh te va ngasilia so na tobana ge ke mua lubatira na vure ni Israel/Jew ge kara sania na komu/butonikomu.

12

Na Lovovule

¹ Itaeni Yahweh te nia hevei na lei kokokoe vanira Moses ma Aaron tana bona tara ghahara mua tana komu/butonikomu Egypt, ² “Te vuni taeni me ke gatu, na vula eni ke, na vuivuni na vula tana niulu vanighau. ³ Ladavaghinia vania na vure udolu ni Israel/Jew tana hangavuluni na bongi tana vula eni, sopa binaboli ke vilia na dalei sheep pana goat vaolu ke vania na sukaghi. ⁴ Ge na binaboli ke pile kikia ke mua tangomana na ghaniana heghena na dale sheep, lubatira ge kara tuvalia na dale sheep kolura na balu

binaboli tana tamahoghoni. Sakai vamua pa ke taho, kara nea iga na tuvaliana tana halautu eni, taonia na subona sopa binaboli, maia ghua ivei ke vagha na sulena kara ghanian. ⁵ Na maumanu eni ke topoa mughua sakai na niulu na hauna me ke mane, na sheep pa ke goat, me ke bei vahaghigha gea. ⁶ Lavia na puku ni righitaoni tana lei sheep raini me ke sara tana nulavi tana hangavulu vatini na bongi tana vuivuni ni vula eni. Kakeri vaho ge sopa binaboli ilokana na mavitu kara sopa matei didira na dale sheep. ⁷ Gaira kara holai balu ghabuni na sheep ma kara seburukaghinighi ikouni mana lilighini na ghaini na mataulani na vale ivei kara ghanighi ga na sheep. ⁸ Tana nulavi vaghana keru lei tinoni udolu kara ghanian na dale sheep ghalati kolua nia na [beti mali] mana berete, tara mua ule kolua nia na yeast. ⁹ Na vinahi kara bei ghani kaikarighaipa kara bei kukia. Kau biti udolua, kolua nia na ulu, tua, mana lei hegohegona udolu. ¹⁰ Kau bei sanian siki pilena me ke topoa na roropoghana. Na hava tua to mua ghanian tana bongi, kau kere taghalaghinia. ¹¹ Nia pupulu nimiu na tivi ni oleole tana bona kau ghanian na vanga nulavi eni, te vagha kau gonidila vanian na vinano. Kau haghelaghinighi na hahara ni tuamu, mo ko lavian a nimiu na totoghomiu tana limamiu. Mina ma kau ghanian na ghamiu na vanga, na pukuna aeni gaia a nina lovuvule a Yahweh.

¹² Tana bongi vaghana keru inau ku lovu vulea na komu/butonikomu udolu Egypt mu ku matera na lei kamanagho mane mane lei kamanagho

mane tana lei maumanu soko ilokana na komu/ butonikomu udolu i Egypt. Inau ku lavia na de-teadira na lei didira na god ni Egypt, na pukuna inau a Yahweh! ¹³ Na ghabu kau seburukaghinia tana ghaina na mataula ke tatea na vauhilala ni vavola. Tana bona inau ku righia na ghabu, inau ku lovovulegho. Mana maemate ni mate eni ke mua tabeghau tana bona ku labua na komu/ butonikomu i Egypt.

¹⁴ Ma kau ghanaghana olia na bongi eni ke va me va. Tughu niulu kau ghanaghana olia te vagha na bongina Yahweh. ¹⁵ Ilokani e vitu na bongi, ighau kau ghanighi na berete te taho iga na yeast. Tana vuivuni puku ni bongi, ighau kau gharadukehai na lei yeast tana lei valemiau. Ge ahei ke ghania na berete te gonina nia na yeast tana lei bongi ilokani e vitu na bongi tana bongi ni ghanaghana oli ke, kau lavikeha tana ovu ni tinoni ni Israel/Jew. ¹⁶ Tana vuivuni ni bongi, na bongi ni ghanaghana oli, maia ghua tana vituni na bongi, lei tinoni tara savukolu, na pukuna na bona ta talu sosopa iga na holohaba. Taho iga na lutuana siki totobo tana lei bongi raini lolonga na gonidilaana na vanga.

¹⁷ Talu gonina haia na bongi ni berete gulu, na pukuna gaia ke neghau ge kau ghanaghana olia haia inau tu lavihorughau tana komu/butonikomu i Egypt tana puku ni bongi vaghana na bongi ni ghanaghana oli eni, ke ngasi itamiau me ke nimiau vetena taonia na vavata mana vavata. ¹⁸ Na berete te taho iga na yeast lolonga ke ghania te vuni tana nulavi hangavulu vatini na bongina na vula me ke sara tana nulavi ghana

tana rua hangavulu sakaini na vula vaghana.
¹⁹ Ighobuni gaighi e vitu na bongi raini, ke taho na yeast tana lokana na komumiu. Ge ahei ke ghania siki totobo ke gonia nia na yeast ilokana na week eni, ke tokeha tana ovu ni tinoni ni Israel/Jew. Ma gaighi so na vetena raini, ke tona vanira na vure keha tara kabukolughau, ge takara vahura ighobumiu. ²⁰ Ku ghoi bosa olia, ighobuni na lei bongi raini kau bei ghanighi gea siki totobo kau gonighi nia na yeast. Ivei tua ko ghahagho, ko ghania vaso na berete te taho iga na yeast.

²¹ Ma Moses te holora na lei mane huhuli ni Israel/Jew ge bosa vanira, “Kau bosa vania sopa nimiu binaboli, ge kau matera na shep tau talukehara vania na lovovule. ²² Kau talukehai na ghabuni na dale sheep tana disi. Vaho ge kau lavia na otona na hyssop ma kau lumia tana ghabuna na dale sheep. Seburuk-aghinia na hyssop tana kauna mana lilighina na ghaina na mataula ghuduria nia na ghabu. Kau ghanaghana, mua lubatia siki sakai ge ke rughuhoru sania na vale koekobe tana roropo. ²³ Na pukuna a Yahweh ke lovovulea na komu/ butonikomu udolu Egypt me ke matera na lei kamanagho ni Egypt. Mi tana bona ke righia na ghabu tana kauna mana lilighina na ghaina na mataula, a Yahweh ke lovovulei na valemui. Ke mua lubatia na angel te matera rana vure ge ke haghe me ke matera nimiu na lei kamanagho.

²⁴ “Na tutughunitate raini ke kabu tona haliu mi ghau kau righitaonighi maia ghua na lei vavatamui polo ke va me va. ²⁵ Tana bona

kau sara tana komu/butonikomu te bahughau nia Yahweh ge ke vaheghau, ighau kau nia tona haliu na talugoniana na ghanaghana oli eni. ²⁶ Tana bona na lei dalemiu kara huatighau, ‘Na hava na pukuna ighai tai talugoni vaghana gaia eni?’ ²⁷ Vaho ge kau bosa tughu, ‘Na ghanaghana oliaana Yahweh te lovovule, na pukuna gaia te lovovulei na valedira na Israel/Jew tana komu/butonikomu i Egypt. Gaia te matera na lei kamanagho mane i Egypt, me mua matera nimami na lei kamanagho.’ ” Vaho ge na lei tinoni soko tara malu horui na uludira mara holohabaa God. ²⁸ Kakeri ge na lei tinoni ni Israel/Jew kara goni taonia na hava Yahweh te bosa vanira nia a Moses ma Aaron.

Yahweh te matera na lei kamanagho mane i Egypt

²⁹ Tana kutuna na bongi hau, Yahweh te matera na lei kamanagho mane tana komu/butonikomu i Egypt, te vuivuni tana kamanagho mane ta Pharaoh te sopou tana malei haba, ma nina na kamanagho mane na mane tara sagua tana vale pipiti. Sughua didira na kamanagho tana lei maumanu tara matera. ³⁰ Pharaoh ma nina ovu ni huhuli mana lei tinoni soko i Egypt tara rarai tana bongi. Mara tangi ngangaraha tana komu/butonikomu udolu i Egypt, na pukuna tana sopa valedira siki sakai te mate tua.

Rana Israel/Jew tara rughuhoru i Egypt

³¹ Pharaoh te nira vetena Moses ma Aaron tana bongi eni, me ghaghua, “Sanighai! Tona keha ighau udolu! Tona ma kau holohaba vania a

Yahweh te vagha toro bosaa. ³² Lavira lei nimiu na maumanu soko ma kau tona. Mo koro nongia Yahweh ge ke voutou inau ghua.”

³³ Na lei tinoni soko i Egypt tara liodira na vure ni Israel/Jew ge kara mina ma kara rughuhoru, na pukuna tara ghanaghana, “Igeva kara mate udolu!” ³⁴ Na vure ni Israel/Jew tara hola kolura nia didira na vatei berete tara mua gonina na yeast. Ra poroi nia na tivi te au didira na baolo/bowl ni vatei goni berete mara holai tana valadira. ³⁵ Ma gaira na vure ni Israel/Jew tara goni taonia na hava te bosa vanira Moses na nongiadirana na vure ni Egypt na tivi mana balu totobo te vagha na silver mana gold. ³⁶ A Yahweh te nera na vure ni Egypt ge kara righi arovira na vure ni Israel/Jew, ma kara vahera na Israel/Jew na hava tua tara nongia itadira. Te vaghara na vure veitotoghoni lagavule tara haghevia na komu, tara nera iga [nina lologho] na vure ni Egypt.

³⁷ Tana bongi vaghana keru, na vure tara sania Rameses mara tona via vaa i Succoth. Na subodira ke te kaekage ono na hangalatu ni togha, Tara mua idumira na lei vaivine mana gari pile. Gaira udolu tara sakutua. ³⁸ Subo na vure tara mua Israel/Jew tara tona kolura, nia didira na maumanu te subo. ³⁹ Ivei tua kara ahevata iga na vanga, ge kara gonina na berete tana baolo/bowl tara mua talu yeast igaa, tara lavighi mai tua i Egypt. Ra gonighi te taho iga na yeast na pukuna na vure tara minamina ge kara rughuhoru tana komu/butonikomu Egypt, mara mua loghoa na bona ni aho ge kara pitua

na berete ke dato.

⁴⁰ Na vure ni Israel/Jew tara kabu i Egypt vati na hangalatu tolu hangavulu na niulu.

⁴¹ Tana bongi sosoko tana vati na hangalatu tolu hangavulu na niulu na lei kema nina vure Yahweh gera sanina na komu/butonikomu Egypt. ⁴² Tana bongi eni Yahweh te righitaonira nina vure ge ke lavi rughuhorura tana komu/butonikomu Egypt. Kakeri tea ge na bongi taeni a nina bongi gaia. Ge kara ghanaghana olia tughu niulu, taonia na vavata mana vavata, na ghanaghana olia na lavi rughuhoru eni a Yahweh te nea.

Na lei vetena ni Lovovule

⁴³ Ma Yahweh te bosa vanira Moses ma Aaron, “Raini na lei vetena vania na ghanaghana olia na Lovovule. Mua lubatia na tinoni keha geke ghanina na dale sheep ni Lovovule. ⁴⁴ Ma siki ghairau tau pelua ke ghanina so, ge teke pahe-vaughilala. ⁴⁵ Na tinoni lutu kolura nia na tinoni tona mai kara mua ghanina. ⁴⁶ Arahei udolu kara ghanina na dale sheep ke, kara ghani koukolua tana vale. Kau bei lavikeha siki pilena na vinahi i pari bebete, ma kau bei gotia gea siki pilena na huli. ⁴⁷ Na lei tinoni soko ni Israel/Jew kara ghanaghana olia na bongi eni ta sakai na bona ni aho vamua.

⁴⁸ Ge siki tinoni keha ke ghaha i ghobumiu me ke liona geke hahanga ta nina Lovovule Yahweh ke, na lei mane udolu ge kara pahe-vaughilala mughua. Vaho ge kara hahanga tana ghanaghana olia na Lovovule kolughau. Gaira kau bosa ngangata vanira te vagha tara vahura

ighobumiu. Ma gaira na lei mane tara mua pahevaughilala kara mua ghania na dale sheep ni Lovovule. ⁴⁹ Na lei vetena eni ke vania sopasopa sakai, itadira tara vahura na Israel pa na vure keha tara ghahara ighobumiu.”

⁵⁰ Mana lei tinoni ni Israel/Jew tara taonia na lei nina kokokoe Yahweh vania Moses ma Aaron. ⁵¹ Mi tana puku ni bongi vaghana Yahweh te vuivuni ni huliadira na Israel/Jew tana sopa kema.

13

Na tabuadira na kamanagho mane tana vahuhu

¹ Ma Yahweh te bosa vania Moses, ² “Vaa tabura vaniu na lei kamanagho mane ni Israel/Jew kolura nia na lei kamanagho mane tana lei maumanu ghua. Gaira kiri ra nigua.”

³ Ma Moses te bosa vanira na vure, “Aeni gaia na bongi ka ghanaghana kasilaa - na bongi ta sania Egypt, na komu/butonikomu ta seka iga, na pukuna Yahweh te lavihorughau nia a nina maana te laga ngangata. Keri ge kau mua ghania na berete kolua na yeast. ⁴ Tau rughuhoru na butonikomu Egypt tana bongi eni, ilokana na diki vula, tara holoa nia Abib.* ⁵ A Yahweh te nia baubahu na kukuamui geke vaheghau na butonikomu tara ghahara iga rana vure ni Canaan, rana vure ni Hit, rana vure ni Amor, rana vure ni Periz, rana vure ni Hivi, ma rana vure ni

* **13:4** diki vula, tara holoa nia Abib Na vula eni na diki vula tana na niulu ni Jew. Te vuivuni tana vula March ma April. Igeva na ahana te tughua ta Nisan.

Jebus, na pari te tave iga na kokolo ni susu mana midua.[†] Mi tana bona te lavi hagheghau mai tana na butonikomu keri, kau ghanaghana olia mughua na dani eni tughu niulu. ⁶ Ilokani e vitu na bongi kau ghania vamua na berete gulu. Vaho tana vituni na bongi ke, ge kau gonia anina puku ni vangakolu [ma kau nia kikinima] Yahweh. ⁷ Ghania vamua na berete gulu ilokani e vitu na bongi. Ke vagha, te taho na yeast ilokana na valemui, pi vei ghua kililia na sosoko na komu/butonikomu tau ghahaghau iga tana bona vaghana eni. ⁸ Tana bona ke kale haia tughu niulu na bongi vaghana eni ke, kau toghia vanira na lei dalemui, 'Na ghanaghana oli eni ke, na hava Yahweh te nea vanighai tana bona tai sania Egypt.' ⁹ Na bongi ni ghanaghana oli eni ke, tughu niulu kau righia te vagha na vatei ghanaghana oli vanighau, te vagha na vaughilala tana limamui pi tana ulumui. Lubatighi lei nina kokokoe Yahweh ke neghau ge kau ghanaghana olighi tana liomui mana ghidumui. Imurina soko raini, gaia Yahweh te lavi horughau mai tana komu/butonikomu Egypt nia na maana te sule. ¹⁰ Keri te vagha ge kau talugonia na bongi eni te kale iga tughu niulu [tana bona Yahweh te vilia tua].

¹¹ "Yahweh ke lavighau mai tana komu/butonikomu tara ghahara iga rana vure ni Canaan, te nia baubahu geke vaheghau maia a kukuamui tana bona te hau mai tua. Mi tana bona te

[†] 13:5 na pari te tave iga na kokolo ni susu ma midua Na ghanaghana ilokana na totoqhale eni ke, na bona na pari te uto ngangata me vangagha.

vahea na butonikomu keri vanighau, ¹² kau vahe olia Yahweh na lei kamanagho mane mana lei kamanagho mane na lei maumanu. Ighita udolu anina Yahweh. ¹³ Na kamanagho mane na donkey kara tughua/huiolia nia na dale sheep tana bona kara vahe olia Yahweh. Ma ge takau mua ghanaghana ge kau tughua na donkey ke, kau matea nia na gotiana na luana. Hauva, kau tughui haia na lei kamanagho mane.

¹⁴ “Mi tana bongi ke mai nagho, na lei dalemiu kara huatighau, ‘Na hava na lei ghanaghana udolu iga raini?’ Vaho ge kau bosa vanira, ‘Nia a nina maana te laga Yahweh te lavihorughai nia tana kabu popongo i Egypt. ¹⁵ Pharaoh te mua lubatighai ge kai tona, keri ge Yahweh te labumatera na lei kamanagho mane udolu tana komu/butonikomu udolu i Egypt, na tinoni mana lei maumanu. Keri vaho tua na pukuna ge ai taludatoi/sukaghighi vania Yahweh na lei kamanagho mane ni maumanu, hauva kai tughu haia na lei kamanagho mane.’ ¹⁶ Mu ku ghoi bosa oli so na talugoni vaghana eni ke, te vagha na vaghilala tau talua tana limamiu pa au talua tana raemiu, ge kau ghanaghana haia Yahweh te lavihorughau nia na maana te laga.’ ”

Na ghobaghuli ni pui mana lapilapi ni lake

¹⁷ Tana bona Pharaoh te lubati tatavahalera na vure ni Israel/Jew ge kara tona, God te mua hulira tana halautu te tona pota na bubulo ni Philistia, sakai vamua te kukulu na hala. God te ghaghua, “Ge nigua na vure kara tona via vaa na veitotoghoi ke, igeva kara tughua na liodira

ma kara pulohi i Egypt. ¹⁸ Keri ge God te hulira vaa tana bona mamaha taonia va na Tahi Sisi.† Ma rana Israel/Jew tara sania Egypt te vagha na vure veitotoghoni te sakusakutua.

¹⁹ Moses te lavia na hulina Joseph itatana, na pukuna na Joseph te bosa vanira rana Israel idania ge kara baubahu vania na laviana na hulina tana bona God ke hulira horura i Egypt. Joseph te bosaa, “Tana bona God te vavolaghau ke, kau lavia mughua na huligu kolughau itatana na bona/butonikomu eni.”

²⁰ Rana Israel/Jew tara sania Succoth, ma gaira tara kabu i Etham tana sosokona na bona mamaha. ²¹ Yahweh te hulira nia na ghobaghuli ni pui tana dani, mana lapilapi ni lake tana bongi. Nia na halautu vaghana eni, gaira kara tona so tana dani mana bongi. ²² Na ghobaghuli ni pui te kabu haia inaghona rana vure tana dani, mana lapilapi ni lake tana bongi.

14

Rana Israel/Jew tara sogha halavua na tahi

¹ Ma Yahweh te bosa vania Moses, ² “Ko bosa vanira na vure Israel/Jew ma kara ririu oli va tana bona tara holoa nia Pi Hahiroth ighobuna i Migdol mana Tahi Sisi, ma kara taludatoi na vale tapole, ke dutuvia na tahi, me ke dutuvia na bona tara holoa nia Baal Zephon. ³ Keri ke, mana vunaghi haba Pharaoh ke ghanaghanaa

† **13:18** Tahi Sisi Tana leu ni Jew, Tahi ni Ade. Aeni na bubulo ni lei kolokama mana nenepa ighobuna na uluna na Logu ni Suez mana na Tahi Mediterranean pa na Logu ni Suez vamua, pana Logu ni Aqaba.

ke, mara sivi tana halautu, ra onga kolili didira vamua tana bona mamaha, mara mua pukua ivei kara ghoi liu va. ⁴ Mi nau ku ghoi nea Pharaoh ge ke tobangasi, ge ke ghoi saritaonira na vure. Mi nau ku laga vulea Pharaoh maia nina lei malaghai, mana nigua na vure subo kara ghoi holohabau. Mana vure ni Egypt kara ghilala inau sughua Yahweh!” Mana vure ni Israel/Jew tara goni taonia na hava te bosaa God vanira.

⁵ Tana bona na vunaghi haba ni Egypt te rongovira na vure ni Israel/Jew tara sogha sania tua, gaia maia lei nina mane nagho tara tughui na liodira, mara bosa te vagha eni, “Na hava ta gonia eni? Ighita ta lubatira rana Israel/Jew ge kara sani tatavahale, mi ghita ka sivilaghinira tua dida na vure kabu pipiti kiri!” ⁶ Keri ge Pharaoh te holo kolura nina lei malaghai me idevia na ghuru taonia olia nia na vure ni Israel/Jew ta nina taitakiro. ⁷ Me holai ono hangalatu na puku ni taitakiro kolui nia na balu taitakiro ni Egypt ghua, me sopa talu malaghaini ge kara righitaonighi. ⁸ Ma Yahweh te nia na liona Pharaoh ge ghoi tobangasi me ghuru taonira na vure ni Israel/Jew tara sogha. ⁹ Na lei malaghai udolu ta Pharaoh, kolui na lei horse, mana lei taitakiro, maia na lei malaghaini tara ghuru taonira nia na vure ni Israel, mara mai saravia na bona tara taludato iga na vale tapole lilighini na tahi te dutuvia Pi Hahiroth mi Baal Zephon.

¹⁰ Tana bona Pharaoh ma nina lei malaghai tara mai dutu, na vure ni Israel/Jew tara righira tara dutuvira tua. Rana Israel/Jew tara mataghu ngangata, mara ngangaraha vania

Yahweh ge ke hangara. ¹¹ Mara vuivuni ni bosa hughuhughuana Moses te vagha eni, “Ivei tea go holoa horughai mai i Egypt, ge kai mai mate tana bona mamaha te vagha eni? O ghanaghana ighoe ke, me kukutu na pari ni tavughi tinoni mate i Egypt? Ko righia mua, o hola horughai mai iani ge kara mai dikalaghai vamua. ¹² Ighai tai bosa sokoi vanigho tua te vagha eni, mai bosaa ghua ke, e uto vamua ge kai kabu oli ma kai didira tinoni ni lutu lee/seka vamua, hauva mo mua rongovighai so. Ma ge takai didira tinoni ni lutu lee/seka so ke, e uto vulea va kai mai mate iani tana bona mamaha.”

¹³ Ma Moses te bosa tughu vanira, “Kau bei mataghu gea! Kau tughuru ngasi [ta nimiu na taluutuni], ge kau righia nina maana Yahweh ke nea vanighau taeni, geke vavolaghau! Na vure ni Egypt tau righira, kau mua ghoi righira ghua. ¹⁴ Kau kabu beto, ma Yahweh vamua ke nighau pala. Yahweh ke veitotoghoni tughughau!”

¹⁵ Ma Yahweh te bosa vania ghua Moses, “Ivei tea ko tangi/kuruti/nongi vaniu mai? Ko bosa vanira na vure ma kara sakutua tona so. ¹⁶ Ko tabe datao na totoghonamu mo ko haua vuvungana na tahi, ge ke mamaha levu mi levuna ge kau sakutua halavu na vure tana pari mamaha. ¹⁷ Mi nau ku ghoi nera na vure ni Egypt ma kara tobangasi ma kara tona haliu so na saritaoniamiu. Mi nau ku laga vulea so a Pharaoh maia nina lei malaghai, ge nigua na vure kara holohaba datao na ahagu. ¹⁸ Mi tana bona na vure ni Egypt kara righia tu laga vulera tua te vagha kerī, vaho ge kara ghilalaa inau

sughua tu puku ni God.

¹⁹ Ma nina angel God te idevia haia na lei malaghai/vure ni Israel/Jew, te gharadu oli me va sopou mai i muridira mana ghobaghuli ghua te gharadu me va sopou mai ghua i muridira.

²⁰ Mana ghobaghuli te sopou ighobudira na lei vure ni Israel/Jew mi Egypt. Mana ghobaghuli te nia hevei so na pui sule vanira na levu na Egypt, hauva didira na levu na Israel/Jew te nia hevei so na marara. Keri ke, tana bongi keru rua na levu pala mara mua vei dutudutua.

²¹ Ma Moses te hau datao na limana vuvungana na tahi. Ma Yahweh te liliua na boro ni horara nia na ara sule, ge mamaha na borona na horara. ²² Kakeri vaho ge ra sakutua halavu tana pari mamaha na vure ni Israel/Jew, mana buabualalo ni tahi te vagha na voko levu mi levu na bona tara liu halavu iga. ²³ Ma Pharaoh ma rahei tara haghelighi nina lei horse, maia na lei malaghai tara taghaoi na lei taitakiro, tara taonia na bona tara liu halavu iga rana Israel/Jew. ²⁴ Me roropo ghana, Yahweh te righi horura mai [tatana na ghobaghuli ma lapilapi ni lake, me righira na lei malaghai ni Egypt. Keri ge nera ge kara mua ghilala na hava kara nea. ²⁵ Ma gaia te nera na taitakironi didira na taitakiro tara moghomogho/kauli, mara mua tangomana ge kara taviru. Mana lei malaghai ni Egypt tara bosa heghedira, "Ighita ka tona sanira na vure ni Israel/Jew! Yahweh te veitotoghoni vanira [rana Israel/Jew] pungisighita."

²⁶ [Mi tana bona tara halavu soko na vure ni Israel/Jew tana horara,] Yahweh te bosa vania

Moses, “Ko ghoi hau datao na limamu vuvungana na tahi, ge ke ghoi oli, me ke sarora na lei malaghai ni Egypt, kolui nia na taitakirodira.”

²⁷ Mi tana bona te sogha dato mai na hina, Moses te ghoi hau datao na limana vuvungana na tahi, mana tahi te ghoi oli tana malana. Na lei malaghai ni Egypt tara tabotabo ge kara sogha/ghogho ke, hauva Yahweh te ghoi nia hevei na tave ni tahi te sule me gharilaghira na lei malaghai ni Egypt. ²⁸ Mana tahi te sarora na lei taitakiro mana lei malaghai ni Egypt, me mate sokora. Tahu tua hei ke vola. ²⁹ Hauva na vure ni Israel/Jew tara sakutua halavu tana pari mamaha, mana buabualalo ni tahi te vagha na voko levu mi levu.

³⁰ Tana bongi keri, Yahweh te vavolara na vure ni Israel/Jew itadira na lei malaghai ni Egypt, ma gaira tara righighi na hulidira na vure ni Egypt tara lelebo mara sonilongai tana saghalea. ³¹ Mi tana bona na vure ni Israel/Jew tara righikalea nina maana Yahweh, gaira nia kikinima mara holohaba mara taluutunia Yahweh, maia Moses nina tinoni ni lutu.

15

Na lingena na ruguhoru

¹ Moses mana vure ni Israel/Jew tara lingea vania Yahweh na linge eni,

“Inau ku linge vania Yahweh, na pukuna te lagavule,

me sonihorura na lei horse maia rahei tara haghelighi tana tahi!

- 2 Yahweh te vaheu na laga, mu ku linge na
pukuna gaia;
Gaia ahei te vavolau.
Gaia nigua na God, mu ku holohabaa,
ma gaia ghua nina God a tamagu, mi nau ku
nia kikinimaa.
- 3 Yahweh na [mane laga ni veitotoghoni]/
malaghai;
Yahweh na ahana.
- 4 Lei nina malaghai Pharaoh, maia nina lei
taitakiro,
gaia te lulumi lokani tahi;
Maia nina malaghai nagho,
tara lulumi ghua ilokana na Tahi Sisi.*
- 5 Na tahi lalo te saro horura;
mara lulumi horu vagha na watu tana boro
ni horara.
- 6 Yahweh, na lima madolomu te loghoa na maana
mana rongoragha.
Yahweh, na lima madolomu te goti soduso-
dui na hulidira na levunimate.
- 7 Ta nimua na maana te haeharegha,
go sonihorura nia arahei tara pungisigho.
Mo rutu papara vanira,
go dikalara vagha na buburu mamaha te
ghani taghalaghighi na lake.
- 8 Sakai na hola ghuri vamua ighoe, me tuvavoka
na tahi;
Rua na levu vagha na peo watu,
mana borona ipari te vunga dato mai me
mamaha.
- 9 Mana ghamami na levunimate tara bosa,

* 15:4 Tahi Sisi Righia Buka Rughuhoru 13:18

- “Ka ghuru taonira ma ka lotira, ma ka
matera.
Ma ka hola na isi ni kisumate,
ma ka lagavulera.
Ma ka tuvalighi didira na lologho,
ma ka hola kehaa na hava ta liona.
10 Hauva ma nimiua na hola ghuri va vamua
itadira,
mana tahi te kakovo savura;
Mara lulumi horu tana tahi,
vagha na talihalo.
11 Yahweh, itadira didira lei titinoni god, taho siki
god vaghagho.
Ighoe to rongoragha mo tabu, mo laga vulera
va gaira,
Mana lei tinoni kara nia kikinimaa ma kara
holohabagho,
na pukuna mo gonighi na lei butuli te
haeharegha.
12 Mo hau datoa na lima madolomu,
mana maramana te sonomira na ghamami
na levunimate.
13 Ma nia nimua na dolo, ko hulira
nimua na vure to huiolira;
Mo ko hulira nia na lagamu,
va saravia na komu tabu to ghaha iga.
14 Na vure tana lei komu/butonikomu kara
mataghu tatata, tana bona kara rongovia
na tutugu eni;
Na vure ni Philistia kara mataghu ghua.
15 Na lei mane nagho ni Edom kara mataghu,
maia na lei mane laga ni Moab kara tatata,
mara rahei tara ghahara i Canaan ke sivi na
liomalaghai,

16 Na mataghu te sule ke sodora.

Yahweh, na pukuna nimua na maana te sule,
gaira kara sopou beto vagha vamua na watu,
ritini nimua na vure kara [alualu] liupadi tadira,
ritini na vure to huiolira [tana kabu pipiti]
kara liupadi tadira.

17 Yahweh, ighoe ko lavira mai, mo ko kapurira
tana nimua na ghotu,
na ghotu/bona to vilia ge ko kabu iga,
na bona tabu to kisua.

18 Yahweh, ighoe vamua ko vunaghi pungisi ke
va me va.

19 Tana bona Pharaoh ma rahei tara haghelighi
nina lei horse, maia na lei malaghai tara taghaoi
na lei taitakiro, tara sama gatu tana tahi, Yahweh
te olivaghinia na tahi me kakovo savura. Hauva
rana vure ni Israel/Jew tara sakutua halavu tana
pari mamaha.

20 Ma Miriam, na vaivine tughunilada/prophet,
vaivinena Aaron, maia na balu vaivine tara go-
nighi na balu velesamu, ra linge mara ghavaighi
na lei velesamu. 21 Ma Miriam te linge na linge
eni,

“Kau linge vania Yahweh, na pukuna te lagavule,
me sonihorura na lei horse maia rahei tara
haghelighi tana tahi!”

Na beti mala i Marah

22 Ma Moses te idevira na vure ni Israel/Jew
sania na Tahi Sisi, mara sakutua va tana bona
mamaha tara holoa nia Shur. E tolu na bongi
tara mua sodoa siki beti. 23 Mi tana bona tara mai
sara i Marah, iani tara sodoa na beti, hauva mara
mua inuvia na pukuna te mali [na beti vaghaa.]

Keri ge ra holoa nia na bona Marah.[†] ²⁴ Mana vure tara bosa hughuhughu vania Moses, ra ghaghua, “Na hava kai inuvia?”

²⁵ Ma Moses te ngangaraha vania Yahweh ge ke hanga. Ma Yahweh te tatea vania sakai na ghai. Moses te hola na ghai me sonihaghea ilokana na beti, mana beti te uto na inuviana.

Iani tua te hera na balu vetena Yahweh, me tabotabora ge kara taonighi ge kara tatea didira na ghanaghana mava itatana. ²⁶ Ge bosa vanira, ‘Inau Yahweh nimiu na God! Ma ge kau rongovia na bosagu, ma kau goni vamua na hava te uto tana matana, ma kau taonighi lei nigua na vetena ke, ku mua toroghau nia siki sosodo te vagha tu nia vetena vanira na vure ni Egypt, na pukuna inau Yahweh tu volaghau.”

²⁷ Mara sania Marah, mara mai sara tana bona tara vatua nia Elim. Tara ghahai ga hangavulu rua na vulavula/vuravura ni beti, me vitu hangavulu ni oil palm. Iani tara taludatoi na vale tapoledira lilighini ni beti.

16

*Yahweh te vahera na vanga na vure ni Israel/
Jew*

¹ Rana Israel/Jew udolu tara sania Elim, mara mai saravia na bona mamaha tara holoa nia Sin, ighobuna Elim ma Ghotu Sinai. Tara saravia tana hangavulu lima na bongi ilokana eruani na vula, [imurina] na vure ni Israel/Jew tara sania Egypt. ² Mi tana bona tara kabu tana

[†] **15:23** Marah Tana leu ni Jew na ghanaghana ilokana Marah te vagha mali.

bona eni, gaira tara hughuhughu kolura Moses ma Aaron, ³ mara ghaghua, “E uto vanighai vaa ge Yahweh ke labumateghai tana bona tai kabu mua i Egypt. Me subo so na lei vinahi mana berete tai ghanighi tana bona tai kabu iga. Mi roghau toro holaghai mai tana bona mamaha eni, kai nia mate na guluva mana vitolo tana bona eni!”

⁴ Ma Yahweh te bosa vania Moses, “Inau ku nia hevei vanighau mai na vanga tana parako vagha na uha ge kau ghanighi tughu dani. Ighau udolu kau tona ma kau vahighi na vanga manana sakai na dani. Mi ani vaho ge ku righi vaughilaladira arahei tara taotaonia na bosagu pe taho. ⁵ Tana ononi na bongi kau vahikolui na vanga te manana rua na bongi ilokana lei sopa dani, mara gonighi [ge kara vanga.]”

⁶ Keri ke, Moses ma Aaron toro bosa vanira na vure ni Israel, moro ghaghua, “Tana nulavi vaho ge kau ghilala a Yahweh sughua te lavihorughau mai Egypt. ⁷ Mi ropo kau righia nina rongoragha mana lada Yahweh, na pukuna te rongovia tua nimiu bosa ni hughuhughu, tau diua na bosana Yahweh, mua iroghai tau diughai.” ⁸ Ma Moses te bosa ghua, “Ma Yahweh ke nia hevei na vinahi ni maumanu, ge kau ghanighi tana lei nulavi, mana berete tana roropo, na pukuna te rongovi udolui nimiu na bosa ni hughuana. Eo, nimiu na bosa ni hughu ke, te diua Yahweh, mua roghai.”

⁹ Ma Moses te bosa vania Aaron, “Ko bosa vanira na vure udolu ni Israel/Jew te vagha eni, ‘kau mai tatana Yahweh ma kau rongovia na bosa tughuni nimiu na bosa ni hughu.’” ¹⁰ Mi

tana bona Aaron te bosa vanira mua na vure, mara rei va mua tana bona mamaha ka, ra righi datao nina rongoragha Yahweh te marara mai lokana na ghobaghuli/parako.

¹¹ Ma Yahweh te bosa vania Moses, ¹² “Na vure kiri tara hughu, mu rongovighi tua didira kokokoe, mo ko bosa vanira, ‘Taeni, tana nulavi kau loghoa na vinahi ge kau ghanighi, mi ropo roropo ke subo na berete kau ghanighi te vagha tau liona. Ge kau ghilala inau sughua Yahweh nimiu na God!’ ”

¹³ Me nulavi mua ka, e subo ngangata na manu, tara holoa nia quail, tara tate mai, mara saro udolua na bona tara ghahara iga. Mi tana roropo, na kebu tana bongi te vonughi kolilia na bona keri tara ghahara iga. ¹⁴ Mi tana bona na kebu te mamaha, na totobo te reirei vagha na vuru ni igha te saro udolua na bona tara ghahara iga, e pile na reireini me malumu vamua ge kara tagoti. ¹⁵ Tana bona na vure ni Israel/Jew tara righighi, tara mua righi vaughilalani na hava na totobo keri, mara huati olira heghedira, “Na hava ka na totobo keri?”

Ma Moses te bosa vanira, “Gaighi ini na vanga Yahweh te nighi hevei vanighau mai ge kau ghanighi. ¹⁶ Aeni na hava Yahweh te bosaa, ‘Sopa itamiu kara vahikolui na vanga te manamiu kau ghanighi, te manana sakai na lobo pile* tughu tinoni.’ ”

¹⁷ Keri ge na vure subo tara goni taoni na hava te bosaa vanira nia Moses. Balu tinoni tara

* **16:16** na lobo pile Tana leu ni Jew, omer. Na kaekage na omer te vagha erua na litre.

vahikolui te subo, ma balu te mua subo. ¹⁸ Hauva tana bona tara kagei, arahei tara vahikolui subo te mua loghoa siki te au, ma rahei tara vahikolui mua subo te loghoi na manadira mate na vanga kara ghanighi. Sopa tinoni te vahikolui na hava te manana.

¹⁹ Ma Moses te ghoi bosa vanira, “Kau bei taluolia siki pile vanga tau ghani sanighi ge ke taporasa kuvighi.” ²⁰ Hauva balu itadira tara mua taonia, ra taluolighi so na balu me taporasa kuvighi. Mi tana roropoghana mai ka, ra righighi na vanga te perigha me uru dikani. Ma Moses te rutu vanira.

²¹ Tana tughu roropo, sopa tinoni te vahikolui na vanga te manana, mana vanga te mua vahikolui tara obo keha tana bona te papara na hina. ²² Mi tana ononi na bongi, na vure tara vahikolui na vanga te kaekage ge kara ghanighi rua na bongi te manana rua na lobo pile tughu tinoni. Mana lei mane naghodira tara mai tughunia na totobo eni vania Moses. ²³ Ma Moses te bosa vanira, “Aeni na hava Yahweh te bosa, ‘I ropo ke, na Sabbath, na bongi ni aheahe. Mana bongi eni ke, na bongi ge kau holohabau. Keri ke, na vanga ni valei ghaniani taeni kau kukighi pa kau bitighi. Mana levuni te ghaha olighi, kau talugonighi vania iropo.’ ”

²⁴ Mana vure tara taluolighi na levuni na vanga vania iropo, mana vanga kiri tara mua perigha mara mua mabulu. ²⁵ Ma Moses te bosa vanira, “Kau ghani sokoi tua na lei vanga ini taeni, na pukuna itaeni ke, na Sabbath, na bongi ni aheahe ka holohabaa iga Yahweh. Mana pukuna keru,

gau mua sodoa siki vanga i paribebete. ²⁶ Mi tana ononi na bongi lokana tughu week, kau vahikolui na vanga. Mi tana vituni na bongi, na bongi ni aheahe, kau mua lutu iga, ma kau mua sodoa siki vanga ivuvungana ni pari.

²⁷ Sakai vamua Moses te bosa te vagha keri ke, na balu tadira tara rughuhoru ni va kene vania, mara mua sodoa siki vanga. ²⁸ Ma Yahweh te bosa vania Moses, “Ivei tea na vure kiri mua liona na taoniani lei nigua na vetena mana tarai. ²⁹ Kau ghanaghana kalea inau, Yahweh, tu nia hevei na bongi ni aheahe. Keri ke, tana ononi na bongi tu vaheghau iga na vanga te manana rua na bongi. Me vituni na bongi, kau sopa kabu beto vamua tana sopa valemui, ge kau mua lutua iga siki lutu.” ³⁰ Keri vaho, na vure tara aheahe e vituni na bongi.

³¹ Na vure ni Israel/Jew tara holoa nia manna† na vanga eni. Me pura na reireina, me vaghai na vuavua tara holoa nia coriander, me manilu vaghai na biscuit tara gonina nia na midua.

³² Moses te ghoi bosa vanira so, “Aeni na hava Yahweh te bosa, ‘Kau talugonighi na balu manna te manana erua na litre vanira nimiu na vaivarimiu. Keri ge kara tangomana ra righia na berete inau tu vaheghau tana bona mamaha, tana bona tu lavihorughau mai Egypt.’ ”

³³ Ma Moses te bosa vania Aaron, “Ko hola sakai na botolo/borore mo ko hoghoni vonua nia na manna te kaekagena erua na litre, mo ko talugoni utoa tana bona te ghaha iga Yahweh,

† **16:31** manna Tana leu ni Jew, na bosa eni te rongovia te vagha ‘Na hava eni?’

keri ge na vaivarimiu kara vaevanea. ³⁴ Ma Aaron te goni taonia na hava Yahweh te bosaa vania nia Moses. Hola na botolo talui na manna ilokana, me va talua tana na Bokisi ni Vetena ni Baubahu tabu.† ³⁵ Mana vure ni Israel/Jew tara ghania na manna e vati hangavulu na niulu koekobe ra mai sara tana komu/butonikomu i Canaan. ³⁶ (Sakai na ephah§ te kaekage hangavulu na lobo pile.)

17

Yahweh te hea na beti tana na vatu

¹ Ma gaira rana Israel tara ghoi rughuhoru sania na bona mamaha i Sin. Ra mua sopou ta sakai na bona, ra gharadu kolili vamua te vagha te bosa vanira Yahweh. Mi tana bona tara mai sara i Rephidim, vaho gera taludatoi na vale tapoledira, mana bona keri te taho iga na beti.

² Ma gaira tara vuivuni ni kokokoe hughuhughu koluana Moses mara vania, “Ighai tai haga inu ngangata tua, ko vaheghai mai na beti.”

Ma Moses te bosa tughu vanira, “Ivei tea gau kokokoe hughuhughu te vagha eni gau liona na taboana nina maana Yahweh?”

³ Hauva na vure tara haga inuvia ngangata, ge kara bosa hughuhughu ghua vania Moses, “Ivei tea go hola horughau mai Egypt? Ighai kolura na lei dalemami, maia lei nimami na maumanu geva kai mate iani!”

† **16:34** na Bokisi ni Vetena ni Baubahu tabu Righia Buka Rughuhoru 25:10-12. § **16:36** ephah Na kaekage vania na lei totobo subasuba. Te vagha erua hangavulu na litre.

⁴ Ma Moses te nongi kukuruti vania Yahweh, “Na hava ku nea vanira na vure ini? Ra dutu ni petaagu nia na watu.”

⁵ Ma Yahweh te bosa vania Moses, “Ko hola na totoghonamu, to labu vokasia na beti tina Nile. Ko holora na balu mane nagho kara idevira na vure subo. ⁶ Mi nau ku sodogho lilighina na watu tana ghotu Sinai. Ko labua na watu, mana beti ke horu mai ga, ma kara inu iga na vure.” Moses te goni taonia vamua na hava Yahweh te bosa vania. Mi tana bona na lei mane nagho tara reirei, na beti te doedore horu mai.

⁷ Ma Moses te holoa nia Meribah mi Massah* na bona keri, na pukuna iga na vure tara kokokoe hughuhughu koluana Moses mara tabotabo nina maana Yahweh tara ghaghua, “Ke hangaghita sughua Yahweh, pe ke taho?”

Rana Israel/Jew tara lagavulea rana vure/kema ni Amalek

⁸ Tana bona na vure ni Israel/Jew tara ghahara mua Rephidim, na lei malaghai ni Amalek tara mai mara veitotogho ni kolura. ⁹ Ma Moses te bosa vania Joshua, “Ko vilira na lei mane ni veitotogho ni, ma kara veitotogho ni kolura rana Amalek i ropo. Inau ku tughuru kouna na ghotu, kolua nia na totoghona God tana limagu.”

¹⁰ Ma Joshua te goni taonia na hava te bosa Moses, me idevira na lei mane kisumate ge kara veitotogho ni kolura rana Amalek. Moses kolura Aaron ma Hur tara dato kouna na ghotu te

* **17:7** Massah mi Meribah Tana leu ni Jew, na ghanaghana ilokana Massah te vagha tabotabo mana ghanaghana ilokana Meribah te vagha hughuhughu.

dutuvira. ¹¹ Tana bona Moses te hau datao na totoghona nia rua na limana, Joshua kolura na vure/malaghai ni Israel/Jew tara lagavulera rana Amalek. Mete taluhorua mua na limana tana bona teke maghomagho ke, mana levu pala kara ghoi lagavulera Joshua ma nina ovu. ¹² Mana limana Moses tara maghomagho ngangata me mua malumu vania geke hau datao, Aaron ma Hur toro ghatea sakai na vatu geke sopou ivuvungana. Ma rogaira toro tughuru levu mi levuna ge koro hau datao na limana geke bei taluhorui gea. Moro nea vagha eni koekobe te diridiri na hina/aho i boko. ¹³ Mana pukuna keri, Joshua maia nina lei mane kisumate lagavule ngangata na lei malaghai ni Amalek, me subo ngangata tara mate tua. ¹⁴ Ma Yahweh te bosa vania Moses, “Ko gere horua na tutuguna na kisumate eni, kara bei nei ponolio gea na vure. Mo ko bosa vania Joshua, ‘Tu mate sokora tua na taba ni vurena Amalek, me taho ahei tana maramana ke ghoi ghanaghanara.’ ” ¹⁵ Ma Moses te kisua na bela ni sukaghi tana bona ni pari vaghana keri, ge holoa nia, “Yahweh nigua na vaughilala ni lagavule!” ¹⁶ Ge bosa, “Ra hau dato i na limadira ge kara batobatoa Yahweh. Ma Yahweh ke tona haliu so na kisumate koluadira na taba ni vurena Amalek tana lei vavatadira!”

18

Jethro te mai kaoa Moses

¹ A Jethro, na mane sukaghi ni Midian, gaia na vungona Moses, te rongovighi [nia] na lei haeharegha God te nea vania Moses mana vure

ni Israel/Jew tana bona Yahweh te lavihorura i Egypt. ² Mi naghona eni, Moses te nia vetena oli Zipporah tauna maia rua na dalena ge kara va kabu kolua Jethro na vungona. ³ Na ahana na [kamanagho] dalena ke Gershom.* E vatua nia na pukuna na bona te sivuragha na gari ke, Moses te bosa, “Inau tu sinogho haghe mai lokana na bona eni.” ⁴ Na ahana na ruani dalena ke, Eliezer,† na pukuna na bona te sivuragha na gari eni, Moses te bosaa, “God tamagu, ighoe nigua na hahanga, o lavikehau tana mangana nina ivi Pharaoh.” ⁵ Jethro te mai kaoa Moses, me lavira mai tauna Moses me rua dalena. Ra saravia Moses kolura na vure tana bona tara kabu lilighina nina ghotu God. ⁶ Jethro te nia vetena na rongorongu ta Moses, “Inau Jethro na vungomu te mai kaogho. Na taumu ma rua na dalemu tara mai koluu.” ⁷ Moses te ruguhoru mai tana valena, me va sodoa vungona, e malu horua na uluna te tatea iga nina holopangoti, vaho ge nonginongia. Ro sopa bosabosaa ivei tea na sopa voladira, moro tabe lima, soko vaho gera haghe tana vale tapolena Moses. ⁸ Moses te tutuguni vania Jethro nia na lei totobo Yahweh te gonia vanira Pharaoh mana vure ni Egypt. Me bosa vanira ghua so tara rughupota na vahola te nea na hangadira righitaoniadira kulana vure ni Israel/Jew. Me bosa vania ghua so tara rughu pota na vahola te nea na hangadira tana halautu.

* **18:3** Gershom Tana leu ni Jew, Gershom te rongovia vaghana na bosa na ghanaghana ilokana ‘sinogho.’ † **18:4** Eliezer Tana lei ni Jew, Eliezer te rongovighi vaghani na lei bosa na ghanaghana ilokani ‘God te hangau.’

⁹ Jethro te togotogo ngangata ta rongovighi na tutugu ivei te nea na hangadira God rana Israel/Jew te lavihorura mai Egypt. ¹⁰ Me bosa, “Holoutoa Yahweh te vavolaghau itadira na vure ni Egypt mana Pharaoh. Gaia te volaghau tana nina maana Egypt. ¹¹ Vaho ge u ghilala a Yahweh te haba vulera na lei god, na pukuna nina vure tara tona sania didira na talunagho mana ghighirou na vure ni Egypt.” ¹² Keri ke Jethro te holai na maumanu me matea geke nia sukaghi vania God, me sukaghi ghua na balu sukaghi keha. Mi tana bona te gonia eni, Aaron mana balu mane naghodira rana Israel/Jew tara horu mai, mara mai righia na vungona Moses, na ghani koukoluana na hava te nia sukaghi tana matana Yahweh.

Nina bosa hangaa [manaha] Jethro ta Moses

¹³ Mi ropo Moses te vagha haia te nea, gaia te sopou me rongovighi didira na kokokoe hughuhughu na vure. Ra tughuru maemane talighutia, vuivuni tana puipungi/roropo me sara tana huu ni aho/hina. ¹⁴ Ma vungona te righia na hava te gonia vanira na vure, ge bosa vania, “Na hava te gonia vanira na vure ini? ivei tea ge ighoe heghemu to sopou mo detera na vure ini tara sopou talighutigho vuivuni tana roropo/puipungi me sara tana nulavi?”

¹⁵ Ma Moses te bosa tughu vania, “Na vure tara mai kenea itagua ivei kara nea na kabu te vagha God te liodira kara ghaghua iga. ¹⁶ Tana bona ke dato mai na hughu itadira na vure ke, mi nau mughua ku maemanera ta didira

na hughuhughu mu bosa tatea vanira nina dete pungisi God, mu taraira nia nina lei vetena mana hava te liona God.”

¹⁷ Ma Jethro te bosa tughu vania, “Na hava to gonia te mua uto/maemane. ¹⁸ Ke tona haliu so te vagha eni ke, na vure mi ghoe kau na lugu, na pukuna na lutu eni te sule ngangata ge ko lutua heghemu. ¹⁹ Keri ke, me liogu ge ku nia hevei vanigho na balu bosa hahanga, ma God ke kabu haia so itamua. Mi nau tu righia ke, me maemane so ge ko holai didira na kokokoe va ta God, mo ko holai ghua didira na hughuhughu va itatana. ²⁰ Ko bosaa vanira nia na hava te liona God, mo ko taraira nia nina vetena. Mo ko tughuni pukupukui vanira na halautu mana hava kara gonia tana voladira. ²¹ Me uto va ge ko kenera na balu mane uto tara nia kikinima God mara mua dete kulakulagha. Ko vilira ge kara manenaghodira na vure, ma kara manedete ta lei sopa ovu te vuni ta sakai na togha, ma sakai na hangalatu, ma lima hangavulu maia hangavulu. ²² Na lei mane raini kara righitaonira na vure, ma kara maemanei na lei hughuhughu te pile, mana lei ghanaghana te mava me vahola kara holai vanigho mai. Kara tangomana heghedira so ge kara gonighi na lei totobo te pile, ge kara hangagho na holani na hohola te mava [keri] ge ke malumu vanigho na righitaoni. ²³ Ma ge toko taonighi na lei bosa hahanga ini ke, me ke huligho God ke, igeva ko loghoa na laga na lutuani na lei vahola itadira na vure, ma kara ghoi oli so tana sopa valedira nia na mabo.

²⁴ Moses te varongohighi nina lei bosa hahanga vungona ge taonighi. ²⁵ Me vilira lei mane uto tana lei sopa kema ni Israel/Jew, me talura ge kara manedete ghobudira na vure. Na balu kara manenaghodira sakai na togha, na balu sakai na hangalatu na balu lima hangavulu mana balu hangavulu. ²⁶ Ma keri ke, na lei mane ini ra lutu vagha rana lei manedete, na maemaneani didira na lei vahola na vure, mana lei vahola sule ke, ra holai vania va Moses. Ma gaira oli heghedira so tara lutui na lei vahola pile. ²⁷ Mi murina [mua] eni ka, Moses te bahua vungona ma Jethro te ghoi oli tana puku ni komuna.

19

Rana Israel/Jew tara saravia na ghotu Sinai

¹⁻² Murina tara rughuhoru sania Rephidim, na vure ni Israel tara va saravia na bona mamaha i Sinai, te kaekage rua matapono na vula imurina tara sania Egypt. Gaira tara mai sara tana pukuna na ghotu Sinai, mara taludatoi ga na vale tapoledira.

³ Ma Moses te sei dato kouna na ghotu Sinai ge ke va tate heghena vania God. Ma Yahweh te hoholo horua mai kouna na ghotu me vania, “Ko nighi hevei na lei bosa ni tarai ini vanira na vure ni Israel/Jew, [na vaivarina]/[tana kemana] Jacob, ⁴ ‘Au righighi tu na hava tu nea vanira na vure ni Egypt, mau ghilala ghua tua ivei tu nea na lavimiu mai tagua, mu lavighau mai tana komu eni, vagha na manukama te sopou laghinira dalena kouna na ghatana. ⁵ Me ke

vagha kau taonia nigua na bosa ni tarai, ma kau holopangotia nigua na bosa ni baubahu ke, mi ghau kau nigua na vure vivili tadira na balu tinoni/kema tana maramana. Na maramana udolu ke a nigua, ⁶ mi nau ku neghau ge kau nigua na taba ni vure, ma kau lutu vaghaa nigua na mane [sukaghi/gehegehe].’ Ko nia hevei nigua na bosa ni tarai ini vanira na vure ni Israel/Jew.”

⁷ Ma Moses te sughi horu mai tana ghotu me holo kolura na lei mane naghodira na vure ni Israel/Jew, me bosai vanira na hava God te bosai vania. ⁸ Mana vure udolu tara bosa sakai sonikolu mara ghaghua, “Kai goni taonia na hava Yahweh te liomami ge kai nei.” Ma Moses te hola olighi didira na kokokoe na vure va ta Yahweh.

⁹ Keri ke, Yahweh te ghoi bosa so vania Moses, “Inau ku mai tamua ilokana na pui/ghobaghuli sule ge kara rongo heghedira na vure tana bona ku kokoe vanigho, ge kara loghoa na ghanaghana mava haia ivuvungamu.”

Ma Moses te hola olighi didira na lei kokokoe na vure va ta Yahweh, ¹⁰ ma Yahweh te bosa vania Moses, “Ko oli tadira na vure mo ko gonidilara ta nigua na kao. Ko va tabura taeni mi ropo mo ko bosa vanira kara apoi na tivi ge kara mai holohabaagu. ¹¹ Kara gonidila tana toluni na bongi/valiha, mi nau ku horu mai tana bongi keru kouna na ghotu Sinai, tana matadira na vure subo. ¹² Ko talu kobekobe talighutia na ghotu, mo ko bosatate vanira kara bei dato mai gea tana ghotu pa kara via na pukuna na ghotu, ma hei ke diua ke, kau matea mughua. ¹³ Tahu siki sakai ke tabea na tinoni eni. Kau peta matea nia na

vatu, pa kau vanahia nia na kuali. Ke vagha na mane pana maumanu ke, ge kau matea mughua. Hauva, mi tana bona kara rongovia na tangina na tavuli ke, keri vaho ge kara mai tana ghotu.

¹⁴ Ma Moses te sughihoru, me va saravira na vure, ge bosa vanira ge kara gonidila heghedira ge kara holohabaa Yahweh. Keri ge kara apoi didira na tivi. ¹⁵ Ma Moses te bosa vanira, “Kau gonidilaghau vania na valiha/toluni na bongi, ma kau bei matura kolura taumiu, koekobe ke saravia na bona vaghana keri.”

¹⁶ Mi tana valiha/toluni na bongi roropo/puipungi, na viviha ragiragi ma viti te sule, mana pui/ghoghopa/ghobaghuli te saroa kouna na ghotu. Ma tangina na tavuli te daro ngangata, mana vure subo tara tatata tara righighi mara rongovighi na lei vaughilala ini. ¹⁷ Mi murina eni, Moses te hola horura na vure tana bona tara sopou iga, ge kara va topoa God, ma kara kabu vamua tana pukuna na ghotu. ¹⁸ Na ghotu Sinai te saro udolua na ahu, na pukuna Yahweh te horu mai vuvungana tana vaughilala ni lake. Na ahu te maemane poito dato tana oka vagha na ahuna na lake sule, mana ghotu te anuanu vagha na anu sule te anuanua. ¹⁹ Mana tangina na tavuli te sule vulea te nea iga na tangina haia, Moses te kokokoe, ma God te bosa tughu vania ilokana viviha ragiragi. ²⁰ Ma Yahweh te horu mai kouna na ghotu, me holoa Moses ge ke dato tana ghotu. Ma Moses te sei dato [me va sodoa Yahweh kouna na ghotu.] ²¹ Ma Yahweh te bosa vania Moses, “Ko oli horu mo ko ladavaghinia vanira na vure kara bei sogha halavui gea na

lei kobekobe, ma kara bei dato mai ghua iani na righiagu. Ma rahei kara diua, ku mate. ²² Na lei mane gehegehe vamua kara mai vaniu, hauva kara diki marabura heghedira mughua, me ke taho ke, mi nau ku torora.”

²³ Ma Moses te bosa vania Yahweh, “Na vure ini kara mua tangomana na dato gatu tana ghotu Sinai na pukuna ighoe heghemu to bosa vanighai nia tua ke, ma kai talua na lei kobekobe talighutiana na ghotu ma kara va tabua.”

²⁴ Ma Yahweh te bosa tughu, “E uto so, mo ko ghoi horu holaa kolugho nia mai Aaron tana bona eni. Hauva mo ko bei lubatira na lei mane gehegehe pana vure subo kara sogha halavui na lei kobekobe ma kara dato mai iani tagua. Ma kara dato mai ke, igeva ke kalera na totoro.”

²⁵ Ma Moses te sughi horu me va sodora na vure subo me bosa vanira nia na hava Yahweh te bosaa.

20

Yahweh te nia hevei hangavulu vetena

¹ Ma God te nia hevei vanira na vure na lei bosa ni tarai ini, ² “Inau Yahweh, nimiu na God, to hola horughau mai tana kabu pipiti i Egypt.

³ “Kau bei holohabaa siki god keha. Kau holohabau inau vamua.

⁴ “Kau bei saria siki titinoni tana reirei ni siki totobo tana oka, pana siki totobo tana [mara-mana]/ pari pana siki totobo tana tahi. ⁵ Ma kau bei tongavi vania siki god keha mau holohabaa, na pukuna inau vamua Yahweh, nimiu na God, ma kau holohabau mughua inau vamua. Arahei

tara diua na bosagu mara niu sika, inau ku torora kolura nia daledira maia kukuadira me ke saravia na dodoedira. ⁶ Ma rahei tara doloviu mara taonighi nigua na vetena, inau ku dolovira ritini tana togha ni vavata ni tinoni tara mai muridira.

⁷ “Kau bei bosa taboa na ahagu, na pukuna inau, Yahweh nimiu na God ku tangotoroa ahei ke bosa taboa na ahagu.

⁸ “Kau ghanaghana mavaa na Sabbath,* ma kau va tabua. ⁹ E ono na bongi ni lutu kau lutui ga nimiu na lei lutu. ¹⁰ Me vituni na bongi, na Sabbath, ma kau va tabua. Tana bongi vaghana keru, kau bei lutu siki nimiu na lutu iga. Ighau, dalemiu na mane mana vaivine, maia nimiu na tinoni lutu/ghairau na mane mana vaivine, nimiu na maumanu maia siki sinogho te kabukolughau. ¹¹ E ono na bongi, inau, Yahweh, te gonia na kokou mana maramana, na tahi, mana lei totobo soko ilokani/ilokadira, mu aheahe e vituni na bongi. Mana pukuna keru inau, Yahweh, tu va tabua e vituni na bongi, me talu tabalilia heghegu ge ke tabu.

¹² “Kau nira kikinima tamamiu ma tinamiu, ge ke daro na bongimiu tana komu/butonikomu te vaheghau inau, Yahweh nimiu na God.

¹³ “Kau bei labumate tinoni.

¹⁴ “Kau bei ngelengele.

¹⁵ “Kau bei gito.

¹⁶ “Kau bei tutugu sorisori na ghamiu na komukolu.

* **20:8** Sabbath Na bongi ni aheahe ni Jew, tana Sarare.

¹⁷ “Kau bei nia vevehe na valena na ghamiu na komukolu, tauna, pa nina tinoni lutu/ghairau na mane pana vaivine, pa nina maumanu, pana hava tua te loghoa/lologho.”

¹⁸ Tana bona na vure tara rongovia na tagumuna na viviha ragiragi, maia na [talama ni uvete]/[tangina na tavuli], maia tara righia na viti mana ahu te saroa kouna na ghotu, na vure tara mataghu mara tatata mara mua tughuru dutuvia na ghotu. ¹⁹ Mara bosa vania Moses, “Ko bosa vanighai [heghemu], ma kai varongohigho. Hauva ighai tai mataghu [ma ge]/[ke vagha] God ke bosa vanighai ke, ighai kai mate!

²⁰ Ma Moses te bosa vanira, “Kau bei mataghu gea. God ke mai vagha eni ge ke tatea iga nina maana, keru ge kau talumavaa haia, ma kau bei gonia gea siki hahi/palugha/tangohahi!” ²¹ Hauva na vure tara tughuru sagau, ma Moses heghena vamua te va dutuvia na ghobaghuli [te pungi] te ghaha God.

Na nilabu kara nea iga na goniana na bela sukaghi

²² Ma Yahweh te bosa vania Moses, “Ko bosa vanira na vure ni Israel/Jew, ‘Ighau heghemiu tau rongoviu mau ghilala tu kokokoe vanighau mai kokou. ²³ Kau bei saria siki titinoni god keha nia na silver pana gold, ma kau holohabara gea te vagha tau nea iga na holohabau inau. ²⁴ Kau kisua nigua na bela ni sukaghi nia na pari, ma kau sukaghighi vaniu iga nimiu na sheep mana goat mana buluka - [na lei sukaghi ge kau kerei, mana lei sukaghi ge kau hevei ma kau kabu

mabo kolura rana vure.] Mi tana sopa bona ku vilia ge kau holohabau inau ker/iga, inau ku mai vanighau mu ku vautoghau. ²⁵ Ma ge kau gonia na bela ni sukaghi nia na vatu ke, kau nia lutu vamua na vatu tau mua saria. Kau bei sodui pa ka kau sarighi nia na halo, na pukuna ke nea gea me ke mua ulaghana na vatei lutu tabu. ²⁶ Kau bei talu malei tuturini/palapala nigua na bela ni sukaghi na vatei tete dato. Kau nea so ke, mi tana bona kau sei dato iga ke, igeva kara righia vamua sarana nimiu na tivi ma kara righighau tau soesole.”

21

Na lei vetena itadira na seka (Buka Vetena 15:12-18)

¹ Ma Yahweh te ghoi bosa vania Moses, “Raini gaighi na balu vetena ko vahera na vure ma kara taonighi. ² Ma ge kau pelua na seka tana taba ni vure ni Israel/Jew, ke lutuvagha na seka vamua e ono na niulu. Ma kau lubatia me ke tona tatavahale e vituni na niulu, me mua pelughau siki rongo. ³ Ke vagha na tinoni ke mua taulaghi tana bona ke seka me ke tauna imurina ke, gaia heghena vamua ke rughuhoru. Mi tana bona te mai me ke taulaghi tua ke, me ke va saravia na bona na vunaghina ke lubatia ke, gaia ma tauna koro rughuhoru tatavahale. ⁴ Ma ge na vunaghina ke vahea tauna tana bona te seka mo koro logho daledira, na mane vamua ke rughuhoru tana seka e vituni na niulu. Na tauna ma dalena kara nia seka so na vunaghina. ⁵ Hauva, ma ge na seka te rughuhoru ke baubahu

vania na vunaghina me ke ghaghua, “Inau tu dolovia na vunaghina, taugu, ma rana dalegu, me uto va ge ku mua rughuhoru tatavahale.”

⁶ Keri ge na vunaghina ke talutatea vania God. Me ke lavia va tana mataula me ke potaa na kulina nia na nila tana matadira na vure subo, vaho na seka keru ke nina na vunaghina tana bongi ni volana.

⁷ “Ma ge na mane ke nia hunulu dalena na vaivine vania hei ke, na vaivine keru ke mua rughuhoru sanua na seka tana sosokona ono na niulu tara ghaghua iga na lei mane. ⁸ Ke vagha na vaivine ke mua togotogona na mane te pelua ge ke tauna ke, ge ke ghoi nia hunulu olia tana tamana. Me ke mua nia hunulu vania ahei te sinogho haghe mai, na pukuna gaia te diua nina talamaghi mai tatana. ⁹ Ma ge na vunaghina na seka vaivine ke padapada kolua me ke tauna dalena na mane, ke mua ghoi nea te vagha na seka, ke nea vagha na dalena vaivine.

¹⁰ Ma ge na vunaghina heghena ke tauna so, mi geva ke tauna eruani vaivine ke, ke kuti utoa me ke vahea na tivi na diki tauna, me ke nia maturukolu te nea mai ga na vauvaluni mai.

¹¹ Ke vagha na vunaghina ke mua goni taonighi vania e tolu na ghanaghana ini ke, na vaivine keru ke rughuhoru tatavahale me ke mua pelua siki rongo vania.

Na lei vetena ke maemanei na hahi tana veilalabui/[labua na tinoni]

¹² “Na tinoni ke labu dikalaa siki sakai me ke mate ke, kau labumatea ghua na tinoni keru. ¹³ Ma ge na tinoni vaghana keru ke mua

ghanaghana ge ke labumatea siki sakai, gaia ke sogha tana siki komu ku vilia vanighau, ge ke kabu tatavahale tana komu keri. ¹⁴ Ma ge siki tinoni ke talugonia na ghanaghana ni mateana siki sakai tana liona, sakai vamua ke sama me ke mai polo ta nigua na bela ni sukaghi, kau hola horua ma kau labumatea.

¹⁵ “Siki sakai ke labu dikalaa tinana pa tamana, kau labumatea ghua.

¹⁶ “Ma hei ke gitoa siki tinoni sakai vamua te nia hunulu vagha na seka, pe ke talugonia so itatana, kau labumatea na tinoni keri.

¹⁷ “Ma hei ke koengelea tinana pa tamana, kau labumatea ghua.

¹⁸⁻¹⁹ “Ke vagha erua na tinoni koro veilaulabui, ma sakai rotadira ke peta nia na vatu, pe ke lupi dikalaa nia na limana, me ke mua mate na tinoni keha, kau mua toroa na tinoni keri. Ma gaia te bubuto me ke koli so tana ghimena, mi murina ke nia sakutua na totoghona, na tinoni te nea ge totoghona ke gonia na poroporo ulu vania hoghona, me ke righi taonia koekobe ke ghoi uto pulohi.

²⁰ “Ma hei ke labua nia na ghai nina seka mane pana seka vaivine, me ke mate tua tana bona te labua ke, kau toroa na tinoni keri.

²¹ Hauva mana seka keri ke mate sakai pe rua na bongi murina te labumatea, kau bei toroa gea na vunaghina, na pukuna e sivilaghinia tua nina seka vagha nina rongo sule.

²² “Ke vagha na balu tinoni kara veilaulabui koukolu ma kara tupia na vaivine te bohe, me ke suabutoa dalena, me ke mua loghoa siki pae

tana hulina, gaia te labua ke poroporo uluna tauna na vaivine. Ma tauna ke nia kukuniti na nongiana na poroporo ulu, mana lei mane huhuli ni komu kara talamaghinia, na tinoni kerī pelua tua. ²³ Hauva, ke vagha na tinoni kerī te dikalaa na vaivine te bohe, na totoro ke kalea ke taonia na hava vaughilala tana hulina na vaivine. Me ke mate ke, ma gaia ghua ke mate. ²⁴ Ma sakai na matana ke sivilaghinia ke, mana gaia ghua kara kisi horu keha sakai na matana. Me ke kabilu keha sakai na livona ke, ma gaia ghua kara bilukehaa na livona. Siki limana ke tasodu ke, me ke tasodu ghua na limana gaia, me ke tagoti siki tuana ke, ma gaia ghua kara gotia na tuana. ²⁵ Mana tinoni ke kerea na vaivine tana lake, ma gaia ghua kara kerea tana lake. Na mane ke toka na vaivine, ma gaia ghua kara toka pae. Me ke mua horu diki ghabu itatana ke, me ke ghaghua ghua iga na mane.

²⁶ “Ke vagha na vunaghina ke labua nina seka mane pana vaivine, me ke dika sakai na matana ke, gaia ke lubati tatavahalea na seka kerī, na pukuna na peluna te nea na matana me dika.

²⁷ Ke vagha na vunaghina ke tupia nina seka mane pana vaivine me ke kabilu keha siki livona ke, gaia te loghoa ke lubati tatavahale vagha te pelu olia nia na livona te kabilu keha.

Na vetena ke maemane lei maumanu

²⁸ “Ke vagha siki buluka mane ke matea siki tinoni, na mane pana vaivine, kara peta matea nia na vatu. Ma kau bei ghania gea na vinahina ma kau bei toroa gea ghua na tinoni te loghoa na buluka kerī. ²⁹ Hauva mana vure kara ghilalaa

na buluka mane eni te asi me ghilala te ghoi dikalaa tinoni, mara talutate haia vania so na tinoni te loghoa me mua talu haghea so tana piluna, mana buluka mane eni te ghoi va matea so siki tinoni mane pana vaivine ke, na buluka mane eni kau peta matea nia na vatu, ma kau matea ghua na tinoni te loghoa. ³⁰ Hauvaa ma ge takara lubatia me ke pelu olia na volana ge ke mua mate, na tinoni te loghoa ke pelu udoluna engiha tara kagea iga na matena. ³¹ Ma ge siki buluka mane eni ke matea siki garimane pa siki gari vaivine/tahula ke, ma gaia so na vetena ia kau nea taonia. ³² Ma ge na buluka mane eni ke matea siki seka mane pana seka vaivine, na tinoni te loghoa na buluka mane ke pelui tolu hangavulu ni silver vaa itatana hei te vunaghina na seka kiri, vaho ge kau peta matea na buluka mane keru.

³³ “Ke vagha siki tinoni ke loghoa na tuvu ni beti me ke mua vongotia, pe ke ghelia siki gilv me ke mua pari kuvia, ma siki buluka pana donkey ke tumu haghena ilokana na tuvu ni beti pana gilv, me ke mate ke, ³⁴ na tinoni eni ke pelua horua na volana va itatana na tinoni te loghoa na maumanu kiri, ma gaia tua ke loghoa na maumanu te mate.

³⁵ Ma ge siki buluka mane ke labumatea nina buluka mane siki kulana, rogaira udolu koro nia hunulu na buluka mane te vola, mo koro tuvali kaekagea na mateana tana ghobudira, mo koro tuvalia ghua na vinahina na buluka mane te mate. ³⁶ Ma ge kara ghilala tua na vure na buluka mane keru te asi me matamata ngangata me tona

haliu so na mateadira na lei maumanu, mana tinoni loghoa te mua talu haghea tana piluna, gaia ke nia hevei sakai na buluka mane te vola, me holaa na buluka mane te mate.”

22

Na vetena ni lologho

¹ Yahweh te bosa ghua, “Ahei ke gitoa nina buluka pa nina sheep pe ke matea, pe ke nia hunulu vania siki tinoni keha, ke tughu olia na buluka nia e lima na buluka pe ke gitoa na sheep ke, me ke tughua nia vati na sheep, ke tughui nia na sheep te gitoa. ²⁻⁴ Na tinoni te gito eni ke tughu olia mughua na hava te gitoa. Me ke tinoni bona gaia, me mua loghoa siki nina totoobo/lologho, kara hola gaia ma kara nia hunulu vaghaa na seka, ma kara hola na matena, ma kara pelu olighi nia hava te gitoi. Ke vagha na na buluka pa na donkey pana sheep, me ke mua matea na hava na maumanu vaghana te gitoa ke, ke nia hevei oli kolua nia erua te vagha keru te gitoa.

“Ma ge na tinoni gito ke mai tana tana bongi, me ke haghe tana valena siki tinoni, mana tinoni logho vale ke sodoa me ke labumatea ke, na tinoni logho vale te mua hahi. Hauva ma ge na tinoni gito ke mai tana dani, mana tinoni logho vale ke labumatea ke, me ke mua uto te nea iga hoghona, me manana ge kara tangotoroa.

⁵ “Me ke vagha siki tinoni ke talua nina maumanu ni vatei vanga ta nina leghai haulaghi pa ta nina hughuru ni grep/grape mana mau-manu keru ke horu me ke va odai na vangana

nina leghai pana hughuru siki tinoni, na tinoni lologho maumanu gaia ke pelu olighi na hava te odai nina maumanu me ke nighi tutughu ne puku ni vanga ta nina leghai pana hughuru vania na tinoni keru.

⁶ Ma siki sakai ke kerea nina leghai, mana lake ke vanga kolili me ke va sodoa na tautalu mamaha te dutuvia nina leghai sakai na tinoni keha, me ke ghanighi na vangana na leghai pe ke va sodoi nina baore te talu kolila, na tinoni te tungia na lake ke tughui na vanga te ghanighi na lake.

⁷ “Ma ge siki sakai ghua ke tala na righitaoniani nina seleni pa siki nina puku ni totobo lologho sakai na tinoni, mi murina mai ka, ma siki tinoni keha te mai gitoi na lei totobo kiri, ma kara sodoa hei te gito ke, ke tughu olighi eruani na hava te gitoi. ⁸ Ma kara mua topoa na tinoni te gito ke, kara holaa na tinoni te righitaoniani na lei totobo kiri, ma kara lavia va itadira na vure dete, me ke baubahu vanira tana matagu Yahweh te mua gitoi gaia na lei totobo kiri.

⁹ “Ma ge siki tinoni ke sivilaghinia nina lei totobo/lologho te vaghai na buluka, donkey pana sheep, pa sughua na tivi pana hava so, mi murina mai ka, sakai so na tinoni te holai moro nia hughuhughu ahei sughua rotadira te puku ni loghoani, kara holara va tana bona ni holohabau. Ahei tadira inau, Yahweh, tu tughunia te hahi ke, keru ge ahei te hahi ke nia heveioli vanira va na tinoni te puku ni lologho, eruani na mateni na hava te gitoi.

¹⁰ “Ma ge na tinoni te tala ge ke righitaonia nina donkey, buluka, pana sheep pana mau-manu ghua vania sakai na tinoni keha, me ke mate heghena pe ke pae, pe ke mai gitoa siki tinoni ghighirou, me taho siki tinoni ke righi sodoa ke, ¹¹ na tinoni te tala ge ke righitaoni ke mai kenera na vure ni dete me ke mai gonia na baubahu tana ahagu inau Yahweh te mua gitoa gaia na maumanu keri. Ma ge siki sakai ke mua gitoa na maumanu keri, na tinoni lologho ke talamaghia/pangotia na papari/baubahu eni, mana tinoni te tala ge ke righitaonia te mua pelu olia. ¹² Hauva ma ge siki tinoni ke gitoa na maumanu ke, mana tinoni te righitaoni ke tughu olia vania na tinoni te loghoa na maumanu keri. ¹³ Ma ge na maumanu asi ke mai matea ke, na tinoni te righitaoni ke hola na pilena, me ke mai tatea vania na tinoni logho, ge kara taluutunia te matea sughua na maumanu asi. Keri ge tinoni te righitaoni ke mua tughu olia na maumanu.

¹⁴ Ma ge na tinoni ke nongia me ke nia latu na maumanu me ke mua nia udukolua ahei te loghoa, mana maumanu ke pae pe ke mate, na tinoni keri ke pelu/tughu olia na maumanu vania hei te loghoa. ¹⁵ Hauva, ma ge na maumanu ke bubuto pe ke mate te ghana so iga hei te loghoa, na tinoni te nongi ke mua tughu olia vania hei te lologho. Ma siki tinoni ke nongia ge ke nia lutu me ke tabaa sokoa tua me ke mate na maumanu ke, me ke mua tughu oli ghua na pukuna e saroa tua na tabana te pelu sokoa nia ge nia lutu.

Na vetena ni kabu uto itatana na tinoni

¹⁶ “Na tahula marabu/[te mua nia matura kolu mua siki mane], me ke nia bosa kolu siki mane, me ke gonia vania tua na tangotangodika ke, na mane keru ke va pelua ta tamana na vaivine vaho ge ke tauna. ¹⁷ Ma tamana na tahula keru ke mua lubatia dalena ge ke tauna na mane keru ke, me ke nia poroporoulu na rongo te kaekagena na matena na tahula marabu.

¹⁸ “Siki vaivine ke nia lutu na kibo ke, ma kau matea na vaivine keru.

¹⁹ “Na tinoni ke tangodika itatana siki mau-manu, kau matea ghua.

²⁰ “Ma hei ke sukaghia siki god keha ke, kau matea. Kau sukaghia vaso/vamua Yahweh.

²¹ “Ma siki tinoni ke sinogho haghe mai tamua, kau bei lavibuleana. Kau ghanaghana olia tana bona tau sinogho va i Egypt.

²² “Kau bei nira ghighirou gea na lei vaivine mate sasani maia na lei gari pile tara mate sanira tamadira ma tinadira. ²³ Kau gonia vanira na tobo te dika ke, mi nau ku arovira so tana bona kara tangi vaniu ge ku hangara. ²⁴ Ma nigua na rutu ke gatu vanighau, mu ku neghau ge kau mate tana veitotogho, mana lei taumiu kara samu mana lei dalemiu kara mua tamagha ghua.

²⁵ “Kau lavikau vania siki tinoni bona ke, kau bei nera ge kau pelu olia na balu rongo ivuvungana na rongo te hola kaua vagha na bank. ²⁶ Kau lotia na popolona siki tinoni, me ke sora na bona te nia baubahu ge ke pelu olia itamiu na rongo. Kau vahe olia na popolona te mua huu mua na hina. ²⁷ Na pukuna gaia vamua tua na popole te loghoa ke poroa nia na hulina.

Mi tana bona ke tangi vaniu ge ku hanga ke, mu ku hangaa so na pukuna tu nira dikalio arahei tara ghaghana iga.

²⁸ “Kau bei bosa tabuu inau nimiu na God, ma kau bei bosai na lei bosa dika vanira na lei mane naghomiu.

²⁹ “Mi tana bona kau heveioli ke, kau nighi heveioli vaniu mai na lei vuivuni ni vanga ta nimiu na leghai, maia ghua na kokolo ni olive maia na wine.

“Kau nighi heveioli vaniu mai nimiu na mane kamanagho. ³⁰ Kau vahe oliu mai ghua na dale buluka mane, mana dale sheep mane. Tana bona kara sivuragha ke, kara kabu kolua ghua tinadira te vitu mua na bongi murina kara sivuragha, ma kara sukaghi vaniu mai ke alu na bongi [murina tara sivuragha].

³¹ Ighau nigua na vure tabu. Keri ge kau bei ghanighi gea na vinahini na maumanu te matera na siki maumanu asi keha. Ighau kau vahera vamua tana lei kau, ma kara ghanighi.”

23

Na dete maemane vania na tinoni

¹ Ma Yahweh te ghoi bosa vania so Moses, “Kau bei bosai gea na lei bosa sorisori ivuvungadira arahei na keha. Ma siki tinoni ke hanga na koti, ke bei bosa na hava te mua utuni, ge ke hanga na tinoni te mua maemane.

² “Kau bei nira udukolu na lei tinoni tara liona na goniana na totobo dika, pa ra bosaa na hava te mua utuni tana dete. ³ Ma siki tinoni bona

ke tona tana koti ke, kau bei nia pala ma kau hangaa, sakai vamua/[na pukuna] te bona.

⁴ Ma ge kau tona sodoa nina buluka pana donkey na ghamiu levunimate tara tona sania na bona te talura iga, kau laviolira vania mai na ghamiu levunimate. ⁵ Nina donkey na ghamiu na levunimate, ke mavaa na hohola te holaa, me ke nia tumu na hohola tana pari, ma kau righia ke, kau bei tona haliu, kau hangaa na ghamiu na levunimate ma kau tughuru vaghinia na donkey ge ke tughuru dato.

⁶ “Kau bei pegopalaa na tinoni bona tana koti.

⁷ “Kau bei pegoa hei tana koti, ma kau bei labumate tinoni ma kau toroa nia te mua goni hahia siki totobo dika. Kau nea eni vania hei ke, ku mua talukehai vania hei te ghaghua iga.

⁸ “Ma siki tinoni dika ke tabotabo ge ke nia lutu na rongo ge ke sukighau ma kau nia pala tana koti, kau bei taonia gea na totobo keru. Kau nera gea na vure dete ma kara rorodo, mara mua righikalea na hava te maemane, mau nea na koti me toroa na tinoni te ma goni hahi na hava.

⁹ Kau lavibuleadira na sinogho haghe mai na pukuna ighau ghua tua sinogho tana bona tau kabu pipiti i Egypt, mau vadangia na dikana tana bona keru.

E vitu na niulu mana Sabbath

¹⁰ “E ono na niulu kau lutui ga nimiu na leghai ta nimiu a pari, ge kau holai ga na ghamiu na vanga subai/vadei. ¹¹ E vitu na niulu kau bei suba siki totobo ilokana nimiu na pari, kau sania me ke aheahe. Kau bei lutua mua iga siki leghai, ma kau bei gheli keahi ghua siki vanga te totolo

me ghahai ga. Na vure bona kara lavighi na vanga tara totolo dato, mana maumanu asi kara ghanighi na vanga tara lavi sanighi na vure bona. Ma kau nea ghua iga nimiu na leghai ni grape mana lei ghai ni olive.

¹² “Ma haia ke tau ghilala vamua na lutu e ono na bongi, me vituni na bongi, kau mua tangomana ge kau lutu iga. Me vituni na bongi ke, na bongi ni aheahe ighau, maia nimiu na seka, mara hei na sinogho tara lutu vanighau. Kara aheahe maia ghua nimiu na lei maumanu.

¹³ Kau rongovi utoi na lei totobo ini inau, nimiu na God, tu bosai vanighau. Kau bei kokoeliulivuti vania siki god keha, sughu manaa na bosani na ahadira kau bei nea ghua.

Na tolu na bongi haba

(Buka Ruguhoru 34:18-26; Buka Vetena 16:1-

17)

¹⁴ “Tana lei niulu, kau talu sosopara e tolu na bongi ge kau ghanaghana mavau iga. ¹⁵ Tana vula Abib* kau ghanaghana iga na bongi ni Berete Gulu, na pukuna tana vula ia tua eni, tu lavihorughau mai Egypt, ma kau taonighi na hava tu bosai vanighau. Mi tana e vitu na bongi kau ghanighi berete te taho iga na yeast. Ma kau holai mai mughua nimiu na vatei sukaghi ge kau holohabau nia.

¹⁶ Kau ghanaghana ghua na bongi ni Lavinivogha, na bongi ni heveioli ta sopa nimiu na leghai na vuivuni ni vanga.

* **23:15** vula Abib Na vula eni na diki vula tana niulu vanira rana Israel/Jew. Te vuivuni tana vula March ma April.

“Ma kau ghanaghana ghua te soko iga na bona ni ghegheli. Mi tana sosokona na niulu, kau ghanaghana olia na bongina na ghaghata tau lavighi mai ga na vangani nimiu na leghai
¹⁷ Tana tughu niulu vanira tolu na bongi mava ini na lei mane kara mai holohabau inau, Yahweh, nimiu na God.

¹⁸ “Kau bei nia sukaghi na berete te loghoa na yeast tana bona kau nia sukaghi [vaniu] na maumanu [ma kau hea nina ghabu vaniu]. Ma kau kerea na birosoni na lei maumanu tau nighi sukaghi tana bongi eni, taho siki biroso te ghaha olighi me ke saravia na roropoghana.

¹⁹ “Kau holai mai tughu niulu tana valegu, inau a Yahweh, nimiu na God, na vuivuni na vanga ni subai tau holai ta nimiu na leghai tana bona ni lavinivogha.

“Kau bei ghalatia nia gea na dalei sheep pana goat nia kokolo ni susuna tinadira.

Baubahu mana bosa patupatu

²⁰ “Inau ku nia vetena vanighau na angel geke idevighau me ke righitaonighau ta nimiu na vinano vaa tana komu/butonikomu tu gonidilaa vanighau. ²¹ Kau rongovia ma kau goni taonia na hava ke bosa vanighau nia. Kau bei hughuhughu kolua, na pukuna inau tua tu nia vetena vanighau, me ke mua talukehai vania hei ke hughuhughu kolua. ²² Ge teke vagha kau taonia ma kau gonia na hava tu bosa vanighau, inau ku veitotoghoni kolura ghamiu na levuni-mate. ²³ Ma nigua na angel ke idevighau me ke lavighau va tana komudira/butonikomudira

rana vure ni Amor, mana vure ni Hit, mana vure ni Periz, mana vure ni Canaan, mana vure ni Hiv mana vure ni Jebus, mi nau ku taghalaghinira sokora na vure raini. ²⁴ Kau bei tongaghi vania didira na lei god ma kau bei holohabara gea. Ma kau bei taonia gea ghua ivei tar nea na holohaba. Kau taghalaghighi didira na god ma kau durake horui didira na watu tabu datogha tara tughuru iga ge kara holohaba.

²⁵ “Kau holohabau vaso inau Yahweh, nimiu na God, ma kau nea ke, mi nau ku vautoghau nia na vanga ke subo me ke subo ghua na ghamiu na beti, mu ku lavikehaghau na vahaghi tamiu. ²⁶ Na lei vaivine kara logho daledira tana bona kau sara tana kolu ni tunuva keri. Mana lei vaivine kara mua sivilaghinia siki daledira tana bona tara mua vahuhu mua, mi nau ku neghau ge ke daro na volamiu.

²⁷ Mi nau ku nera na ghamiu na levunimate ge kara mataghuniu, mu ku nei na liodira ge ke hughahughapoto ta ghamiu na levunimate, mu ku nera ghua ge kara ririu keha ma kara sama keha itamiu. ²⁸ Mi nau ku nera na ghamiu na levunimate ge kara mataghu nighau, mu ku ghurukehara na kema ni Hiv, mana Canaan maia na kema ni Hit tana bona kau sakutua tona. ²⁹ Mu ku mua ghuruhorura ilokana sakai na niulu, na pukuna ku nea ke, me ke aroha na komu/butonikomu baubahu, me ke subo ngan-gata iga na maumanu asi kau mua tangomana na ghurukehaadira. ³⁰ Ku mua ghuruhorura sakai te, balu mu ghura, koekobe ke saravia na bona ke sivuragha me ke subo na tinoni ge

kau vunaghina na komu/butonikomu baubahu (tunuva). ³¹ Mi nau ku talua na kobekobena na komu/butonikomu baubahu ke vuivuni paleva launa na Tahi Sisi, me ke saravia na paleva bokona na beti tina Euphrates, me ke ghoi vuivuni paleva uluna na tahi Mediterranean me ke saravia longana na bona tuatuarese te mua totolo ga siki ghai. Mi nau ku vaheghau na laga mana maana ge kau vunaghidira na vure tana komu/butonikomu keri, ma kau ghurura so na vure tana bona kau sakutua haghe tana komu/butonikomu baubahu. ³² Kau bei gonia siki baubahu koluadira pa sughua didira na god ghua. ³³ Kau bei lubatira ge kara sopou ilokana na komu/butonikomu ni baubahu. Kara neghau ma kau tangotangodika savuu gea. Ma kau holohaba so didira na lei god keha ke, ma gaia keri na hahi kau tumu iga ilokana.”

24

Rana Israel/ Jew tara lavipangotia nina baubahu Yahweh

¹ Keri ke Yahweh te bosa vania Moses, “Ko holara Aaron, ma Nadab ma Abihu kolura nia ara vitu hangavulu na mane naghomiu, ma kau dato mai tagua inau God tana ghotu eni. Mi tana bona kau mai dutu pile mua ke, kau tongavi/poghotao ma kau holohabau. ² Ighoe heghemu vamua ko tangomana ge ko mai dutuviu. Ma gaira na lei mane naghomiu kara bei mai dutu gea, maia na balu vure ghua kara bei dato mai gea tana ghotu eni.

³ Ma Moses te ladavaghinia vanira na vure na lei kokokoe mava maia na lei vetena Yahweh te bosa vanira nia. Ma gaira udolu na vure tara bosa sakaisonikolu mara ghaghua, “Ighai tai baubahu ge kai goni taonia na hava Yahweh te bosaa vanighai.” ⁴ Ma Moses te gere horui na lei kokokoe Yahweh te bosai vania nia.

Mi tana puipungighana tana doni vaolu, Moses te kisua sakai na bela ni sukaghi tana pukuna na ghotu, ge holai hangavulu rua na vatu sule. E tughuru vaghinighi hangavulu rua na vatu taonighi hangavulu rua na kema ni Israel/Jew. ⁵ Me vilira na balu garimane ni Israel ge kara matera na balu buluka mane vaolu, ma kara nira sukaghi vania Yahweh. Na balu kara kerei mana balu na levudira vamua tara kerei mana levu tara ghanighi te talutatea didira na tamakulani kulana God. ⁶ Me holai na ghabudira na lei dale buluka mane me talui na levuni lokana na popo, me seburukaghinighi na levuni keha tana bela ni sukaghi. ⁷ Keri ge holaa na buka ni baubahu nina God te gere horui ga na lei kokokoe kiri, me idumi tatei vanira na vure. Mara bosa mara ghaghua, “Ighai kai taonia Yahweh, ma kai goni taonighi na lei kokokoe Yahweh te lioni ge kai gonighi.”

⁸ Keri ke, Moses te seburukaghinighi na ghabu ilokana na popo itadira na vure, ge bosa me ghaghua, “Gaia eni na ghabu te patupatu laga na baubahu Yahweh te nea vanighau tana bona te nighi hevei nina vetena.”

⁹ Ma Moses kolura Aaron, Nadab, Abihu maia ara vitu na hangavulu na mane nagho ni Israel/

Jew, tara dato tana ghotu. ¹⁰ Iani tara righia God ni Israel/Jew. Tana pukuna na ghotu lilighina na bona te tughuru iga ra righighi na balu watu utoutoi tara holoi nia sapphire, te mana/mara reireini te vagha na parako raumauri. ¹¹ Ma sakai vamua na lei mane nagho ni Israel/Jew tara righia God, e mua dikalara, mi murina eni gaira tra vanga mara inu koukolu.

Moses te ghoi dato tana ghotu Sinai

¹² Ma Yahweh te bosa vania Moses, “Ko dato mai ani tagua tana ghotu. Ko kabu iani, mi nau ku vahegho rua na watu peapea tu gere horui ga nigua na vetena tu gerehorui ga nigua na lei vetena mana bosa ni tarai ge ko taraira nia na vure ni Israel/Jew.” ¹³ Moses maia Joshua na hahanga, te gonidila, ma Moses te sei dato ta nina ghotu God. ¹⁴ Imurina te sei dato, Moses te bosa vanira na balu mane nagho ni Israel/Jew, “Kau kabu pitughai ani koekobe koro oli mai. Ma ge siki hughuhughu ke sivuragha mai muriamu ke, kau va righira Aaron ma Hur toro kabu kolughau, [mara tona vanira].

¹⁵ Keri ge dato Moses tana ghotu, mana pui/ghobaghuli sule te horu mai me saroa kouna na ghotu. ¹⁶ Mana mararana nina maana Yahweh te kabu kouna na ghotu Sinai, me ono na bongi te saroa na pungi/ghotu. Me vituni na bongi, Yahweh te holoa Moses ilokana na pungi/ghobaghuli. ¹⁷ Mi tana bona na vure ni Israel/Jew tara righia na mararana nina maana God te marara vagha na lake sule kouna na ghotu. ¹⁸ Keri ke, Moses te tona tana ghobaghuli tana

bona te sei dato tana ghotu. Me kabu iga vati hangavulu na dani me vati hangavulu na bongi.

25

Na hevei oli nina na Vaevale tapole tabu

¹ Yahweh te bosa vania Moses, ² “Ko bosa vanira na vure ni Israel/Jew ahei te liona ge ke nia mai nina hevei oli vaniu ke, me ke nea so. ³ Raini gaighi na gegereni na lei totobo ko holopangotighi tughuu inau kara nighi hevei na vure - gold, silver mana bronze; ⁴ na vuvulu ni sheep te reirei vagha na horara, boibongi pana sisi, na tivi pura utoutoa, na tivi pura tara vauhia nia na ghuighuli ni goat; ⁵ na ghuighuli ni sheep mane tara gonia me sisi, na ghuighuli ni maumanu* te malebo, maia na ghai tara holoa nia acacia, ⁶ na kokolo ni olive kara dodoea nia na bulu, na raurau ni ghai na vatei kere ghairuuru te gasuva, maia na kokolo tabu me vatei siusiu tinoni, maia kara tabui nia na balu totobo; ⁷ na vatu sisi utoutoa/vitiviti tara holoa nia na onyx, maia ghua na balu vatu vitiviti/utoutoa so kara talui tana sosokona didira pupulu na puku ni sonisukaghi tara holoa nia na ephod, maia na paosi te sasarau lilighina na pupulu. ⁸ Mo ko bosa vanira na vure ni Israel/Jew kara kisua vaniu sakai na vaevale tapole tabu, mi kakeri iga ku sopou ighobudira. ⁹ Kau kisua na vaevale tapole tabu, maia na lei totobo soko

* **25:5** maumanu Na ghanaghana ilokana na bosa eni tana leu ni Jew te vahola, mai mua ghilala utoa na hava na maumanu keru. Balu tara ghanaghana na maumanu eni ke, na venu.

ilokana, ke tona taoni utoa nigua na ghanaghana ku tughunia vanigho kau nea iga na goniana.

Na bokisi ni vetena ni baubahu tabu nina God

¹⁰ “Ko gonia sakai na bokisi nia tibana na ghai tara holoa nia na acacia. Mana darona ke saravia erua mi levu na cubit, mana volapana ke saravia sakai mi levu na cubit, mana datona ke saravia sakai mi levu na cubit.† ¹¹ Mo ko saroa na lokana nia na puku ni gold maia ghua ke talighutia i paribebetena. Mo ko gonia sakai na kabe ni gold ke talighutia na bokisi na vaguvaguna. ¹² Mo ko gonighi ghua e vati na ringi ni gold. Mo ko tarighi e vati na ringi ini taonighi e vati na tuana na bokisi, erua ta sakai na levu, me rua tana ruani na levu. ¹³ Mo ko gonighi ghua erua na ghai daro na vatei holaana na bokisi, na ghai tara holoa nia na acacia na tibana ko gonia nia, mo ko rago taovaghia nia na gold na ghai ni hola. ¹⁴ Vaho ge ko talui va erua na ghai ni hola ilokani e vati na papada/ringi tana rua na levu na vatei holana nia. ¹⁵ Erua na ghai ni hola ini ke kara ghahara haia tua ilokani na lei ringi kiri, ko bei ghoi hola kehai tua. ¹⁶ Me rua na watu peapea tu gerei ga nigua na baubahu ge ku nia hevei vanigho, ko talui lokana na bokisi kerī.

¹⁷ Mo ko gonia sakai na sasaroa na bokisi nia na puku ni gold, mana darona ke saravia erua mi levu na cubit, mana volapana ke saravia

† **25:10** cubit Na ghanaghana ilokana na cubit te vagha na kona ni lima na mane. Na darona na bokisi te vagha sakai hangalatu sakai hangavulu (110) na centimeter, mana volapana mana datona ke saravia ono hangavulu ono (66) na centimeter.

sakai mi levu na cubit.[†] ¹⁸ Mo ko sarighi erua na cherubim, koro loghoi na ghata ni gold. Ko patokighi va itadira, mo ko talui va erua cherubim ini kouni erua na sosokoni na sasaro, ¹⁹ mo ko talu pasukolura na cherubim ini ge koro pasukolua nia na sasaron. ²⁰ Na cherubim koro vaevane kolu mo koro vaevane horua sasaron na bokisi. Koro vurehighi na ghatadira me ke saroa na vuvotuna na bokisi. ²¹ Mi nau ku vahegho erua na watu peapea mo ko talu haghei lokana na bokisi, vaho ge ko hola na sasaron mo ko vongotia. ²² Vuvotuna na sasaro na bokisi ighobudira rua na cherubim, kakeri ku sodogho, mu ku kokokoe kolugho ge ku vahegho nigua na lei vetena vanira na vure ni Israel/Jew, ma kara taonighi.

Na bela vania na berete tara va sukaghia ta God

²³ “Keri ge ko gonja sakai na bela nia na ghai tara holoa nia na acacia. Na darona ke saravia erua na cubit, na volapana ke sakai na cubit, mana datona ke saravia sakai mi levu na cubit. ²⁴ Ko saroa nia na puku ni gold na lei tibana. Mo ko gonja sakai kabe ni gold ke talighutia na bela eni na vaguvaguna. ²⁵ Mi vuvotuna na bela, ko gonja iga na pilupiluna ke talighutia niana datona na pilupilu lima na gigiri. ²⁶ Mo ko gonighi vati na ringi nia na puku ni gold tana bela eni, ko tari sasaraui lilighini vati na tuana na bela. ²⁷ Na lei ringi ini kara loti kolui erua na ghai ni holana na bela, ma kara dutuvia na

[†] **25:17** cubit Righia Buka Rughuhoru 25:10 § **25:23** cubit Righia Buka Rughuhoru 25:10

pilupilu. ²⁸ Mo ko gonighi ghua erua na ghai daro ni hola, nia na ghai tara holoa nia acacia, vaho ge ko saroa nia na puku ni gold. ²⁹ Ko gonighi na plate mana dish nia na puku ni gold, maia na barore, mana popo, mana kapu na vatei talu wine ge ko nia sukaghi dato vaniu mai. ³⁰ Ko talua haia na berete tabu eni vouvotuna na bela, ke tughunitatea inau haia tu ghaha kolughau haia. Na berete eni ke ghaha haia tana matagu.

Tuana na ghai ni talu bulu

³¹ Ko gonina na tuana na vatei talu bulu nia na puku ni gold. Na tuana mana berena ke, ko tupi paruruha na gold ge ko gonighi nia. Na ghobupaupatuna ko talua iga na seu ni vatei tolu kokolo, mana seu ke reirei vagha na pulaoa/flower, mana lei hegohegona ke mai ta sakai na base vamua. ³² Me ke loghoi e ono na baebaseni - e tolu na baebase ke tona horu taonia na ghobuna i levu, me tolu ke tona va i levu. ³³ Me ono na vaguvagu ke, ko gonighi ma kara reirei vagha na pulaoa/flower-tana na ghai tara holoa nia almond. ³⁴ Mana berea ko gonighi ga e vati na pulaoa/flower nia na puku ni gold, mana reireina ke vagha na pulaoa/flower-tana na ghai tara holoa nia almond. ³⁵ E tolu na bona ko talui ga sasakai na pulaoa/flower kara pasukolu iga na lei vaguvagu va tana bere. ³⁶ Ko tupi maemane na gold va tana ghai ni vatei talu bulu eni maia na vatei talu pulaoa/flower, maia na lei vughuvughu ke pasukolu ta sakai na puku ni gold vamua [tara patokighi]. ³⁷ Vaho ge ko gonighi ara vitu na bulu na vatei talu kokolo, mo

ko talui va ivouvotuna ge ke nia hevei na marara va inagho. ³⁸ Ko gonighi na palapala (sisis) ge ke lotia kolua na vatei talu lake, maia na plate nia na puku ni gold. ³⁹ Ko holai tolu hangavulu lima na kilo na puku ni gold ge ko gonia nia na vatei talu bulu eni maia ghua na lei hegohego na. ⁴⁰ Ko goni taoni utoa na totoghalena tana bona ko gonia na vatei talu bulu eni tu bosaa vanigho kouna na ghotu.

26

Na padalaghi na Vaevale tapole tabu

¹ Ko gonia na vaevale tapole tabu ni ra paregho (10) rana tivi kara malebo ghioghio, boibongi, me ke sisi rana susukini. Holatia na tinoni te ghilala utoa na susuki tivi me ke sukighi na vaughilala ni maumanu vola tana tivi rakeri ma kara logho ghatadira. ² Rana tivi rakeri, kara sakai na vata ni daro mana volapa va sono. Sakai na midi ni tivi ke, vitu na ghoto na darona me ke sakai na ghoto na volapa.* ³ Suki kokolui ra liva na midi ni tivi rakeri ge kara sakai na tivi vaso. Mo ko suki kokolui ghua na balu midi ni tivi ge ke ruani na ovu. ⁴ Ko tura alaala horui na ringi tana sosokoni na tivi ghioghio mi sosokoni ghua sopa sakai na midi ni tivi. ⁵ Turai ra livi hangavulu na ringi tana sosokoni ta sopa sakai na tivi tana vuivuni ni ovu. Mo ko turai ghua ra livi hangavulu na ringi tana sopa sosokoni ra

* **26:2** vitu na ghoto na darona me ke sakai na ghoto na volapa Tana leu ni Jew, erua hangavulu alu na cubit na darona, me ke vati na cubit na volapa.

ruani na ovu. Rana ringi raeni ke, kara sopa murimuri kokolu. ⁶ Holai ra lima hangavulu na halili gold, mo ko talukolui nia ra rua na ovu ni tivi raeni, me ke nea ge ke sakai na Vaevale tapole tabu geke sakai vaso.

⁷ Gonia ghua sakai na kuikuvu/papata/vale tapole me ke saroa na vaevale tapole tabu keru. Ko gonia nia kuikuvu/papata/na vale tapole keru ra hangavulu sakai na midi ni tivi tara gonighi tana vuvuluna na goat. ⁸ Na lei midi ni tivi raeni, kara sakai na kaekage vamua. Na kaekageni kara 13.5 meter [tolu hangavulu na cubit] na daroni me ke 1.8 meter [vati na cubit] na volapani. ⁹ Suki kokolui ra lima na midi ni tivi ta sakai na ovu, mo ko ghoi suki kokolui ra ono na midi ni tivi tana ruani na ovu. Loku ruai ra ono na midi ni tivi va inaghona na Vaevale tapole tabu. ¹⁰ Tura alaala horui ra lima hangavulu na ringi tana lilighini sakai na ovu ni tivi, mo ko nei ghua iga na sosokoni sakai na ovu ghua. ¹¹ Ko holai ra lima hangavulu na halili burasi (brass), mo ko kautighi tana ringini sakai na ovu ni tivi, ge ke talukolui ra rua na ovu ni tivi. Ke nea ra rua na ovu ni tivi raeni, ge ke sakai na kuikuvu. ¹² Lubatia na soduna na kuikuvu keru ge ke sasarau me ke saroa na murina na vaevale tapole tabu. ¹³ Ge saravia ra 0.5 meter[sakai na cubit] ke sasarau horu tana levuna mana levuna na vaevale tapole tabu keru geke pilupilua na vale tapole. ¹⁴ Ko ghoi gonighi ghua ra rua na kuikuvina na vaevale tapole tabu. Sakai ko gonia nia na ghuighulina na sheep mane tara kirikiria sisi, mana kuikuvu muri ko goni nia na

ghuighuli ni maumanu[†] ke malebo. ¹⁵ Ko tokai na ghai tara holoa nia na Acacia, ge ko gonias nia na ghelivaghina na vaevale tapole tabu. ¹⁶ Na ghelivaghi kerike, 4.5 meter na darona 0.7 meter na volapana. ¹⁷ Na ghelivaghi kerike bei ghoi kehakeha gea na daro tana levu mana levu vagha ghua na volapa tana sodu mana sodu. Patokighi ra rua na ghai ilevuni mi levuni tana sopa piuni ge ke tabe kolua na ghelivaghi. ¹⁸ Ko patokighi ra rua hangavulu na ghai sodu longana na ghelivaghi, ge ke tabea. ¹⁹ Mo ko gonighi mai ra vati hangavulu na bere silver vania sopa pukuni, ra rua na posi/bere kukulu ta sakai na gilu, mo ko hogho lavaghinighi lokani. ²⁰ Mo ko tokai vania ghua ra rua hangavulu na bere tana sodu launa, na vaevale tapole tabu. ²¹ Mo ko ghelivaghinighi ra vati hangavulu posi silver tana pukuni, ra rua na posi silver ta sakai na gilu. ²² Ko bei ghoi taho gea na ghelivaghiniani ra ono na ghai i sodu boko sosokona na vaevale tapole tabu. ²³ Mo ko tualaghinighi ghua ra tango tua na ghai kara tabe ngasilighi sopa piu. ²⁴ Ra rua na ghai tana sopa piu ke, ko talukolu utoi mo ko varoghi ngasilighi ge kara tabe kolu utoi na vuvunga mi boroni rana ringi seni. Ko gonighi ma kara sakai na vata vasono rana sopa piu. ²⁵ Keri ge ke kaekage ra alu na kala kara tabei sopa piuna na vaevale tapole tabu. Me ke kaekagena ra hangavulu ono na silver posi tana

[†] **26:14** maumanu Na ghanaghana ilokana na bosa tana leu ni Jew te vahola, mai mua ghilala utoa na hava na maumanu eni. Balu tara ghanaghana na maumanu eni ke, na venu.

pukuni ma kara sopa tango tua.

²⁶ “Ghoi tokai mai sono rana ghai na ahana na acacia ge ke tabe kolua na kokouna na ghelivaghi ni vaevale tapole tabu. Talui ra lima na ghai kara vavala ke tabe kolua ta sakai na levu i launa. ²⁷ Mo ko ghoi talui ra lima na ghai kara vavala ta sakai na levu kolua ghua rana ghai kara vavala ge ke tabe kolua na ghelivaghi tana levu bokona tana sosoko mi tana piu. ²⁸ Mi tana ghabu popatuna na ghelivaghi ke datogha me ke sara ighobu. Mo ko talua iga na vuvunga ge ke tabe kolui na ghaho i levuna mi levuna mi tana piuna na vaevale tapole tabu. ²⁹ Tura alaalai na ringi gold tana sosokoni na ghai tana levu mana levu. Ghogholavaghinighi ra rua na ghai lokani na ringi gold. Mo ko saroa na ghaite vavala nia na gold. ³⁰ Goni taonia na Vaevale tapole tabu tana hava tu tatea tua vanigho tana ghotu.

³¹ “Tari datao na tivi ni vokovoko nia na tivi malebo kolua na tivi ghioghio, boibongi, tara sukighi nia na cotton sisi. Lavia na tinoni te ghilala suki totoghale tana tivi, me ke sukighi na totoghaledira na maumanu vola ma kara logho ghatadira tana tivi ni vokovoko. ³² Taria na tivi ni vokovoko nia na halili gold tana vati na acacia posi. Mo ko saroi nia na gold mo ko sukavai tana silver posi i pari tana vati na pukuni. ³³ Taria na tivi ni vokovoko tana halili gold, ke sasarau tana ghobu ni voki lokana na vaevale tapole tabu. Talua na Bokisi ni vetena ni baubahu tabu ighobu paupatuna eruani na voki murina na vokovoko. Na vokovoko eni te vilivokai na bona tabu mana bona tabu mavaa mete haba.

³⁴ Ko vaa pataa na Bokisi ni vetena ni baubahu tabu tana voki te tabu vahotua. ³⁵ I paribebetena na vokovoko ke, ko talua na bela paleva launa na vaevale tapole tabu. Mo ko talua na vatei talu bulu tana levu longana na vaevale tapole tabu. Paleva levuna na bela.

Na vatei liuhaghe tana Vaevale tapole tabu

³⁶ “Ko ghoi sukia na vokovokona na vatei liuhaghe tana vale tapole, ko gonía nia rana tivi malebo, ghioghio, boibongi me ke sisi na susukini. Ko kenea na tinoni te ghilala utoa na susuki me ke sukighi na vaughilala tana tivi rakeri. ³⁷ Tughuruvaghinighi ra lima na posi nia na ghai na ahana acacia, mo ko saroi nia na gold. Turai ra lima na halili gold, kara sasarau iga tana vokovoko te vavala tana bere, mo ko talui ra lima na vatei tuturi rana brass ge ko sukavai ga rana post ni gold.

27

Na padalaghi ni bela ni sukaghi

¹ “Ko gonía na bela ni sukaghi nia na ghai tara holoa nia acacia ke, sakai na ghoto ma sakai na hangava na darona*, me ke vaghaa ghua na halavuna, mana datona ke, erua na alo ni togho†. ² Ko gonighi tangosakai kala, te vagha na kala ni buluka, tana vati na piuna na bela ni sukaghi,

* **27:1** sakai na ghoto ma sakai na hangava na darona Tana leu ni Jew, lima na cubit. Na ghanaghana ilokana na cubit te vagha na kona ni lima na mane. Lima na cubit te vagha 2.2 meter.

† **27:1** erua na alo ni togho Tana leu ni Jew, tolu na cubit. Aeni te vagha 1.3 meter.

ge kara pasu te vagha sakai na pilena. Mo ko poroa nia na bela ni sukaghi maia na kalana na bronze. ³ Na bucket, mana shovel, mana basin, mana fork/seubasebase, mana pepetelake, ko gonighi nia na bronze. ⁴ Ko gonia sakai na netwire nia na bronze vaghaa na kei, mo ko talui va na ringi bronze tana vati na piuna. ⁵ Mo ko talua va na netwire ighobu ke hau i pari mi kokou tana malana na lake, me ke va sopou tana ringi to gonia iga. ⁶ Na vatei gharaduana na bela ni sukaghi ke, ko gonighi erua na ghai ni hola nia na ghai ta vatua nia na acacia, mo ko poroa nia na bronze. ⁷ Tana bona kau holaa ke, torovaghinighi va na ghai ni hola tana ringi levu mi levuna na bela ni sukaghi. ⁸ Na bela ni sukaghi ke tatavanga, ko gonia nia na kilova volapa. Ko righitaonia, ko gonia te vaghaa tu tatea vanigho tua tana vuvungana na ghotu.

Na padalaghi ni pilupilu

⁹ “Vaho ge ko gonia na pilupiluna na Vaevale tapole tabu. Ko tari kililia nia na puku ni tivi tara vauhia. Tana pala launa ko taria iga na tivi erua hangavulu lima na ghotu[†] na darona. ¹⁰ Ko tari datao nia erua hangavulu na bere ko gonighi nia na bronze, ma kara tughuru ilokani erua hangavulu na pukuni to gonighi nia na bronze. Ko taria na tivi nia na silver tara kekeli/sinagaura vaghai na halili mo ko kaulaghinighi va tana wire daro ko gonia nia na silver to kaulaghinighi va tana lei bere. ¹¹ Me ke vaghaa ghua i longana

[†] **27:9** erua hangavulu lima na ghotu Tana leu ni Jew, sakai hangalatu na cubit. Aeni te vagha 44 meter.

- erua hangavulu lima na ghoto na darona na tivi. Ko tari datao nia erua hangavulu na bere me erua hangavulu na pukuni kara tughuru iga, maia na halili mana wire daro to gonighi nia na silver. ¹² Na tivi tana pala bokona na pilupilu, ke hangavulu rua na ghoto mana levu lima§ na darona. Ko tari datao nia ara hangavulu na bere, me hangavulu na tuani kara tughuru iga. ¹³ Tana pala uluna, ke hangavulu na ghoto mana levu lima* ghua na darona. ¹⁴ Na mataula ni haghe tana pilupilu ke, tana pala uluna. Ko tari pungisia nia erua na tivi. Na tivi tana pala madolo ke tolu na ghoto mana alo ni togho.† Ko tari datao nia e tolu na bere me tolu na pukuni kara tughuru iga. ¹⁵ Na tivi tana pala mauli ke tolu na ghoto mana alo ni togho‡ ghua na darona. Ko tari datao nia e tolu na bere me tolu na pukuni na bere kara tughuru iga. ¹⁶ Vania na mataulana na pilupilu, ko gonina na tivi e lima na ghoto§ na darona. Ko talua iga na puku ni tivi, mo ko vaguvagua nia na ghioghio mana boibongi ma asisi te utoutoa na reireini kara sukighi va iga. Mo ko kaulaghinia va tana vati na bere tara tughuru tana vati na pukuni. ¹⁷ Na lei bere kililia na pilupilu kara kaukolu va

§ 27:12 hangavulu rua na ghoto mana levu lima Tana leu ni Jew, lima hangavulu na cubit. Aeni te vagha 22 meter. * 27:13 hangavulu na ghoto mana levu lima Righia 27:12 † 27:14 tolu na ghoto mana alo ni togho Tana leu ni Jew, hangavulu lima na cubit. Aeni te vagha 6.6 meter. ‡ 27:15 tolu na ghoto mana alo ni togho Righia 27:14 § 27:16 e lima na ghoto Tana leu ni Jew, erua hangavulu na cubit. Aeni te vagha 9 meter.

tana wire daro to gonia nia na silver. Na bere kara nighi tughuru na pukuna ke ngasi to gonighi nia na bronze. ¹⁸ Keri ke, mana pilupilu udolu ke erua hangavulu lima na ghoto na darona, me hangavulu rua na ghoto mana levu lima na halavuna, maia ghua sakai na ghoto me rua na hangava na datona* na puku ni tivi tau gonia. Na pukuni na berena na pilupilu kau gonighi nia na bronze. ¹⁹ Na lei totobo kau nighi lutu tana lokana na Vaevale tapole tabu, kolua nia na hava kau tupi horui tana pari, kau taria iga na alo geke ngasilia na Vaevale tapole tabu mana pilupilu, kau gonighi nia na bronze.

Na kokolu nia na bulu

²⁰ “Ko bosa vanira na vure ni Israel ge kara holai vanigho mai na kokolo ni olive te marabu vania na bulu te tughuru, ge ke tona haliu na ruruhu. ²¹ Na bulu ko tughuruvaghinia i pari bebetena na vokovokona na Bona Tabu ngangata ilokana na pilupiluna na Vaevale tabolu tabu. Aaron ma lei dalena (mane) kara righitaonighi na bulu ge kara ruruhu tona haliu tana matana Yahweh tana bongi mana dani. Aeni na vetena ke tona haliu vanira na vure ni Israel, ma kara righitaonia tana lei vavata ke mai.

* **27:18** erua hangavulu lima na ghoto na darona, me hangavulu rua na ghoto mana levu lima na halavuna, maia ghua sakai na ghoto me rua na hangava na datona Tana leu ni Jew, sakai hangalatu na cubit na darona, lima hangavulu na cubit na halavuna, ma lima na cubit na datona. Aeni te vagha 44 meter na darona, 22 meter na halavuna, ma 2.2 meter na datona.

28

Nina pupulu na manesukaghi

¹ “Ko holora na tugha Aaron mana lei dalena, Nadab, Abihu, Eleazar ma Ithamar. Ko talu tabalilira itadira na vuresubo. Gaira kara nigua na manesukaghi ma kara lutu vaniu. ² Ko goni kehaa nina pupulu Aaron ge ke talutatea gaia va ta God, nina pupulu tabu ke utoutoa ke vahea na talumava va ta nina lutu manesukaghi. ³ Ko bosa vanira rahei tara loghoa na manaha ni goniani na pupulu, ke nea Aaron ge ke keha itadira na vure, ge ke lutu vaniu te vaghaa na manesukaghi. ⁴ Kara gonia na sasaro garo, mana pupulu te sara tana tuturu tara holoa nia na ephod, na pupulu daro te sara tana pititagoe, mana pupulu tara vauhia, na tivi tara virighoa/pipisia na uludira*, mana ghaloboke. Kara goni kehai ghua didira na tivi na lei dalena Aaron, ge kara nighi gehegehe vaniu vaghaa na manesukaghi tana matagu. ⁵ Rahei kara gonighi, kara gonighi nia na tivi malebo te ghioghio, me boibongi, me sisi maia na gold.

Ivei kara nea na goniana na ephod

⁶ “Na ephod kara gonia nia na puku ni tivi malebo, kara sukia ma kara vaguvagua nia na gold, mana cotton te ghioghio, mana boibongi, mana sisi. ⁷ Kara gonighi erua na midi, sakai i nagho ma sakai i muri, ma kara suki kolui va tana vala tana midi te saroi na vala i levu mi levu.

* **28:4** na tivi tara virighoa/pipisia na uludira Tana leu ni Jew, tara holoa nia na turban. Aeni te vagha na kepi.

⁸ Mana ghaloboke ke vaghaa ghua na tivi tara nia lutu. Kara sukia nia gold, mana ghioghio, mana boibongi, mana sisi me ke utoutoa na reireina. ⁹ Kara lavighi erua na vatu tara holoi nia na onyx, ma kara gerei ga na ahani na lei kema ni Israel. ¹⁰ Kara gerei e ono na aha ta sakai na vatu, me ono ta sakai taonia na vinavahuhu na diki vahuhu me ke va sara tana sosoko ta kukuadira. ¹¹ Kara gerei na aha raini te vaghaa na tinoni te gerea na gegere kara taluutunia. Ma kara gonia na gold ke tabei na lei vatu. ¹² Talu ngasilighi na vatu raini tana valana na ephod ke vaghaa na vatu ni vatei ghanaghanaoli vanira na vure ni Israel. Ma Aaron ke holai na aha raini va tana matana Yahweh, na vatei ghanaghanaoli te mua tughu. ¹³ Mana malani kara gonia nia na gold, ¹⁴ me erua na ghalo kara gonighi nia na puku ni gold, ma kara kaulaghinighi va tana valana na ephod.

Na goniana na sasaro garo

¹⁵ “Vaho, rahei tara manahana uto na goniana kara gonia na sasaro garo, kara nia lutu geke talugonia na liona God. Kara gonia nia na tivi tara gonia nia tua na ephod, na puku ni tivi malebo tara vaguvagu nia na cotton te vaghaa gold, mana ghioghio mana boibongi, mana sisi. ¹⁶ Na sasaro garo eni na tivi kara lokua ge ke vaghaa na tanga, ma sakai na hangava na darona me ke vaghaa ghua na halavuna. ¹⁷ Kara pasulaghinighi va iga ara vati na alaala ni vatu te vaguvagu./uto lee. Tana na diki alaala kara pasulaghinighi na carnelian te sisi, na topaz,

mana garnet. ¹⁸ Tana ruani na alaala kara talui ga na emerald, na sapphire, mana diamond. ¹⁹ Tana toluni na alaala kara talui ga na jacinth, na agate, mana amethyst. ²⁰ Mi tana vatini na alaala kara talui ga na beryl, mana onyx, mana jasper. Na lei watu raini kara gonina na hava te vaghaa na gold ge kara tabe ngasilighi nia. ²¹ Na lei watu raini kara talutatea sakai na kema tana kema ni Israel, mana ahana na kema keru kara tupia iga na vatei talu vaughilala kara taluutunia.

²² “Na vatei pitiana na sasaro garo va tana ephod, kara gonina na ghalo nia na puku ni gold. ²³ Vaho, ge kara gonighi erua na ringi nia na gold, ma kara pasulaghinighi va tana rua na piuna na sasaro garo i kokou. ²⁴ Me rua na ghalo kara gonighi nia na gold kara turai va tana ringi tana sasaro garo, ²⁵ mana soduni na ghalo kiri kara pitighi va tana gold tara talua tana valana na ephod. ²⁶ Vaho ge kara ghoi gonighi ghua erua na ringi nia na gold, ma kara pasulaghinighi tana piuna i pari na sasaro garo kara palangia va na ephod kara bei tate gea. ²⁷ Kara gonighi ghua e rua na ringi nia na gold, ma kara pasulaghinighi va tana ephod lilighina na ghaloboke. ²⁸ Vaho ge kara pitighi nia na ghalo te ghioghio na ringi i pari tana sasaro garo va tana ringi tana ephod. Ke nea ge ke tabe ngasilia na sasaro garo va tana ephod i vuvungana na ghaloboke.

²⁹ “Mi tana bona Aaron te haghe tana Bona Tabu, gaia ke holai na ahadira na lei kema ni Israel tana sasaro garo te palangia va na tobana, keru ge inau, a Yahweh ke ghanaghanaolira haia

nigua na vure. ³⁰ Hoghonighi tana tangana na sasaro garo na puku ni vatu raini, na Urim mana Thummim,[†] te palangia na tobana Aaron ge ke holai tana bona te tona va tana matagu. Keri ke, Aaron ke holaa haia na totobo raini geke [nia uto/ghilala utoa] na liogu vanira nigua vure.

Tovuhaa nina tivi na manesukaghi

³¹ “Na pupulu daro i sarana na ephod kara gonia nia na tivi te ghioghio. ³² Ke hangavi na ghobuna ke vania na uluna Aaron. Ma kara vauhia na luana ge ke ngasilia ke bei taghagha gea. ³³ Gonia na vuavua tara holoa nia na pomegranate nia na cotton te ghioghio, na boibongi, mana sisi, ³⁴ ma kau suki kolui va tana tivi tara bibia mana lei belo gold tana ghobuni. ³⁵ Aaron ke nia pupulu na tivi eni tana lei bona ni aho ke haghe tana Bona Tabu ge ke gehegehe vaniu, mana belo kara tangi tana bona ke haghe me ke horu tana matagu. Ke nia pupulu ke, ge ke mua mate.

³⁶ “Vaho ge kara ghoi gonia na medolo nia na puku ni gold. Ma kara gerea iga na bosa raini, ‘Kobe kehaa te vaghaa te tabu va ta Yahweh.’ ³⁷ Na medolo eni kara pitia nia na ghalo te ghioghio va inaghona na ghana tivi tara virighoa/pipisia na uluna Aaron. ³⁸ Ma Aaron ke talua tana raena, ge ke holaa siki hahi ta didira na sukaghi tabu na vure ni Israel. Gaia ke talua haia

[†] **28:30** Urim ma Thummim Erua na totobo na manesukaghi ke gonia ge ke ghilala utoa na liona God. Ighai tai mua ghilala utoa tana hava na manesukaghi te gonia te vagha.

tana raena ge ku lavipangotira nigua vure, inau a Yahweh.

³⁹ “Vauhia vania Aaron na pupulu nia na tivi malebo. Mana na tivi tara virighoa/pipisia na uluna ghua nia na tivi malebo, mana ghaloboke ghua kara sukia iga na hava ke loghoa na tutugu kara vaguvagua nia.

⁴⁰ “Ma vanira na lei dalena mane Aaron, gonighi vanira na pupulu, mana ghaloboke, mana tivi tara virighoa/pipisia na uluna, ge ke vahera na maana mana kikinima. ⁴¹ Pupulura nia Aaron mana lei dalena nia na lei pupulu raini, vaho ge kau siusiura ma kau va tabura nia na manesukaghi. Talu kehara kara tabu ge kara lutu vaghara nigua na manesukaghi. ⁴² Ma kau gonighi vanira ghua na tivi malebo kara diki nighi pupulu te vuivuni tana ghobu me ke sara tana peghe. ⁴³ Kara nighi pupulu mughua raini Aaron mana lei dalena tana lei bona ni aho kara haghevia na Vaevale tapole tabu, pa kara haliu tana bela ni sukaghi tana Bona Tabu ge kara lutua na lutudira. Ke pungisira kara bei nia mate gea na paludira rana keha. Aeni na vetena ke tona haliu vania Aaron mana vaivarina.

29

Na tabuadira na manesukaghi

¹ [Keri ke Yahweh te bosa vania Moses,] “Aeni na hava ko gonia tana tabuadira Aaron ma lei dalena mane ge kara manesukaghi vaniu. Ko lavia sakai na dale buluka mane me rua na sheep mane kara marabu. ² Nia na flour te vaolu mo ko bei kalua nia na yeast, Ko gonighi na berete,

mana cake kara madeve kalu kolui nia na kokolo ni olive, mana balu [na cake kara madeve] kau kaikavia va na kokolo ni olive tana vuvungani. ³ Talui na lei sopa berete kiri ta sakai na kei, ma kau talui mai tana mataulana na Vaevale tapole tabu, kolui nia na dale buluka mane me rua na sheep mane.

⁴ “Lavira mai Aaron mana lei dalena tana mataulana na Vaevale tapole tabu ma kau siuvia nia na beti. ⁵ Vaho, ge ko pupulua nia Aaron na diki pupulu vaho geke mai na pupulu daro mana ephod, mana sasaro garo mana ghaloboke. ⁶ Talua tana uluna na tivi tara virighoa/pipisia mana medolo gold. ⁷ Vaho ge ko lavia na kokolo ni siusiu mo ko kaikavia va tana uluna. ⁸ Vaho ge ko lavira mai na lei dalena mane mo ko pupulura nia didira na pupulu, ⁹ maia didira na ghaloboke tara vauhighi mana pitiulu. Mi tana gehegehe eni, ighoe ko va tabura nia Aaron mana lei dalena. Gaira mana lei vaivarina kara nigua na manesukaghi ke va me va.

¹⁰ “Ko lavia mai na dale buluka mane tana mataulana na Vaevale tapole tabu, ma Aaron mana lei dalena mane kara talua va na limadira tana uluna. ¹¹ Vaho ge ko matea tana matagu tana mataulana na Vaevale tapole tabu. ¹² Paipalighi va na pile ghabu tana vati kalana na bela ni sukaghi nia na gigirimu mo ko kaikavi udolua va tana pukuna na bela ni sukaghi. ¹³ Ko lavia udolui na raghova te poroa na kutuna, maia na pilena na atena maia erua na gholamauvo/tutupi/kola kolua nia na raghovani, mo ko kerei tana bela ni sukaghi. ¹⁴ Vaho ge ko lavi udolua na

vinahina kolua nia na ghuighulina mana kutuna va i pari bebetena na bona tau kabu iga, mo ko kerei te vagha na sukaghi ni talukeha palu.

¹⁵ Taeni ke, ko lavia vanira mai Aaron mana lei dalena mane sakai tadira na sheep mane, ge kara talua va na limadira tana uluna. ¹⁶ Ge ko matea, mo ko lavia na ghabuna mo ko seburukaghi talighutia va na bela ni sukaghi. ¹⁷ Ko pahe pilepilea na sheep mo ko sauva na lokana mana tana. Ko talu kolui va tana uluna maia na balu pilena na sheep. ¹⁸ Mo ko kere udolui tana vuvungana na bela ni sukaghi. Aeni na sukaghi kekere va ta inau, Yahweh, te liuliogha ngangata itagua inau.

¹⁹ “Vaho ge ko lavia mai eruani na sheep mane, ma Aaron mana lei dalena mane kara talua va na limadira tana uluna. ²⁰ Ko matea mo ko lavia na ghabuna mo ko talui va tana boghoni na kuli madolodira Aaron mana lei dalena. Maia ghua na gigirikama tana lima madolodira, mana gigirikama tana marevo madolodira. Vaho ge ko seburukaghini udolua va tana levuna mana levuna kililia na bela ni sukaghi. ²¹ Vaho ge ko lavighi na pilepile ghabu tana bela ni sukaghi mo ko ule kolua nia na pile kokolo ni vatabu. Vaho ge ko seburukaghinia va tana vuvungadira Aaron mana lei dalena maia didira na tivi. Mi tana halautu vaghana eni gaira ma didira na tivi tara kobe kehara mara tabu vaniu.

²² “Na pukuna na sheep eni na vatei vatabuadira Aaron mana lei dalena, ko lavighi na birosona na sheep, kolua nia na ighuna te BIOSOGHA, mana raghova te poroa na kutuna. Lavia ghua pilena na ate, me rua na gholamauvo

kolui nia na birosoni, mana tuatavuli/botekama/peghe madolo. ²³ Vaho ge ko lavia sakai na berete, ma sakai na cake to ule kolua nia na kokolo ni olive, ma sakai na cake madeve tana kei to mua gonia na yeast to talui tua tana matagu. ²⁴ Ko talui raini tana limadira Aaron mana lei dalena ma kara hau dato te vaghaa na heveioli te keha va vaniu. ²⁵ Mi murina vaho, ko lavi kehai na lei totobo raini tana limadira, mo ko kerei tana bela ni sukaghi vuvungana na diki sheep te vagha na sukaghi [keha] vaniu. Na uruuru/angi tana sukaghi eni te liuliogha itagua. ²⁶ Vaho ge ko lavia na garona eruani na sheep ni tabuana Aaron, mo ko hau dato tana matagu, ke vaghaa na heveioli te keha vaniu. Mo ko lavia keri na ghamua ighoe.

²⁷ “Talukehai te vaghaa tara tabu na lei pilena na sheep mane ni vatabu geke vanira Aaronmana lei dalena, kolui na garona mana tuatavulina tara hau dato tana matagu tana bona ni vatabu. ²⁸ Mi tana lei bongi ke mai, tana bona rana vure ni Israel kara nia hevei dato na sukaghi ni mabo pana sukaghi ni holouto vaniu inau, Yahweh, na lei pilena na sheep mane raini na tunuvadira haia Aaron mana vinavahuhuna.

²⁹ “Nina pupulu tabu Aaron kau righi-taonighi vanira na vinavahuhuna ahei tadira ke tughua, ge kara tangomana na siusiuadira mana vatabuadira kara nighi pupulu. ³⁰ Ma hei ke ghoi puku ni sonisukaghi i murina Aaron ke nighi pupulu na pupulu raini e vitu na bongi inaghona geke vuivunia na lutu ilokana na Vaevale tapole tabu mana Bona Tabu.

³¹ “Ko lavia na sheep to tabura nia Aaron mana lei dalena, mo ko kukia tana bona tabu. ³² Ma Aaron mana lei dalena kara ghania, maia na berete tana kei tana mataula na Vaevale tapole tabu. ³³ Ma gaira heghedira vasoo kara ghania na sheep maia na berete ni vatei talukehaani na paludira tana bona ni tabuadira. ³⁴ Ma kara mua ghani sokoi na sheep mana berete ni vatabu me ke saravia ke dani ghana, kara kere taghalaghinighi. Kara bei ghanighi gea, na pukuna te tabu.

³⁵ “Gaia eni ko nea iga na tabuadira Aaron mana lei dalena va tana lutudira. Na gehegehe ni vatabu ke tona haliu e vitu na dani. ³⁶ Tana sopa lei dani ko nia sukaghi nia sakai na dale buluka mane, te vaghaa na vatei heveioli ni talukeha palu. Mi murina keri ko gonia na heveioli ni marabuana na bela ni sukaghi. Marabua na bela ni sukaghi nia na sukaghi ni talukeha palu mo ko vatabu nia na siusiuana nia na oil. ³⁷ Ko va marabua na bela ni sukaghi tuhu dani koekobe ke va sara tana vituni na bongi. Mi murina keri, na bela ni sukaghi ke tabu ngangata, ma siki totobo ghua ke tibelia, ke liliu ni tabu.

³⁸ “Ma raini na totobo ko nighi sukaghi tana bela ni sukaghi. Ko nighi sukaghi erua na dale sheep tughu dani, ³⁹ sakai tana roropo ma sakai te nulavi. ⁴⁰ Ko nia sukaghi sakai tadira, kolua nia sakai na kilo ni flour, ko kalu kolua nia sakai na litre ni kokolo ni olive, mo ko nia sukaghi ghua sakai na litre ni wine te vagha na heveioli ni inu. ⁴¹ Mi tana nulavi ko nia sukaghi sakai na dale sheep, kolua nia na flour mana wine te

vaghaa tana roropo. Mi geva na sukaghi keri, ke manilu na uruuruna va itagua, na sukaghi to gonia nia na lake.

⁴² “Na sukaghi kekere eni ighau mana nimiu na vinavahuhu kau gonia haia, me ke tona haliu tana lei vavata ke mai. Kau sukaghia tana matagu inau a Yahweh, tana mataulana na Vaevale tapole tabu, iga inau ku topogho mu ku kokoe kolugho. ⁴³ Igeva iga ku topora iga na vure ni Israel mana Vaevale tapole tabu geva ke tabu nia na rarangagu. ⁴⁴ Eo, igeva ku nea na Vaevale tapole tabu mana bela ni sukaghi ke tabu ngangata, mi geva ku vili kobera Aaron mana lei dalena ge kara tabu ghua ge kara nigua na manesukaghi. ⁴⁵ Mi geva inau ku kabu tana ghobudira na vure Israel, ge ku didira na God. ⁴⁶ Gaira kara ghilalaa inau a Yahweh didira na God. Inau agaia tu lavia ruguhoru i Egypt ge ku kabu tana ghobudira. Inau a Yahweh didira na God.

30

Na padalaghi vania na bela tabu ni ghaiuruuru

¹ Vaho ge ko gonia sakai na bela pile nia na ghai tara vatua nia acacia, na vatei kere ghaiuruuru.

² Ke rua na hangava na darona mana halavuna, mana [levu lima/vati na hangava] na datona*, mo ko gonighi na lei sopa piuna vuvungana te vagha na kala, nia na ghai to gonia nia na bela.

* **30:2** rua na hangava na darona mana halavuna, mana vati na hangava na datona Tana leu ni Jew, te loghoa sakai na cubit na darona mana halavuna, mana erua na cubit na datona.

³ Mo ko saroa na vuvungana mana lilighina maia na kalana na bela nia na puku ni gold, mo ko kabe kililia na bela nia na gold. ⁴ Tana sarana na gold to kabe kililia nia na bela, ko talui ga erua na ringi gold, sakai ilevu ma ruani ilevuna na bela, na vatei torovaghiniani na ghai ni holaa. ⁵ Na ghai ni hola ko gonighi nia na ghai na ahana acacia, mo ko poroi nia na gold. ⁶ Ko talua na bela ni ghaiuruuru i paribebetena na vokovoko iloka, [ighobudira na Bona Tabu mana Bona Tabu Vahotua.] Na Bokisi ni Vetena ni Baubahu tabu kolua na bona ni arovi te ghaha imuri na vokovoko keri, mi kakeri ku topogho iga. ⁷ Tana lei [sopa] puipungi/roropo, tana bona Aaron ke mai gonidilai na bulu, ke kerea mughua na ghaiuruuru te manilu na uruna tana vuvungana na bela keri. ⁸ Mi tana lei [sopa] nulavi tana bona ke mai geke tungighi na bulu, gaia ke ghoi kerea so na ghaiuruuru tana matagu. Ma eni ke tona haliu na goniana taonia na lei vavata ke mai. ⁹ Ko bei nia sukaghi gea siki ghaiuruuru te mua tabu tana vuvungana na bela eni, pana sukaghi kekere, pana sukaghi ni vuavua, pana sukaghi ni wine. ¹⁰ Tana tughu niulu, a sakai na tughuru ni va marabuana na bela, nia na daliana na kalana na bela nia na ghabu te lavia tana sukaghi ni talukeha palu. Aeni ke nilabu me ke vetena, sakai na goniana tughu niulu taonia na lei vavata, na pukuna aeni nina bela te tabu ngangata vaniu, inau a Yahweh.”

Na rongona na Vaevale tapole tabu

¹¹ Ma Yahweh te bosa vania Moses me ghaghua, ¹² “Tana bona ko idumia na subodira na vure ni Israel, tughu tinoni te haghe tana iduidu ke pelua heghena na poroporoulu vaniu, ge ke mua kalera siki totobo maemategha te vaghaa to idumira tua. ¹³ Gaira udolu kara nia pelu vaniu na levu/eruani na mava ni silver/shekel† te vagha na heveioli. Na kaekagena te vagha na shekel nina Vaevale tapole tabu. ¹⁴ Gaira udolu tara va sara tua rua hangavulu na niuluna ke, kara nia hevei mughua na rongo ni sukaghi/heveioli vaniu, a Yahweh. ¹⁵ Mi tana bona na rongo ni sukaghi eni kara nia hevei vaniu, ke va marabua heghena, mana tinoni lologho mana tinoni bona kara nia hevei sakai na vata ni kaekage vamua. ¹⁶ Ko nia lutu na rongo eni tana lei lutuna/righitaoniana tana Vaevale tapole tabu. Gaia ke na ghanaghanaoliana vanighau, [ighau] rana Israel, tana matagu, ge kau pelu olira vanira na voladira.”

Na popo ni vatei sau lima mana tua

¹⁷ Ma Yahweh te bosa vania Moses me ghaghua, ¹⁸ “Ko gonia na popo sule na vatei sau lima mana tua nia na bronze, mana tuana ghua ke tabe ngasilia. Mo ko talua ighobudira na Vaevale tapole tabu mana bela ni sukaghi, vaho ge ko heoti vonua nia na beti. ¹⁹ Ma Aaron mana lei dalena mane kara saui ga na tuadira mana limadira, ²⁰ inaghona kara haghe tana Vaevale

† **30:13** na eruani na shekel Na shekel te vagha na mavani ni silver te kaekage ra ono na gram. Na kaekage na shekel nina Vaevale tapole tabu, erua hangavulu na gerah tana sakai na shekel.

tapole tabu ge kara va tate tana matagu, mi naghona kara tonavia va na bela ni sukaghi kekere va itagua. Kara saui haia na tuadira mana limadira inaghonina kara va gehegehe, kara bei mate gea. ²¹ Na vetena eni ke ngasi me ke tona haliu vanira Aaron mana lei vaivarina, ma kara righitaonia tana lei vavatadira.”

Na kokolo ni siusiu

²² Ma Yahweh te bosa vanira Moses me ghaghua, ²³ “Ko lavi kolui na lei ghaiuruuru raini ra lima hangalatu na shekel na kokolo ni myrrh,† me rua hangalatu lima hangavulu na shekel na cinnamon§ te manilu na uruna, me rua hangalatu lima hangavulu na shekel na tovu, ²⁴ me rua hangalatu lima hangavulu na shekel na cassia,* ma sakai na gallon na kokolo ni olive. Ko kaekage na lei ghaiuruuru te vagha na kaekage na shekel ni Vaevale tapole tabu. ²⁵ Ko ule kolui raini ge kara va tana kokolo tabu na vatei siusiu. ²⁶ Ko siusiua nia na kokolo uruuru eni, na Vaevale tapole tabu, maia na Bokisi ni Vetena ni Baubahu tabu, ²⁷ maia na bela kolua nia na lei hegohego, mana vatei talu bulu mana lei hegohego, maia na bela ni kere ghaiuruuru, ²⁸ mana bela ni sukaghi maia na hegohego, maia na popo sule kolua nia na tuana na vatei sau lima

† **30:23** ra lima hangalatu na shekel na kokolo ni myrrh Na mavani ke vagha e ono na kilo na kokolo ni myrrh. Na myrrh na kokolo ni ghai te manilu na uruna. § **30:23** e rua hangalatu lima hangavulu na shekel na cinnamon Na mavani ke vagha e tolu na kilo ni cinnamon. Na cinnamon na kolo ni ghai te manilu na uruna. * **30:24** cassia Na kolo ni ghai te manilu na uruna.

mana tua. ²⁹ Ko va tabui raini ge kara puku ni tabu. Mi murina eni, siki totobo ke tibelira ke liliu ni tabu ghua. ³⁰ Ko siusiura nia na kokolo eni a Aaron mana lei dalena mane, ko va tabura ge kara tangomana na gehegehe tana matagu ta vagha na manesukaghi. ³¹ Mo ko bosa vanira na vure ni Israel, 'Aeni a nigua na kokolo tabu ni vatei siusiu haia. ³² Me ke bei kaikavia gea tana hulina siki tinoni lee, me ke bei gonias gea na kokolo eni ge ke vania heghena. Ma kau nea/nia kikinimaa/talumavaa na pukuna te tabu. ³³ Ma hei ke kalua me ke gonias te vaghaa na kokolo eni, pe ke dalia va tana hulina siki sakai te mua manesukaghi ke, ku soni kehaa tana ovu ni tinoni ni Israel.' ”

Na ghaiuruuru

³⁴ Ma Yahweh te bosa vania Moses, “Ko lavikolui na lei uruuru te manilu raini, ke sakai na kaekage vasoo, stacte, onycha, galbanum, mana puku ni frankincense. ³⁵ Ko gonighi te vaghaa rahei tara goni uruuru, goni marabui ge kara liliua na uruuru te tabu me marabu. ³⁶ Ko tutui na pileni ma kara liliu ni ghura, mo ko talui na balu inaghona na Bokisi ni Vetena ni Baubahu tabu, iga ku topogho tana lokana na Vaevale tapole tabu. Kau nia kikinima/talumavaa/nea na uruuru eni geke tabu ngangata. ³⁷ Kau bei gonias gea na uruuru eni geke vanighau heghemiu. Kau talu tabalilia vaniu a Yahweh, ma kau nea geke tabu. ³⁸ Ma hei ke gonias geke nia togotogo vaghaa na kokolo uruuru, ku sonikehaa tana ovu ni tinoni ni Israel.”

31

Bezalel ma Oholiab, tara manahana na lutu

¹ Ma Yahweh te ghoi bosa vania so Moses, ² “Ko righia, inau tu vilia tua Bezalel* na dalena Uri, na kukuana Hur, tana kemana Judah. ³ Mi nau tu vonughia nia tua nigua na tarunga, mu vahea na ghilala mana manaha sule, me ghilalai na lei vata ni lutu te kehakeha. ⁴ Gaia te tangomana na goniani na lei totobo te kehakeha me utoutoa nia na gold, mana silver mana bronze. ⁵ Ma gaia te ghilalaa na sariani na vatu vaguvagu maia na ghai. Eo, gaia te ghilalai na lei vata ni sarisari te kehakeha! ⁶ Mi nau tu vilia ghua Oholiab† na dalena Ahisamach tana kemana Dan, ge ke lutu kolua. Inua tu vahea ghua na manaha tana lei mane lutu keha ge kara tangomana na goniani na lei totobo ku bosai vanigho na goniani, ⁷ na Vaevale tapole tabu, maia na Bokisi ni Vetena ni Baubahu tabu mana papatana, [aeni na bona ni toghipalu], mana lei hegohegona na Vaevale tapole tabu - ⁸ na bela mana lei hegohegona, na ghaitughuru na vatei talubulu tara gonia nia na gold maia na lei hegohegona, maia na bela ni kekere na uruuru, ⁹ na bela ni sukaghi kekere mana lei hegohegona, na pupu ni sasau mana tuana, ¹⁰ nina pupulu Aaron na manesukaghi, maia didira na pupulu dalena kara nighi pupulu tana bona kara gehetighi na lutu ni manesukaghi, ¹¹ na kokolo ni siusiu, mana

* **31:2** Bezalel Na ghanaghana ilokana na ahana eni ke, sarana nina ungaungana God. † **31:6** Oholiab Na ghanaghana ilokana na ahana eni ke, nina tapole tamagu.

uruuru tabu vania na Bona Tabu. Kau goni taonia mughua tua na lei hava tu bosai vanigho.”

Na Sabbath, na bongi ni aheahe

¹² Ma Yahweh te ghoi bosa vania so Moses,
¹³ “Ko bosa vanira na vure ni Israel ge kara righitaonia nigua na bongi ni Sabbath,[†] na pukuna na Sabbath na vaughilalana nigua na baubahu ighobuda ighau maia inau ke va me va. Gaia ke hangaghau ge kau ghanaghana haia inau a Yahweh tu gonighau tabu ge kau nigua na vure.
¹⁴ Eo, kau righitaonia na Sabbath na pukuna te tabu. Ma hei ke diua kau mate mughua, ma hei ke lutua na hava tana bongi keri kara sonikehaa tana vuresubo. ¹⁵ E ono vasoo na bongi kau lutu iga, me vituni na bongi nigua puku ni bongi ni aheahe. Ku ghoi bosa olia so, na pukuna inau Yahweh te va tabua, ma hei ke lutu tana Sabbath, kara mate mughua. ¹⁶ Ghau na vure ni Israel, kau righitaonia na Sabbath ke va me va.
¹⁷ Gaia na vaughilala ke ghana kasilaa ta nigua na vetena itadira na vure ni Israel. Na pukuna ilokana e ono na bongi nau, a Yahweh, tu gonia na kokou mana pari, mu aheahe tana vituni na bongi.”

¹⁸ Mi tana bona Yahweh te kokoe soko kolua Moses tana vuvungana na ghotu Sinai, God te vahea erua na midi ni vatu te gerei ga na vetena te gerei nia na gigirina heghena.

[†] **31:13** Sabbath Na bongi ni aheahe tana vure Jew, tana Sarare.

32

Na diuana na vetena

¹ Tana bona Moses te mua mina geke sughi horu mai tana ghotu, na vure tara va ta Aaron mara bosa vania, “Na tinoni eni a Moses, gaia te lavighi mai iani sania i Egypt te tona me mua oli mai, mai mua ghilalaa na hava te kalea. Keri ge ko gonia vanighai siki god ke tangomana ge ke hulighai.”

² Ma Aaron te ghaghua vanira, “Kau huighi na damukuli gold tana kulidira na lei taumiu, mana lei dalemiu na lei garimane mana lei tahula, ma kau holai vaniu mai.” ³ Ma gaira udolu tara taonia Aaron mara lavighi vania mai na ghadira na damukuli gold. ⁴ Ma Aaron te lavighi na gold me obolaghinighi me goni taonia nia na dale buluka mane. Mana vure tara nia bosa laga na manga sule, “Israel, aeni na god te lavi rughuhorughita mai i Egypt!”

⁵ Tana bona Aaron te righia na hava te kale, gaia te gonia na bela ni sukaghi inaghona na dale buluka gold ge ghaghua, “Iropo na bongi ni gougonu mana vangakolu vania Yahweh.”

⁶ Keri ke, na vure tara tughuru roropo mara kere sukaghi maia na heveioli ni mabo. Mi murina eni, gaira tara vangakolu mara inu beer/wine mara togotogo, mara [riui na ghanaghanadira va tana titinoni] ghavai tana bona/halautu te mua uto.

⁷ Ma Yahweh te bosa vania Moses, “Ko mina! Mina mo ko sughi! Na vure to lavi rughuhorura mai i Egypt tara va metora heghedira tua.

⁸ Gaira tara ririu sania tua na halautu tu bosaa

vanira ge kara taonia, mara gonia na titinonina na dale buluka, mara sukaghia mara kikinima vania. Mara ghaghua, 'Aeni dida na god te lavi ruguhorughita mai Egypt. ⁹ Inau tu righia taeni didira na toba ngasi mana diu vetena na vure raini. ¹⁰ Itaeni inau tu rutu ngangata vanira, ma nigua na rutu ke vusi taghalaghinira. Ko bei hoveu gea! Vaho ge ku negho ighoe mana vinavahuhumu na kema sule ma kau sepalaghi tughuru gaira."

¹¹ Hauva, Moses te nongi ngangataa a Yahweh nina na God geke bei nea gea te vaghaa, me bosa me ghaghua, "Ivei tea geo rutu ngangata vanira nimua na vure to lavi ruguhorura mai Egypt nia na maana mana lei gehegehe sule? ¹² Rana vure ni Egypt kara bosa, 'Yahweh te pegora ge kara mai tana lei ghotu ge ke matera me ke taghalaghinira.' Ko ririu ta nimua na rutu, mo ko tughua na liomu tana tataghalaghi sule eni to gonidilaa vanira nimiru na vure. ¹³ Ko ghanaghana olia nimua na baubahu vanira nimua na tinoni lutu Abraham, Isaac ma Jacob, mo papari vanira ge ko nea na vaivaridira vaghara na lei veitughu i kokou. Eo, mo ko vahera na pari to nia baubahu vanira na vaivaridira ma kara logho kasilaa." ¹⁴ Ma Yahweh te tughua na liona me lavikehaa nina ghanaghana ge ke taghalaghinira nia.

¹⁵ Ma Moses te ririu me sughi horu tana ghotu. Gaia te tabei tana limana erua na midi ni yatu te gerei ga God na vetena, te gerei na naghoni mana murini. ¹⁶ Na midi ni vatu raini a nina lutu God heghena, me gerei nia na limana.

¹⁷ Tana bona Joshua te rongovi horura na vure

tara ngingili i pari, gaia te mina bosa vania va Moses, “E vaghaa na ngingili ni veitotoghoni tana komu.”

¹⁸ Hauva, Moses te bosa tughu vania, “Taho, e mua ngingili ni lagavule tana veitotoghoni, na ngingili ni togotogo.”

¹⁹ Mi tana bona toro dutuvia na bona tara ghahara iga na vure, Moses te righia va na dale buluka mana ghavai. Ma gaia te rutu ngangata, me soni paruhai erua na midi ni vatu tana pukuna na ghotu. ²⁰ Ma Moses te lavia na dale buluka tara gonia me obolaghinia tana lake. Mi tana bona te bihi, gaia te paruparuha vaghaa na poke me kalua nia na beti, me nera na vure gera inuvia. ²¹ Mi murina eni te bosa vania Aaron, “Na hava tara gonia vanigho na vure raini, mana hava te ghua geo hola mai na palu dika ngangata eni tana vuvungadira?”

²² Ma Aaron te bosa tughu vania, “Ko bei rutu vaniu gea. Ighoe heghemu to ghilalara na vure ini te ghaghua iga na liodira ge kara gonighi na lei totobo dika. ²³ Gaira tara mai bosa vaniu, ‘Na tinoni eni a Moses, gaia te lavighi mai iani sania i Egypt te tona me mua oli mai, mai mua ghilalaa na hava te kalea. Keri ge ko gonia vanighai siki god ke tangomana ge ke hulighai.’ ²⁴ Mi nau tu bosa vanira, ‘Kau bihui mai na ghamiu na damukuli gold ma kau lavighi mai.’ Tana bona tara lavighi vaniu mai, inau tu sonighi va tana lake me va horu mai ga na dale buluka eni!”

²⁵ Mi tana bona Moses te righia Aaron te hahilaghinira na vure mara bule tana matadira na ghadia levunimate, ²⁶ gaia te tughuru tana

mataulana na komu me nia kokoe na manga sule, “Ahei te palangia Yahweh, ke mai iani tagua!” Ma gaira udolu na kema ni Levi tara mai tatana.

²⁷ Keri ke, gaia te bosa vanira, “Aeni na hava te bosaa Yahweh, na God ni Israel, ‘Kau kabei nimiu na isi tana gehimiu, ma kau oli va tana komu ma kau vuni sodu me ke sara i soduna na komu, ma kau labu matera na lei hoghomiu mana lei kulamiu mana ghamiu na komukolu.’ ”

²⁸ Mana lei vaivarina Levi tara taonia Moses, me kaekagena e tolu na togha ni tinoni tara mate tana bongi vaghana keru. ²⁹ Ma Moses te ghaghua vanira, “Itaeni ighau au va tabughau va ta nina lutu Yahweh, na pukuna tau taonia na liona sakai vamua tau labumatera na lei puku ni dalemui mana hoghomiu. Mana pukuna eni, gaia ke vaheghau na vauto te sule.”

³⁰ Mete dani ghana Moses te bosa vanira na vure, “Ighau tau gonu na palu te dika ngangata. Mi taeni ku ghoi dato va ta Yahweh tana kouna na ghotu. Sogea ke vaheu na talukeha palu vanighau.”

³¹ Keri ke, Moses te va ta Yahweh me ghaghua, “Na vure ini tara gonu na palu te dika ngangata, ara gonu gold ge ke god vanira. ³² Mi taeni, inau tu nongi ngangatagho ge ko talukehai na paludira, me ke taho ke, mo ko ghuduri kehau ta nimua na buka to gerei na ahadira nimua na vure.”

³³ Ma Yahweh te bosa tughu vania Moses, “Inau ku ghuduri kehaa rahei kara tangohahi savuu ta nigua na buka. ³⁴ Mi taeni, ko tona, mo ko hulira na vure va tana komu tu bosaa vanigho tua.

Ko righia! Nigua na angel igeva ke idevighau! Hauva, tana bona ku mai ikakeri vaho ge ku tororo na vure eni nia na lei paludira.”

³⁵ Keri ge Yahweh te nia vetena mai tana vuvungadira na vure na vahaghi maemategha na pukuna tara kikinima vania na dale buluka gold te gonia Aaron.

33

Rana vure Israel tara sania na Ghotu Sinai

¹ Keri ke, Yahweh te bosa vania Moses, “Ighoe to lavi rughuhorura mai Egypt na vure raini, ko hulira va tana butonikomu tu nia baubahu vanira Abraham, Isaac ma Jacob. Idania, mu bosaa vanira tua ku vahera na butonikomu ker maia na lei vinavahuhudira. ² Mi nau ku nia vetena nigua na angel ke idevighau me ke ghuru kehara na lei kema tara ghahara iga, rana vure ni Canaan, mi Amor, mi Heth, mi Periz, mi Hiv, maia Jebus. ³ Na pari te tave iga na susu ni buluka mana kokolo ni midua.* Mi nau ku mua nighau udukolu, na pukuna tau kutuvatu/toba ngasi mau diu vetena/diudiu. Ma ge ku tona kolughau, ku vuha taghalaghinighau gea tana ghobu ni halautu.”

⁴ Mi tana bona na vure tara rongovighi na lei bosa ni lavi mataghu raini, gaira tara dikalio mara hove na taluani na ghadira vaguvagu. ⁵ Na pukuna a Yahweh te bosa vania Moses ge ke bosa vanira nia, “Gaira na vure tara kutuvatu/

* **33:3** tave iga na susu ni buluka mana kokolo ni midua Na ghanaghana ilokana na totoghale eni ke, na bona na pari te uto ngangata me vangagha.

toba ngasi mara diu vetena/diudiu. Ke vagha inau itamiu hughua na pile bona vamua, ku taghalaghinighau. Me vaghaa keru kau talu kehai tamiu na vaguvagumiu koekobe ku ghilala na hava ku gonia vanighau.” ⁶ Keru ke, rana vure ni Israel te vuivuni tara tughuru sania na Ghotu Sinai ara mua talua siki vaguvagu tana hulidira.

⁷ Mete vaghaa haia na nilabuna tua Moses, gaia te va tughuruvaghinia na tapole tabu i pari bebetena me sagauvia na bona tara ghahara iga na vure. Gaia te vatua nia, “Na tapole te vaukolu kolua Yahweh.” Ma hei tadira na vure ke liona geke kokoe kolu a Yahweh, ke va iga. ⁸ Mi tana bona Moses ke va tana tapole te vaukolu, gaira udolu kara tughuru tana mataulani na lei tapole/valedira, ma kara bungutia va koekobe ke va haghe. ⁹ Mi tana bona te va haghe tana tapole keru, na ghoghopa [daro] ke horu mai me mai beto tana mataulana na tapole tana bona a Yahweh te kokoe kolua Moses. ¹⁰ Tana bona na vure tara righia te vaghaa, tara tualaghi tuturu mara poghotao. ¹¹ Ma Yahweh te tate vania Moses me kokoe kolua vaghaa na tinoni te kokoe vania na kulana. Mi murina keru Moses te pulohi tana komu, hauva ma Joshua, na dalena Nun, na garimane nina tinoni lutu Moses, te kabu so imuri tana tapole te vaukolu.

Moses te righia na rongoraghana Yahweh

¹² Ma Moses te bosa vania Yahweh, “Ighoe to bosa vaniu tua ge ku lavira na vure ini va tana butonikomu baubahu. Hauva, mo mua bosaa vaniu ahei ke niu udukolu. Mi ghoe to holoa na ahagu mo bosa vaniu to loghoa na liouto

itagua. ¹³ Me ke vaghaa keri ke, inua tu nongi ngangatagho ge ko tuhua vania na liomu, ge ku ghilala utoa mu ku goni kalea na hava to liona ge ku gonia. Mo ko bei nia ponolio na kema eni animua na vure.”

¹⁴ Ma Yahweh te bosa tughu vania Moses, “Inau heghegu ku tona kolugho, mu ku vahegho na kabu aheae.”

¹⁵ Ma Moses te bosa vania, “Ke vaghaa ko mua nighai udukolu ke, mo ko bei lubatighai gea ge kai tona keha tana bona eni. ¹⁶ Ke vagha ko mua nighai tona kolu ke, mi vei ke ghaghua ahei ge ke ghilalaa nimua na vure raini mi nau to loghoa na liouto vanighai? Hauva, ma ge ko nighai tona kolu ke, na lei tinoni tana maramana udolu kara ghilalaa tai mua vaghara mai keha itadira.”

¹⁷ Ma Yahweh te bosa tughu vania Moses, “E utuni inau ku gonia na hava to nongia, na pukuna tu loghoa na liouto itamua, [mu ghilalagho nia na ahamu].”

¹⁸ Keri ge Moses te ghoi nongia so sakai na totobo, “U nongi ngangatagho, ko talagu ge ku righia na mararamu mana rongoraghamu.”

¹⁹ Ma Yahweh te bosa tughu vania, “Igeva ku nei nigua na lei uto mana liouto ke mai tona haliu tana matamu, mu ku bosa ladaa vanigho na ahagu, a Yahweh. Mi nau ku tatea na liouto mana veiarovi vania ahei ku vilia. ²⁰ Hauva, ko mua tangomana ge ko righia mai na matagu, e taho ahei ke righia na matagu me ke vola.

²¹ Ko tughuru tana vuvungana na vatu eni tana lilighigu. ²² Mi tana bona na rongoraghagu/rarangagu ke mai tona haliu, igeva ku talu

horugho tana sosogholana na vatu mu ku saro pungisigho nia na limagu koekobe ku tona padi.
²³ Vaho ge ku lavikehaa na limagu, ge ko righia na murigu, mana matagu ko mua righia.”

34

Na gegere vaolu ni vetena

¹ Ma Yahweh te bosa vania Moses, “Ko gonidilai erua na midi ni vatu vaghai erua na diki vatu to soni paruhai, mu ku gere vanighi na lei bosa tana erua na diki vatu. ² Ko gonidila i ropo tana puipungi ge ko dato mai tana Ghotu Sinai, ge ko mai topou iga tana vuvungana na ghotu. ³ Me ke bei nigho udukolu mai gea siki sakai, mu mua lubatia ghua ahei geke datovia mai na ghotu. Mo ko bei lubatia siki buluka pa siki maumanu ke vangavanga dutuvia na ghotu.”

⁴ Ma Moses te sarighi erua na midi ni vatu vaghai erua na diki vatu. Me labota lamolamo mua, gaia te sei dato tana Ghotu Sinai te vaghaa Yahweh te bosa vania nia, me holai erua na midi ni vatu tana limana. ⁵ Ma Yahweh te horu mai tana ghoghopa daro/[te tughuru vaghaa na bere sule], me holoa heghena na ahana, “Yahweh,” ma Moses te tughuru iga tana matana. ⁶ Ma gaia te mai tona haliu inaghona Moses ge ghaghua, “Inau a Yahweh! Inau a Yahweh, na God te veiarovi me liouto. Inau tu mua mina rutu, me vonughiu na dolo te sule me utuni. ⁷ Inau tu tatea na dole sule vanira na lei togha ni vavata* nia

* **34:7** vavata Na leu ni Jew te vahola iani. Tai mua ghilala vavata pana tinoni na bosa keri.

na talukehani na lei vata ni palu mana dika. Me vagha ghua ku mua sania na toroana na palu, mu ku torora na lei daledira [mana kukuadira] nia na paludira na tamadira mana tinadira me ke va sara tana toluni mana vatini na vavata.”

⁸ Ma Moses te mina me poghotao tana pari me kikinima. ⁹ Ge ghaghua, “Yahweh, ke vaghaa ko righi utou tana matamu ke, inau ku nongi ngangatagho ge ko nighai udukolu. Eo, na vure raeni tara kutuvatu mara diu vetena/diudiu, hauva, inau tu nongigho ngangatagho ge ko talukehai nimami na hahi mana palumami. Mo ko lavipangotighai te vaghaa nimua na puku ni vure/[totobo lologho.]”

¹⁰ Ma Yahweh te bosa tughu, “E uto! Aeni na baubahu ku gonia vanighau. Inau ku gonighi na lei butuli tana matamiu tu mua gonighi mua tana maramana maia ta siki kema. Ighau mana lei kema kililighau kara niu kikinima, mara ghilala inau, Yahweh, ku gonighi na lei butuli raini vanighau. ¹¹ Keri ge kau taonighi na lei vetena tu vaheghau itaeni. Mi nau ku ghuru kehara rahei tara tughuru pungisia na halautumiu, rana vure ni Amor, mi Canaan, mi Heth, mi Periz, mi Hiv mi Jebus. ¹² Ma kau bei gonia siki baubahu itadira na vure raini tana butonikomu kau va iga, na pukuna kau taonighi gea na lei halautudira te dika. ¹³ Kau haurakei ma kara tumuhoru didira na lei bela ni sukaghi, ma kau horui ma kau labu paruhai didira na vatu daro tara tughuruvaghi nighi mara kikinima vanira, ma kau toka horui didira na lei titinoni Asherah tara sarighi. ¹⁴ Kau bei kikinima vania gea siki god keha, na pukuna

inau Yahweh tu ghaghana ge kau liosakai vaniu/ itagua.

¹⁵ “Kau bei gonia siki baubahu kolura na vure tara kabu tana butonikomu keru, na pukuna tana bona tara kikinima didira na lei god keha mara sukaghi vanira, gaira kara kurutighau ge kau taonira, ma kau ghanighi na lei sukaghi.

¹⁶ Mi geva ke vagha kau lavira na lei daledira na tahula tara kikinima vanira na lei god keha ge kara taudira na lei dalemiu na garimane ke, ma kara nera na lei dalemiu garimane ge kara tangotangodika savuu nia na kikinima vaniadiru na lei god keha.

¹⁷ “Kau bei gonia vanighau heghemiu gea siki god keha.

¹⁸ “Ma kau ghanaghana na righitaoniana mana ghaniana na Berete Gulu e vitu na bongi. Te vaghaa tu taraighau nia tua, ke saravia na vula Abib tana tughu niulu iga, kau ghaniana, na pukuna na vula keru tau sania mai Egypt.

¹⁹ Na lei kamanagho mane ke a nigua, me vagha ghua na buluka mana sheep. ²⁰ Na kamanagho mane na donkey kau pelu oil nia na volana itagua nia na hevei va sakai na dale sheep ge ke tughua na malana. Ma kau ghanaghana kau mua tughua ke, ma kau matea mughua na donkey nia na gotiana na luana. Hauva, kau pelu olira mughua na lei kamanagho mane, me ke bei mai tata gea tana matagu ahei ke mua lavia mai nina heveioli.

²¹ “E ono na bongi tu talu kehai kau lutu iga, mi tana na Sabbath kau aheahe iga, sakai vamua tana bona ni ivu mana ghegheli.

22 “Kau ghanaghana na [Bongi/Gougou nu ni Lavinivogha] nia vangakolu mana togotogo na [diki] lavinivogha ni wheat, me ke vagha ghua na [Bongi/Gougou nu ni Baebale] tana sosokona na hola koluana na vavanga mana wheat. 23 Tana tughu niulu, e tolu na tughuru ni mai tate tana matagu inau Yahweh, na God ni Israel. 24 Inau ku ghuru kehara na lei kema tara tughuru pungisia na halautumiu mu ku ghadaru sulea na riritina na pari, me taho ahei ke hughutighau me ke lagavulea nimiu na pari tana bona kau mai tate tana matagu e tolu na bona keru tana tughu niulu.

25 “Kau bei vaheu mai gea na berete tau goni kolua nia na yeast, tana bona kau sukaghi na maumanu vaniu. Ma kau bei talua gea me ke dani kuvia tana roropoghana na dale sheep ni Lovovule tau mua ghania soko.

26 “Kau holai mai tughu niulu tana valegu, inau a Yahweh, nimiu na God, na vuivuni na vanga ni subai tau holai ta nimiu na leghai tana bona ni lavinivogha.

“Kau bei ghalatia nia gea na dalei sheep pana goat nia kokolo ni susuna tinadira.”

27 Ma Yahweh te bosa vania Moses, “Ko gere horui na lei bosa ni baubahu raini, na pukuna na lei bosa raini te vaughilalaa nigua na baubahu itamua ighoe maia na vure ni Israel.” 28 Ma Moses te kabu so tana kouna na ghotu kolua Yahweh e vati hangavulu na bongi mana dani, me mua vanga me mua inu. Mi tana bona vaghana keru gaia te gerei na lei bosa ni baubahu

maia na Hangavulu na Vetena tana vuvungani na midi ni vatu.

Moses te sughi horu mai tana Ghotu Sinai

²⁹ Tana bona Moses te sughi horu mai tana ghotu, te holai na midi ni vatu te gerei ga na bosa ni baubahu, ma gaia te mua ghilala na matana mana ihuna te marara na pukuna te kokoe kolua Yahweh. ³⁰ Mi tana bona Aaron maia na vure ni Israel tara righia te marara na matana mana ihuna ke, gaira tana mataghu ge kara mai dutuvia. ³¹ Ma hauva, Moses te holora me nongira Aaron mana lei mane nagho itadira na vuresubo, ge kara mai ma kara kokoe kolua. ³² Mi murina keri, gaira udolu na vure tara mai tatana, ma Moses te vahera na lei vetena te vahea Yahweh tana vuvungana na Ghotu Sinai. ³³ Mi tana bona te kokoe soko vanira, gaia te saroa na matana nia na tivi. ³⁴ Mi tana lei bona ni aho ke haghe tana Vaevale tapole tabu ge ke kokoe kolua Yahweh, gaia te lavikehaa na tivi koekobe ke ghoi horu mai. Vaho ge ke vahera va na vure ne lei vetena te vahea Yahweh, ³⁵ mana vure kara righia na matana mana ihuna Moses te marara. Mi murina vaho ge ke ghoi saroa sono koekobe ke ghoi oli me ke kokoe kolua Yahweh.

35

Na vetena vania na Sabbath

¹ Ma Moses te holo kolura na vure me bosa vanira, “Kau bei diui gea na lei vetena raini te bosai Yahweh. ² E ono vamua na bongi kau lutu iga ta sakai na week, me vituni na bongi, na bongi tabu ni aheahe, na Sabbath nina Lord. Ma

hei ke lutu tana bongi keru, ke mate mughua.
³ Ma kau bei kerua gea na lake tana lei valemia
tana bongi keru.”

Na heveioli vania na Vaevale tapole tabu

⁴ Ma Moses te bosa vanira na vure, “Aeni na
hava te nia vetena Yahweh. ⁵ Ighau udolu kau
lavighi mai raini na vatei heveioli vania Yahweh,
na gold mana silver mana bronze, ⁶ na vuvulu
ni sheep te reirei vagha na horara, boibongi
pana sisi, na tivi pura utoutoa, na tivi pura tara
vauhia nia na ghuighuli ni goat; ⁷ na ghuighuli
ni sheep mane tara gonia me sisi, na ghuighuli
na maumanu* te malebo, maia na ghai tara
holoa nia acacia, ⁸ na kokolo ni olive vanira
na lei bulu, na raurau ni ghai te gasuva vania
na kokolo tabu ni siusiu maia na ghaiuruuru te
manilu na uruna, ⁹ na vatu sisi utoutoa/vitiviti
tara holoa nia na onyx, maia ghua na balu vatu
vitiviti/utoutoa so kara talui tana sosokona didira
pupulu na puku ni sonisukaghi tara holoa nia na
ephod, mana sasaro garo.

¹⁰ “Ighau na lei mane tau ghilalaa na goniani
na lei totobo utoutoa, kau mai udolu ma kau
lutui na lei totobo raini te vaghaa a Yahweh te
nighi vetena, ¹¹ na Vaevale tapole tabu maia na
sasara, na sinagaura ni vatei tariani, na ihola
mana bere maia na pukuni kara nighi tughuru,
¹² mana Bokisi ni Vetena ni Baubahu tabu maia
erua na ghai ni hola, mana vovongona na bona

* ^{35:7} maumanu Na ghanaghana ilokana na bosa eni tana leu
ni Jew te vahola, mai mua ghilala utoa na hava na maumanu
keru. Balu tara ghanaghana na maumanu eni ke, na venu.

ni toghipalu, ni tivi ni vokovoko iloka te pungisia na Bokisi ni Vetena ni Baubahu tabu tana puku ni Bona Tabu, ¹³ mana bela maia erua na ghai hola ni holaana, maia na lei totozona, mana berete ni vatei sukaghi, ¹⁴ mana vatei talu bulu mana hegohegona, na bulu maia na kokolona, ¹⁵ mana bela ni kere ghaiuruuru maia na lei hegohegona, maia erua na ghai ni holana, na kokolo ni siusiu mana uruuru te manilu na uruna, mana tivi ni voko pungisiana na mataulana na Vaevale tapole tabu, ¹⁶ mana bela ni kere sukaghi mana lei hegohegona, maia na ghai ni holaana, mana kei ni bronze te vagha na vugho, mana popo sule na vatei sasau maia na tuana ke sopou iga, ¹⁷ mana tivi ni vokoana na pilupilu, na bere mana pukuni kara nighi tughuru mana tivina na mataulana na Vaevale tapole tabu, ¹⁸ mana alona na Vaevale tapole tabu mana pilupilu, maia na totozo kara tupi horui tana pari kara pitighi ga na alo,

¹⁹ mana lei tivi utoutoa vanira na manesukaghi kara nighi pupulu tana bona kara lutu tana Bona Tabu, na tivi kiri vanira Aaron mana lei dalena kara nighi pupulu tana bona tara lutua na lutu ni manesukaghi.”

²⁰ Ma vure subo tara sania Moses mara tona tana lei valedira ge kara gonidilai didira na vatei heveioli. ²¹ Ma gaira tara puku ni liona tana tobadira ge kara hevei, gaira tara holai vania Yahweh didira na heveioli vania na Vaevale tapole tabu, mara holai mai ghua na lei totozo kara gonighi nia na lei tivi tabu. ²² Mana lei mane mana vaivine tara liona na hevei tana tobadira tara mai. Mana balu itadira tara holai

mai vania Yahweh na gold, na pepetaka, na siraku mana damukuli. Gaira tara holai mai na lei vata ni totobo tara gonighi nia na gold vania Lord. ²³ Mana balu itadira tara holai mai na ghalo ni suki tivi. Na ghalo te ghioghio, me boibongi me sisi, mana tivi pura maia na vuvulu ni goat na vatei vau tivi. Mana balu tara nighi hevei na ghuighuli ni sheep mane te sisi mana ghuighuli ni maumanu[†] te malebo. ²⁴ Mana balu tara holai mai na silver mana bronze didira na vatei heveioli vaniaYahweh, ma gaira ghua tara loghoi na ghai tara vatua nia acacia, tara holai mai. ²⁵ Ma gaira udolu na lei vaivine tara ghilala utoa na susuki mana goniani na ghalo ni susuki, tara gonidilai na ghalo te boibongi, me ghioghio me sisi, mara holai mai. ²⁶ Mana lei vaivine tara manahana uto mara lagalaga na vauhiana na tivi nia na vuvulu ni goat. ²⁷ Ma gaira na lei mane huhuli tara holai mai na puku ni watu vitiviti/utoutoa tara vatua nia onyx, maia na balu puku ni watu ghua iga, ge kara talui va tana ephod mana sasaro garo nina Aaron/[na puku ni sonisukaghi]. ²⁸ Ma gaira tara holai mai ghua na lei raurau te utoutoa na uruni, mana kokolo ni olive na vatei bulu, mana kokolo ni olive na vatei siusiu, maia na ghaiuruuru. ²⁹ Mana vure ni Israel tara liona na hahanga tana lei lutu te vahera Yahweh te bosai vania Moses, tara holai mai didira na heveioli.

³⁰ Ma Moses te bosa vanira na vure, “A Yahweh te vilia tua Bezalel dalena Uri, na kukuana Hur, tana kemana Judah. ³¹ A Yahweh te vonughia

[†] **35:23** maumanu Righia 35:6

nia nina Tarunga God, me vahea na manaha te sule mana ghilala ge ke gonighi na lei vata ni totobo. ³² Gaia ke tangomana na goniani na lei vata ni totobo nia na gold, silver mana bronze. ³³ Gaia te ghilalaa ghua na sariani na puku ni vatu utoutoa/vitiviti me ke vaguvagui, me sarighi na ghai. Gaia te ghilala utoi na vata ni lutu kehakeha te vaghai raini. ³⁴ A Yahweh te vahea gaia ma Oholiab dalena Ahisamach tana kemana Dan, ge koro tangomana na taraiadira ghua na balu na goniani na lei lutu raini. ³⁵ A Yahweh te vahera na manaha ni sariani na lei puku ni vatu, mana vaguvaguani nia na lei totobo toro gonighi, maia na vauvau mana nighi suki kirikiri na ghalo te ghioghio, me boibongi, me sisi va tana tivi selo malebo. Rogaira toro ghilala utoi na lei totobo ta liona tana lutu.

36

¹ “Ma Bezalel ma Oholiab maia na lei mane te vahera na manaha mana ghilala a Yahweh, na goniani na lei totobo tana Vaevale tapole tabu te vaghaa te bosaa Yahweh.”

² Ma Moses te bosa vanira Bezalel ma Oholiab ge koro vuivunia na lutu, kolura nia na lei mane te vahera na manaha Yahweh. ³ Ma Moses te vahera na lei totobo tara nighi hevei na vure, ge kara goni sokoia nia na Vaevale tapole tabu. Mi tana tughu puipungi na vuresubo tara holai mai soo didira dolo sakai vamua tara hevei tua. ⁴ Hauva, na lei mane lutu tara tughuru sanina na lutu mara va padapada kolua Moses, ⁵ mara bosa vania, “Itaeni te subo vuleghaitua na lei totobo

kai goni soko a nia na lutu te vaheghai Yahweh ge kai lutua.”

⁶ Keri ge Moses te nia hevei na bosa, mana bosa eni te talighutia na komu, “Kau beto tua na holaana mai siki totobo itaeni! E subo vulea tua na lutu na lei totobo tau holai mai tua.” Mana vure tara beto na holaani mai didira na dolo.
⁷ Didira na kolukolu te au vulea na goni soko udoluana nia na lutu.

Na kisuana na Vaevale tapole tabu

⁸ Na vuivuni gaira na lei mane tara manahana na vauvau, tara vauhighi ara hangavulu na selo nia na ghalo malebo. Ma sakai tadira na lei mane lutu te vaguvagui me sukighi ga na totoghalena na cherubim nia na ghalo te ghioghio, me boibongi me sisi. ⁹ Na selo kiri te sakai na vata vamua na daroni mana halavuni, e vitu na ghoto na daroni ma sakai a ghoto na halavuni.* ¹⁰ Me lima itadira tara suki kolui geke sakai vamua na tivi daro, mara ghoi nei ghua iga ara lima. ¹¹ Mara gonighi e lima hangavulu na ringi nia na tivi ghioghio mara pasulaghinighi va tana sosokoni na selo daro. ¹² Me lima hangavulu na ringi tana diki selo te kaekage va tana ringi tana ruani na selo. ¹³ Vaho ge ra gonighi e lima hangavulu na halili nia na gold te kekele i sodu mi sodu, ge kara kaulaghinighi va tana ringi tana sosokoni erua na selo. Mi kakeri, na Vaevale tapole tabu te talukolu vamua ta sakai na tivi.

* **36:9** e vitu na ghoto na daroni ma sakai a ghoto na halavuni
Tana leu ni Jew, erua hangavulu alu na cubit na darona ma vati na cubit na halavuni.

14 Mi tana vouvotuna na Vaevale tapole tabu tara saroa nia, ara hangavulu sakai na tivi sule tara gonighi nia na vuvulu ni goat. 15 Na tivi raini te sakai na vata vamua na daroni mana halavuni, e vitu na ghoto mana levu lima na daro, ma sakai na ghoto na halavu.† 16 Na lei mane lutu tara suki kolui ara lima na tivi ta sakai, mara nei ghua iga ara ono ge ke ruani. 17 Vaho ge ra gonighi ara lima hangavulu na ringi nia na tivi, mara talui va tana sosokoni erua na selo sule. 18 Ma gaira tara gonighi ghua e lima hangavulu na halili nia na bronze te kekeli i sodu mi sodu. Geke tabe kolu ngasilighi tana sosokoni erua na selo. Mara nea te vaghaa keri sasaroni te talukolu te vaghaa sakai vamua na selo sule. 19 Vaho, gaira tara ghoi gonighi ghua erua na sasaroni vania na vouvotu. Na diki tara gonighi nia na ghuighuli ni sheep mane te sisi, me ruani tara gonighi nia na ghuighuli ni maumanu‡ te malebo.

20 Mana kokorasana na Vaevale tapole tabu, tara gonighi nia na kilova tana ghai tara vatua nia acacia tana matenagho mi buritina. 21 Na daroni te dato erua na ghoto mana levu lima, mana levu lima na halavu. 22 Mara gonighi erua na sodu ni ghai ge ke pasukolu va ta sakai na kilova. Ma gaighi udolu na lei kilova tara nea iga te vaghaa. 23 Ma gaira tara gonighi erua

† 36:15 e vitu na ghoto mana levu lima na daro, ma sakai na ghoto na halavu Tana leu ni Jew, e tolu hangavulu na cubit na daro, me vati na cubit na halavu. ‡ 36:19 maumanu Na ghanaghana ilokana na bosa eni tana leu ni Jew te vahola, mai mua ghilala utoa na hava na maumanu keri. Balu tara ghanaghana na maumanu eni ke, na venu.

hangavulu na kilova mara talui tana paleva i launa, ge ke tabe ngasilighi, ²⁴ kolui nia e vati hangavulu na tuani nia na silver, kara nighi tughuru. ²⁵ Ma gaira tara gonighi ghua erua hangavulu na kilova vania i paleva longana na Vaevale tapole tabu, ²⁶ maia e vati hangavulu na tuani nia na silver, erua vania sakai na kilova. ²⁷ Mi tana paleva bokona na Vaevale tapole tabu tana buritina, tara gonighi ga e ono na kilova. ²⁸ Mara gonighi ghua erua na kilova ge kara tugai erua na piu i buriti. ²⁹ Ma gaighi erua na kilova raini tara talukolu ngasilighi te vuni i pari tana pukuni me sara i kokou ta sakai na ringi, ge vaghaa sakai vamua te vuni i kokou me sara ipari. Mara gonighi erua raini, tango sakai erua na piu i buriti. ³⁰ Ma vania i paleva bokona tara gonighi e alu na kilova, kolui nia e hangavulu ono na pukuni nia na silver, kara nighi tughuru, erua vania sakai na kilova.

³¹ Vaho ge ra gonighi ara lima na ghai daro ge kara piti kolui nia na kilova i paleva launa. ³² Mara gonighi ghua e lima vania i longana, me lima vania i bokona. ³³ Me lima na ghai daro vania ighobuni na kilova ilevu mi levu te vuni isodu me sara i sodu. ³⁴ Mana kilova mana ghai daro tara poroi nia na gold. Mana ringi tara tabe kolui nia na ghai daro tara gonighi nia na puku ni gold.

³⁵ Mana vokovoko ilokana na Vaevale tapole tabu tara gonia nia na tivi pura te malebo, ara vaguvagua nia na totoghalena na cherubim tara sukia nia na ghalo ghioghio, me boibongi me sisi. ³⁶ Mana vokovoko eni tara kaulaghinia va

tana vati na halili tara gonighi nia na gold, tara kaulaghinighi tana kouni e vati na bere. Na bere na ghai tara vatua nia acacia mara poroi nia na gold, tara tughuru tana vati na piu tana pukuni tara gonighi nia na silver. ³⁷ Vaho ge ra ghoi goniam ghua sakai na vokovoko vania na mataulana na Vaevale tapole tabu. Tara goniam nia na tivi pura te malebo, mara vaguvagu nia na ghalo ghioghio, mana boibongi, mana sisi. ³⁸ Na vokovoko eni tara taria nia e lima na halili va tana kouni e lima na bere, mara vaguvagu mara kabei na kouni nia na gold, me lima na pukuni tara tughuruvaghinighi ga, tara gonighi nia na bronze.

37

Na goniam na Bokisi ni Vetena ni Baubahu Tabu

¹ Ma Bezalel te ghoi goniam na Bokisi ni Vetena ni Baubahu tabu nia na ghai tara vatua nia acacia. Aeni na levu lima mana hangava na darona, me rua na goigoti ni lima na halavuna,* me vaghaa ghua na datona. ² Ma gaia te poroa nia na gold tana lokana maia tana murina, me kabe kililia nia na gold te vaguvagua nia. ³ Me gonighi e vati na ringi nia na gold, me kaulaghinighi va tana tuana, erua i levu me rua i levu. ⁴ Vaho ge gonighi erua na ghai daro nia

* **37:1** Aeni na levu lima mana hangava na darona, me rua na goigoti ni lima na halavuna Tana leu ni Jew, erua mi levu na cubit na darona, mana halavuna ke saravia sakai mi levu na cubit. Na ghanaghana ilokana na cubit te vagha na kona ni lima na mane.

na acacia me poroi nia na gold. ⁵ Ma gaia te torovaghinighi va tana ringi ilevu mi levuna na Bokisi ni Vetena ni Baubahu tabu kara holaa nia.

⁶ Vaho ge gonian na vovongona/papatana na Bokisi ni Vetena ni Baubahu tabu nia na puku ni gold, na bona ni laviana na veiarovi. Na levu lima mana hangava na darona, me rua na goigoti ni lima na halavuna. ⁷ Ma gaia te gonighi erua na cherubim nia na gold te tupighi, me talu ngasilighi va i sodu mi soduna na vovongona na malei sopou ni veiarovi. ⁸ Gaia te [pasukolua/talu ngasilighi va] tana vovongona na malei sopou ni veiarovi, geke vagha sakai vamua. ⁹ Na cherubim toro naghonagho kolu i sodu mi sodu, moro vurehighi na ghatadira ivuvungana ge ko pilupungisia na malei sopou ni veiarovi.

Na goniana na bela

¹⁰ Vaho ge gonian na bela nia na acacia, na levu lima na darona, me rua na hangava na halavuna, me rua na goigoti ni lima na datona.† ¹¹ Me saroa udolua nia na puku ni gold, me gonian na kabe nia na gold me kabe kililia nia. ¹² Me gonighi na ringi pile nia na gold vania e vati na piuna na bela. ¹³ Vaho ge pasulaghinighi va ringi gold tana vati na tuana na bela, ¹⁴ geke tabe ngasilighi na ghai ni hola. ¹⁵ Vaho ge gonighi na ghai ni hola nia na ghai tara vatua nia acacia, me poroi nia na gold. ¹⁶ Ma gaia te gonighi na plate mana

† **37:10** na levu lima na darona, me rua na hangava na halavuna, me rua na goigoti ni lima na datona Tana leu ni Jew, erua na cubit na darona, sakai na cubit na halavua, mana sakai na cubit mi levu na datona.

disi mana sosa mana botolo na vatei taluani tana vuvungana na bela. Na lei totobo raini na vatei kaikavi wine ilokani kara nia sukaghi na wine.

Na goniana na vatei talu bulu

¹⁷ Ma gaia te gonia na vatei talu bulu te tughuru nia na puku ni gold te tupia. Na malana ke nia tughuru, na tughuruna te vuni mai ipari, na pukuni tara sopou iga na bulu te vaghai na lova, maia na vaguvaguni te vaghai na haga ni ghai, mana raurau tana pukuni na hahaga me talu kolui te vaghaa sakai vamua. ¹⁸ Mana bulu tughuru te loghoi e ono na oto, e tolu i levu me tolu ilevu mana tughuru ighobu. ¹⁹ Ma gaighi ara ono na oto tara tango sakai seu tara tabe dato i te vaghaa na reireina na hagana na ghai tara vatua nia na almond. ²⁰ Mana tughuruna ighobu na bulu tara vaguvagua nia ghua ara vati na hagana na ghai. ²¹ Sakai na hahaga te talua va i sarani ara tolu na bulu, ma sakai isarani ara tolu i levu, tara pasu mai tana tughuru ighobu. ²² Mana vaguvagu mana oto te vaghaa sakai vamua kolua na tughuru, me tupighi tana puku ni gold. ²³ Ma Bezalel te gonighi ghua ara vitu na bulu, maia ara vitu na vatei mate bulu, mana lei plate nia na puku ni gold. ²⁴ Na bulu kolua nia na lei vaguvaguna te gonia nia na puku ni gold, na mavana e tolu hangavulu lima na kilo.

Na goniana na bela ni ghaiuruuru

²⁵ Na bela ni ghaiuruuru te gonia nia na ghai tara vatua nia acacia. Erua na hangava na daroni mana halavuna, mana levu lima na datona, me vati na kala tana vati na piuna te

gonighi nia ta sakai na vata ni ghai vamua, me pasulaghinighi va tana bela. ²⁶ Ma gaia te poroa nia na puku ni gold na vuvungana, mana lilighina, mana kalana na bela, me kabe kilili nia. ²⁷ Me rua na ringi gold ilevu me rua ilevu, me pasulaghinighi va isarana na kabe, ge kara torovaghinighi ga na ghai ni hola. ²⁸ Na ghai ni hola te gonighi nia na ghai acacia me poroi nia na gold.

²⁹ Vaho ge gonighi na kokolo tabu, na vatei siusuadira na manesukaghi. Me gonighi ghua na ghaiuruuru te vaghaa tara gonighi na balu tara goni ghaiuruuru.

38

Na goniana na bela ni sukaghi kekere

¹ Na bela ni sukaghi kekere te goniana nia na ghai tara vatua nia acacia, a sakai na ghoto ma sakai na hangava na darona, me vaghaa ghua na halavuna, mana datona na alo ni togho*.

² Mara vati na kala tana piuna na bela ni sukaghi tara tango sakai kala te talukolui va tana bela, geke vaghaa sakai vamua, me poro udolua nia na hulina na bela ni sukaghi nia na bronze.

³ Vaho ge gonighi na bucket na vatei soni ravu, na shovel, mana halili na vatei liulivu na vinahi, mana rangai nia na bronze na vatei lutu tana bela ni sukaghi. ⁴ Vaho ge goniana na netwire nia

* **38:1** sakai na ghoto ma sakai na hangava na darona, me vaghaa ghua na halavuna, mana datona na alo ni togho Tana leu ni Jew, lima na cubit na darona mana halavuna ghua, mana tolu na cubit na datona.

na bronze, me gonia vaghaa na kei, me talua va isarana na vatei keru lake, ighobu te sagau kokou mi pari. ⁵ Ma gaia te gonighi ara vati na ringi me pasulaghinighi va erua ilevu me rua ilevu tana bela, geke tabe ngasilighi na ghai ni hola. ⁶ Na ghai ni hola te gonighi nia na ghai tara vatua nia acacia, me poroi nia na bronze. ⁷ Na ghai hola te torovaghini haghei tana ringi ilevu mi levuna na bela, me tatavanga te gonia nia na kilova.

Na goniana na popo ni sasau

⁸ Na popo ni sasau maia na tuana tara gonighi nia na glass ni bronze, tara nighi hevei na lei vaivine tara lutu rana mataulana na Vaevale tapole tabu.

Na goniana na pilupilu kililia na Vaevale tapole tabu

⁹ Vaho ge ke gonia na pilupiluna erua hangavulu lima na ghoto† na darona ilauna, me vooka nia na tivi pura. ¹⁰ Me rua hangavulu na berena kolua nia na tuani te gonighi nia na bronze, mana halili/sinagaura mana wire daro, tara gonighi nia na silver, ma kara sasarau iga na tivi. ¹¹ Mana pilupilu ilongana ghua erua hangavulu lima na ghoto na darona, maia erua hangavulu na bere mana tuani, tara gonighi nia na bronze, maia na kilili mana wire daro tara gonighi nia na silver. ¹² Mana pilupilu i bokona, e hangavulu rua mana levu lima‡ na halavuna,

† 38:9 erua hangavulu lima na ghoto Tana leu ni Jew, sakai hangalatu na cubit. ‡ 38:12 e hangavulu rua na ghoto mana levu lima Tana leu ni Jew, lima hangavulu na cubit.

mara vokoā nia na tivi pura tara tari datoā nia e hangavulu na bere maia na tuani, maia na halili mana wire daro tara gonighi nia na silver. ¹³ Mana pilupilu i uluna e hangavulu rua na ghoto mana levu lima§ ghua na halavuna.

¹⁴ Mana mataulana na pilupilu ke ghanaa i uluna, kara vokoā nia erua na tivi, Mana tivi tana pala madolo ke, e tolu na ghoto mana alo ni togho*, ma kara taria nia e tolu na bere me tolu na tuani, kara nighi tughuru. ¹⁵ Mana tivi tana pala maui, e tolu na ghoto mana alo ni togho, ma kara taria nia e tolu na bere me tolu na tuani kara nighi tughuru. ¹⁶ Mana lei vokovoko tivi kililia na Vaevale tapole tabu kara gonā nia na tivi malebo pura. ¹⁷ Mana pukuni na lei bere kara gonighi nia na bronze, mana lei halili mana wire daro mana kouni/uluni na bere kara gonighi nia na silver. Mana wire daro ke tabe datoī na tivi kara gonā nia na silver ngasi/puku ni silver.

¹⁸ Na tivi ke vokoā na mataulana na pilupilu kara vauhia nia na ghioghio, boibongi mana sisi. E lima na ghoto na darona, me ke sakai na ghoto me rua hangava na datona, ke vaghaa sono na vokovokona na pilupiluna na Vaevale tapole tabu. ¹⁹ Ma kara tari datoā nia ara vati na bere kara tughuru ilokani ara vati na pukuni tara gonighi nia na bronze. Na uluni/kouni na bere kara poroi nia na silver, mana halili mana

§ **38:13** e hangavulu rua na ghoto mana levu lima Righia 38:12.

* **38:14** e tolu na ghoto mana alo ni togho Tana leu ni Jew, hangavulu lima na cubit. Aeni te vagha 6.6 meter.

wire daro kara gonighi ni na silver. ²⁰ Mana lei vatei tari alona na Vaevale tapole tabu maia na pilupiluna kara gonighi nia na bronze.

Na gold, silver mana bronze tara lutua nia na Vaevale tapole tabu

²¹ Aeni na gegereni na lei totobo tara lutua nia na Vaevale tapole tabu. Moses te bosa vanira na lei mane tana kemana Levi ge kara talukolui na lei gegereni, ma Ithamar dalena Aaron na mane sukaghi te righitaonira. ²² Ma Bezalel dalena Uri, a kukuana Hur, tana kemana Judah, te idevia na lutu, te vaghaa Yahweh te bosa vania tua Moses. ²³ Ma Oholiab dalena Ahisamach tana kemana Dan te hangaa. Gaia te ghilala utoa na baru, mana nighi suki vaguvagu na ghioghio, boibongi mana sisi tana tivi selo.

²⁴ Mana gold tara nighi heveioli mai tua na vure vania Yahweh te vagha sakai na togha na kilo na mava[†], gaighi tara lutua nia na Vaevale tapole tabu. ²⁵ Mana suboni na silver tara nighi hevei e tolu togha vati hangalatu na kilo na mava [te kaekage tana na mavani utuni.] ²⁶ Aeni te mai tana takisi ta sakai na tinoni, taonia gegere tana iduidu te vuni tana rua hangavulu na niulu me dato, ma gaira udolu ono hangalatu tolu na togha, lima hangalatu (603,550) na tinoni. ²⁷ Ma sakai na hangalatu na tuani/pukuni na lei berena na vokona na Bona Tabu maia na berena na vokovoko iloka te manana udolu sakai hangalatu

[†] **38:24** sakai na togha na kilo na mava Tana leu ni Jew, erua hangavulu hiua na talent ma vitu hangalatu tolu hangavulu na shekel.

na talent na mava ni silver[†], te manana sakai na talent na mava ni silver, sakai na tua. ²⁸ Me tolu hangavulu na mava ni silver te au[§], Bezalel te gonighi nia na halili mana wire daro me poroi nia na kouni na lei bere.

²⁹ Mana vure tara lavighi mai ghua vania Yahweh, na bronze erua na togha vati hangalatu erua hangavulu lima (2,425) na kilo* na mavani.

³⁰ Ma gaia te gonighi nia na pukuni na lei bere tana mataula va tana Vaevale tapole tabu, maia na bela ni sukaghi maia na netwire sarana na bela ni sukaghi, mana lei vatei lutu tana bela ni sukaghi te goni udolui nia na bronze. ³¹ Mana bronze ghua te gonighi nia ghua na pukuni na lei bere kara tari kilili nia tivi tana Vaevale Tapole tabu, na pukuni na bere tana mataulana na bona ni vaukolu, mana lei vatei tariana na alona na vokovoko kililia na bona ni vaukolu.

39

Na goniani didira na tivi na manesukaghi

¹ Ma vanira na lei manesukaghi, gaira tara gonighi na lei pupulu utouto nia na tivi ghioghio, mana boibongi mana sisi. Na tivi kara nighi pupulu tana bona kara gehegehe tana Bona Tabu. Mana raini ghua kara gonighi nia ghua

[†] **38:27** sakai hangalatu na talent na mava ni silver Na talent ke, na mava te vagha tolu hangavulu vati (34) na kilo. [§] **38:28** Me tolu hangavulu na mava ni silver te au Tana leu ni Jew, sakai na togha vitu hangalatu vitu hangavulu lima (1,775) na shekel. * **38:29** erua na togha vati hangalatu erua hangavulu lima (2,425) na kilo Tana leu ni Jew, vitu hangavulu na talent mana erua na togha vati hangalatu na shekel.

nina pupulu tabu Aaron te vaghaa Yahweh te bosaa vania Moses.

² Na goniana na ephod tara goniana nia na tivi pura mara vaguvagua nia na ghalo tara gonikolua nia na gold mana ghalo te ghioghio, me boibongi, me sisi. ³ Na lei mane tara ghilalaa utoa na lutu tara goniana na ghalo gold, gaira tara tupia na gold me madeve vaho ge ra palai na lei midi daro. Vaho ge sukaghi va tana tivi selo nia na ghalo te ghioghio me boibongi me sisi. ⁴ Ma gaira tara gonighi ghua erua na midi vania na vala ilevu mi levu, kara tari horui ga. ⁵ Gaira tra goniana ghua na kabe ghobu vania na ephod tana tivi vaghana sono mana ghalo te ghioghio, me boibongi me sisi te vaghaa te bosaa God vania Moses. ⁶ Me rua na vatu tara vatui nia na onyx tara talui va tana midi ni tivi tana valana na ephod, mara goni kililighi nia na gold geke tabe ngasilighi. Mara gerei ga tara garui na ahadira na kema ni Israel. ⁷ Na vatu raini ke nea Yahweh ge ke ghanaghanara na vure ni Israel. Ara gonighi raini taonia na hava Yahweh te bosaa vania Moses.

Na goniana na sasaro garo

⁸ Na sasaro garo tara goniana na tivi tara goniana sono na ephod, tara goniana nia na tivi pura malebo mara vaguvagua nia ghalo gold mana ghioghio, mana boibongi, mana sisi. ⁹ Mara lokua ge ke vaghaa na tanga, ma sakai na hangava na darona mana halavuna. ¹⁰ Me vati na alaala ni vatu tara pasulaghinighi va iga. Tana diki alaala ara pasulaghinighi na vatu sisi tara vata na carnelian te sisi, na topaz, mana garnet.

¹¹ Tana ruani na alaala kara talui ga na emerald, na sapphire, mana diamond. ¹² Tana toluni na alaala kara talui ga na jacinth, na agate, mana amethyst. ¹³ Mi tana vatini na alaala kara talui ga na beryl, mana onyx, mana jasper. Ma gaighi udolu na puku ni watu raini tara vau kililighi nia na gold. ¹⁴ Ma gaighi udolu na watu raini tara sopa gerei ga na ahadira ara hangavulu rua na kema ni Israel.

¹⁵ Mana talu koluana na sasaro garo va tana ephod, gaira tara gonina na ghalo nia na pulu ni gold. ¹⁶ Mara gonighi ghua erua na ringi nia na gold mara kaulaghinighi va tana piuna ilevu mi levu ikokou tana sasaro garo. ¹⁷ Me rua na ghalo gold tara turai va tana ringi gold tana sasaro garo, ¹⁸ mana soduni na ghalo kiri kara pitighi va tana gold tara talua tana valana na ephod. ¹⁹ Me rua ghua na ringi gold tara kaulaghinighi va ilevu mi levu ipari tana sasaro garo toro palangia va na ephod. ²⁰ Vaho erua na ringi gold tara kaulaghinighi va tana ephod lilighina na kabe ghobu. ²¹ Mana ghal ghioghio tara kaulaghinighi va tana ringi ipari tana sasaro garo va tana ringi tana ephod. Mara nea te vaghaa keri ge ke tabe ngasilia na sasaro garo va tana ephod i vuvungana na kabe ghobu. Mana lei totobo raini tara gonighi te vaghaa Yahweh te bosaa vania Moses.

Na goniana sakai ghua pupulu vania na mane-sukaghi

²² Ma pupulu vania na ephod tara vauhia nia na ghalo ghioghio. ²³ Me hangavi na ghobuna va-

nia na uluna Aaron. Mana lilighina te hangavi ga tara vauhi ngasilia ge ke bei tarosi gea. ²⁴ Mana sagasaga tara goni kililia nia tana sosokona ipari. Mara goni utoutoi nia na ghalo ghioghio, mana boibongi mana sisi. ²⁵ Mana lei belo gold tara tarighi ighobuni na lei sagasaga taonia na bibi ipari tana sokona na pupulu. ²⁶ Sakai na belo mana sagasaga, sakai na belo mana sagasaga kililia sosokona na pupulu i pari tana bibi. Na pupulu eni ke nia pupulu Aaron tana bona ke gehegehe vania Yahweh, te vagha Yahweh te bosa vania Moses.

²⁷ Ma kara gonighi na pupulu te vuivuni tana ghobu me ke sara tana peghe nia na tivi malebo vania Aaron mana lei dalena. ²⁸ Na tivi ni pitiulu, mana kepi mana tivi ni puku boro kara gonighi nia na tivi pura te malebo. ²⁹ Mana lei kabe ghobu tara gonighi nia na tivi malebo mara vaguvagui nia na ghalo ghioghio, mana boibongi, mana sisi, te vagha Yahweh te bosaa vania Moses. ³⁰ Mana sosoko gaira tara gonia na medolo tabu nia na puku ni gold kara talua inaghona na tivi ni pitiulu. Mara gerei ga na lei bosa raini, “Kobe kehaa ta tabu va ta Yahweh.” ³¹ Na medolo eni tara pitia nia na ghalo te ghioghio va tana tivi ni pitiulu, te vagha Yahweh te bosaa vania Moses.

Moses te siroa na sosokoana na lutu

³² Mi tana sosoko na goniana na Vaevale tapole tabu te soko. Gaira na Israel tara goni taoni udolui na lei totobo Yahweh te bosaa vania Moses. ³³ Ma gaira tara holaa na Vaevale tapole tabu vania mai a Moses, kolua nia na lei

hegohegona, na halili/sinagaura na ihola mana bere mana pukuna kara nighi tughuru. ³⁴ Mana ghuighuli ni sheep mane, mana maumanu te malebo, mana tivi na vatei voko pungisiana na Bona Tabu. ³⁵ Mana Bokisi ni Vetena ni Baubahu tabu maia erua na ghai ni holaana, na vovongona na Bokisi ni Vetena ni Baubahu tabu, na bona ni toghipalu, ³⁶ na bela mana lei hegohegona mana berete tabu, ³⁷ na vatei talu bulu tara gonia na gold, maia na buluna mana kokolo na vatei tungiani, ³⁸ na bela ni sukaghi tara gonia nia na gold, mana kokolo ni siusiu, mana ghaiuruuru, mana vokovokona na mataulana na Vaevale tapole tabu, ³⁹ na bela ni sukaghi tara gonia nia na bronze, na kei te vaghaa na vugho tara gonia nia na bronze, mana ghai ni hola mana lei hegohegona, mana popo sule na vatei sasau mana malei sopouna, ⁴⁰ na tivi ni vokoana na pilupilu, na bere mana tuani kara nighi tughuru, na tivi ni vokoana na mataula, na alo mana vatei tari alona na Vaevale tapole tabu, mana lei hegohego ni vatei gehegehe tana Vaevale tapole tabu. ⁴¹ Na pupulu tara goni utoutoi kara nighi pupulu tana bona kara gehegehe tana Bona Tabu, na pupulu tabu vania Aaron na manesukaghi ma vanira rana dalena kara nighi pupulu tana bona kara lutu.

⁴² Me vaghaa keri na vure ni Israel tara taoni udolui na lei totobo Yahweh te taraia nia Moses. ⁴³ Ma Moses te siro udolua didira na lutu ge vautora, na pukuna te soko taonia na hava Yahweh te bosaa vania.

40

Tughuruvaghinia mara tabua na Vaevale tapole tabu

¹ Ma Yahweh te bosa vania Moses, ² “Ko tughuruvaghinia na Vaevale tapole tabu tana [diki bongi tana] niulu vaolu. ³ Ko talua na Bokisi ni Vetena ni Baubahu tabu iloka, mo ko taria na tivi ke pungisia na Bokisi ni Vetena ni Baubahu tabu ilokana na Bona Tabu Vaho tua. ⁴ Vaho ge ko lavi haghea mai na bela, mo ko talui na lei hegohegona tana sopa malani. Mo ko lavi haghea mai na tughuru bulu mo ko talui va na lei bulu ivouvotuna. ⁵ Mo ko talua na bela tabu ni kere ghaiuruuru ipari bebetena na tivi te voko pungisia na Bokisi ni Vetena ni Baubahu tabu. Mo ko tari datao na tivi to gonia vania na mataulana na Bona Tabu. ⁶ Ko talua na bela ni sukaghi [ipari bebetena] inaghona na mataulana na Bona Tabu. ⁷ Talua na popo sule ni vatei siu ighobuni na Bona Tabu maia na bela ni sukaghi kekere, mo ko heo vonughia nia na beti. ⁸ Vaho ge ko talu datao na vokovoko kililia na lei totobo raini, mo ko taria na tivi tana mataulana na pilupilu.

⁹ “Ko lavia na kokolo tabu mo ko seburukaghinia va tana Vaevale tapole tabu mana lei hegohegona, ge kara tabu. ¹⁰ Ko seburukaghinia va na kokolo tabu tana bela ni sukaghi kekere maia na lei hegohegona, ge kara tabu. Vaho na bela ni sukaghi ke liliu ni tabu ngangata. ¹¹ Vaho, ko siusiua na popo sule ni siu mana malei sopouna, ke nera ge kara tabu.

¹² “Ko lavira mai Aaron mana lei dalena mai tana mataulana na Bona Tabu, mo ko siuvira nia na beti. ¹³ Ko pupulua nia Aaron na pupulu tabu mo ko siusiua, ke kobe kehaa ge ke gehegehe vaniu ke vaghaa na manesukaghi. ¹⁴ Vaho ge ko holara mai dalena, mo ko pupulura nia didira na pupulu. ¹⁵ Ko siusiura te vagha to nea tua tamadira, ge kara gehegehe vaniu te vaghara na manesukaghi. Mara nia siusiu eni Aaron mana vinavahuhuna kara kobe kehara tana malei manesukaghi ke va me va, taoni na vavata mana vavata.”

¹⁶ Ma Moses te ruguhoru ge ke gonighi na lei totobo Yahweh te vetenaa nia. ¹⁷ Keri ke, na Vaevale tapole tabu tara tughuruvaghinia tana [diki bongi tana] niulu vaolu. ¹⁸ Ma Moses te talu kolu udolua nia na taluani na pukuni tana malani, me tughuruvaghinighi ga na bere, me talu dato i na iholana. ¹⁹ Vaho ge ra tari kililia nia na tivi mara saroa nia na vouvotuna na ghuighuli ni maumanu mana goat, taonia na hava Yahweh te vetenaa nia.

²⁰ Keri ge Moses te talu haghe tana Bokisi ni Vetena ni Baubahu tabu erua na midi ni vatu na hangavulu na vetena, me talui va iga na ghai ni holaana. Me talua va ghua na vovongona na Bokisi ni Vetena ni Baubahu tabu. ²¹ Vaho ge hola haghea mai na Bokisi ni Vetena ni Baubahu tabu tana Bona Tabu Vaho tua, me tari pungisia nia na tivi ge kara bei vaevanea, te vaghaa Yahweh te bosaa.

²² Ma gaia te talua na bela te pala va ilonga ilokana na Bona Tabu, ipari bebetena vamua na tivi tara taria iloka. ²³ Vaho ge talui tana

vuvungana na berete tabu te tughuru pungisia na matana Yahweh, te vaghaa Yahweh te bosaa.

²⁴ Ma gaia te tughuruvaghinia na tughuru bulu kaekage kolua na bela te pala ilauna na Bona Tabu. ²⁵ Vaho ge ko talui va na lei bulu ivouvotuna tana matana Yahweh, te vaghaa Yahweh te vetenaa nia.

²⁶ Ma gaia te talua ghua na bela gold ni ghaiuruuru tana Vaevale tapole tabu ilokana na Bona Tabu inaghona na vokovoko ilokana. ²⁷ Tana vuvungana keru tara kerea na ghaiuruuru, te vaghaa Yahweh te vetenaa nia.

²⁸ Ma Moses te taria na tivi tana mataulana na Bona Tabu. ²⁹ Tana lilighina na mataulana, gaia te talua na bela ni sukaghi kekere. Me kerea na sukaghi mana na sukaghi ni wheat, te vaghaa Yahweh te vetenaa nia.

³⁰ Ma gaia te talua na popo sule ighobudira na Bona Tabu mana bela ni sukaghi kekere. Ma gaia te heoti vonua nia na beti, ge kara tangomana na saudira heghedira nia rana manesukaghi. ³¹ Ma Moses ma Aaron maia rana lei dalena Aaron kara saui na limadira mana tuadira tana popo. ³² Tana bona kara va tana bela ni sukaghi, pa kara haghe tana Bona Tabu ke, kara tughuru beto ma kara sasau ghua, te vaghaa Yahweh te vetenaa nia.

³³ Vaho ge tari kililia nia na tivi na bebetena na Vaevale tapole tabu mana bela ni sukaghi. Me tari datoa na tivi tana mataulana na pilupilu, mi kakeri Moses te soko/sokolaghinia na lutu.

Na rongoragha Yahweh te vonughia na Vaevale tapole tabu

³⁴ Keri ke, na ghoghopa te saroa na Vaevale tapole tabu, mana rongoraghana Yahweh te vonughia. ³⁵ Ma Moses te mua tangomana ge ke haghevia na Vaevale tapole tabu, na pukuna na ghoghopa te saroa, mana Vaevale tapole tabu te vonughia na rongoraghana Yahweh.

³⁶ Mi tana bona ke ghate datoa na ghoghopa sania na Vaevale tapole tabu me ke gharadu, na vure ni Israel kara tona taonia ta didira na vinano. ³⁷ Me ke sopou so na ghoghopa ke, kara mua tangomana na tona koekobe, ke ghoi gharadu. ³⁸ Ma nina ghoghopa Yahweh te sopou tana vuvungana na Vaevale tapole tabu tana dani, mi tana bongi na lake tana lokana na ghoghopa, ge kara righia va na vure ni Israel. Ma eni t tona haliu taonia didira na vinano.

**Na Rongorongo Uto nina Jesus Christ
Portions of the Holy Bible in the Gela language of
the Solomon Islands
Baebol long langguis Gela**

copyright © 2015 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Gela

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2017-09-20

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 5 Nov 2022

a5185a0f-a634-55e6-ae04-ae0b33a176ee